

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

LUONTOKOTO-BLOGI YHTEISÖLLISYYDEN JA OSALLISUUDEN EDISTÄJÄNÄ PAKOLAISTYÖSSÄ

TEKIJÄT: Katja Korhonen
Sari Valta

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijät Katja Korhonen ja Sari Valta			
Työn nimi LUONTOKOTO-BLOGI YHTEISÖLLISYYDEN JA OSALLISUUDEN EDISTÄJÄNÄ PAKOLAISTYÖSSÄ			
Päiväys	2.3.2017	Sivumäärä/Liitteet	68/8
Ohjaaja Marjaana Tuovinen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Iisalmen maahanmuuttoneuvonta ja pakolaistyö			
Tiivistelmä Opinnäytetyönä kehitettiin uutta palvelua kotouttamiseen. Tarkoituksena oli e-palvelujen tuottaminen Iisalmen maahanmuutto- ja pakolaispalveluihin. Tavoitteena oli tukea iisalmelaisia pakolaisperheitä kotoutumisprosessissa järjestämällä heille luontopäiviä lähiluonnossa. Kehittämistyön tavoitteena oli edistää Iisalmessa asuvien pakolaisperheiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja luontotuntemusta yhteistoiminnallisen oppimisen avulla. Kehittämisprosessiin kuului dialogisen toimijaverkoston, vuorovaikutuksen ja toimintaympäristön rakentaminen. Kehittämistyön mallintamisessa käytettiin Urie Bronfenbrennerin ekologista mallia, John W. Berryn kaksisuuntaista akkulturaatio-teoriaa ja luontopäiviä mallinnettiin William Edwards Demingin kehämallia mukaillen ja David A. Kolbin kehähämallin mukaisesti kuvattiin yhteistoiminnallisia oppimiskokemuksia. Kehittämistyössä edistettiin pakolaisperheiden luontotuntemusta vuorovaikutuksen, kuvakommunikoinnin ja osallisuuden avulla. Mallinnettiin yhteistoiminnallista oppimismenetelmää pakolaisperheiden kotoutumiseen luonnon avulla. Kehitettiin uutta e-palvelu menetelmää pakolaistyöhön. Tuotettiin Luontokoto-blogi digitaaliselle Wordpress-sivustolle. Luontokoto-blogi sisältää luontopäivien kuva- ja videomateriaalin. Pakolaistyö voi hyödyntää blogia jatkossa myös tulevien tapahtumien informointiin sekä esittelyyn. Lähiympäristö tuotiin tutuksi iisalmelaisille pakolaisperheille. Luontopäivien innoittamana perheet rohkaistuivat liikumaan itsenäisesti Iisalmen seudulla ja lähiluonnossa. Luontopäivien toiminnan havaintona äitien osallistuminen jäi vähäisemmäksi. Jatkokehittämistyönä voisi äitien ja lasten osallisuutta kehittää erilaisten luontoteemojen ympärille. Luontoteeman mukaisesti rakennetut yhteistoiminnalliset perheleirit voisivat tukea ja parantaa äiti-lapsisuhdetta. Talven luontopäivän teemoina voisivat olla esimerkiksi lämmin pukeutuminen, jääpilkkiminen ja lumi-leikit. Pukeutumiseen ohjeistaminen käytännön avulla opettaisi perheitä pukeutumaan talven olosuhteisiin sopivaksi.			
Avainsanat lähiympäristö, luontosuhde, yhteistoiminnallinen oppiminen, akkulturaatio, kotouttaminen			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Katja Korhonen and Sari Valta			
Title of Thesis Naturehome blog of community and participation in promoting work with refugees			
Date	2.3.2017	Pages/Appendices	68/8
Supervisor Marjaana Tuovinen			
Client Organisation /Partners The immigration and refugee counseling of the city of Iisalmi			
Abstract A new service was developed for integration. The purpose of this thesis was to produce new e-services for immigration and refugee counseling of the city of Iisalmi. The aim was to support refugee families in Iisalmi in their integration process by arranging nature day events in nearby nature. The aim of the development work was to promote Iisalmi's refugee families' participation, community and knowledge of nature through cooperative learning. The development process included the building of a dialogical network, interaction and operating environment. The theoretical background in the development work is based on Urie Bronfenbrenner's ecologic model, John W. Berry's acculturation theory and William Edwards Deming's PDSA Cycle, for modeling the nature days. David A. Kolb's experiential learning cycle describes co-operative learning experiences. The development process promoted refugee families' knowledge of nature by interaction, image communication and participation. A co-operative learning method for refugee families' integration with the help of nature was modelled. A new e-service method for refugee work was developed. The naturehome blog about community and participation in promoting work with refugees was produced on the digital WordPress site. The Naturehome blog contains photos and video materials of the nature day events. Future immigrant and refugee work may take advantage of the blog to promote and present new events. Immediate local surroundings were made familiar to refugee families. Enthused by nature days families had courage to move around in nature and in the surrounding area of Iisalmi. The observation at nature day events was that mothers participated in activities less than fathers. Further development work could be the development of mothers' and children's participation based around different nature themes. This could support co-operative family camps to improve mother child relationships. Winter nature themes could be warm dressing, ice fishing and snow fun. With correct advice about dressing, refugee families would learn how to dress properly for the winter season.			
Keywords Close surroundings, relationship with nature, cooperative learning, acculturation, integration			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	5
2	PAKOLAISTYÖ SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	7
2.1	Pakolaistyö Ylä-Savon alueella.....	10
2.2	Pakolaistyö pakolaisperheiden kotoutumisen tukena Iisalmessa ja lähialueilla.....	11
2.3	Pakolaisperheiden vuorovaikutuksen tukeminen kotoutumisessa	12
2.4	Luontosuhde ja sen mahdollisuudet pakolaistyössä.....	15
3	SOPEUTUMISEN VAIHEET JA AKKULTURAATIO	17
3.1	Yhteistoiminnallinen oppiminen kotoutumisen edistäjänä	18
3.2	Osallisuuden vahvistaminen vuorovaikutuksessa.....	19
4	KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	21
5	PALVELUJEN KEHITTÄMISPROSESSI	24
5.1	Kevään yhteistoiminnallinen luontopäivä Paloisvuorella	29
5.2	Syksyn yhteistoiminnallinen luontopäivä Paloisvuorella.....	34
5.3	Osallistuva havainnointi yhteistoiminnallisten luontopäivien aikana	40
5.4	Luontokoto-blogi oppimiskokemusten dokumentoinnissa.....	47
6	TYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	49
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8	TOIMINNAN KEHITTÄMISIDEAT (CHECK)	53
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	54
	KUVALÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	60
	LIITE 1: KUVAUSLUPA AIKUISILLE	61
	LIITE 2: KUVAUSLUPA LAPSILLE	62
	LIITE 3: TURVALLISUUSUUNNITELMA KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄÄN 29.5.2016	63
	LIITE 5: KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄN KARTTAKÄVELYN TOIMINTAPISTEIDEN SISÄLLÖT	65
	LIITE 6: TYYTYVÄISYYSKYSELY PARTIOLAISILLE KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄSTÄ 29.5.2016.....	66
	LIITE 7: SYKSYN LUONTOPÄIVÄN TURVALLISUUSUUNNITELMA 12.9.2016.....	67
	LIITE 8: HAVAINNOINTILOMAKE SYKSYN LUONTOPÄIVÄÄN	68

1 JOHDANTO

En uskalla nukkua, suuret puut heiluvat tuulessa, minua pelottaa. – Suomeen tullut afgaanipakolainen

Monikulttuurisuus on ajankohtainen aihe. Pakolaisia on maailmassa yli 65 miljoonaa. Pakolaismäärien kasvua on ollut jo 1990-luvun puolivälistä lähtien. YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n kansainvälisenä pakolaispäivänä julkaiseman pakolaistilaston mukaan pakolaismäärät olivat kasvaneet vuoden 2015 aikana yli viidellä sadalla miljoonalla pakolaisella. Pakolaiskriisin koetaan olevan toisen maailmansodan jälkeisen ajan suurin haaste. Suomi ja muut EU-maat ovat velvoitettuja vastaanottamaan kansainvälistä suojelua tarvitsevia. Suomen hallituksen tavoitteissa on huomioitu maahanmuuton ja EU:n lainsäädäntö, sekä kansainväliset sopimukset.

Pakolaisten integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan tuo monenlaisia haasteita kunnille. Pakolaistyössä kotouttamisen tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja mahdollisuutta osallistua suomalaisen yhteiskunnan eri toimintoihin. Pakolaisperheet toivoisivat tutustuvansa iisalmelaisiin ja oppia kulttuurimme tapoja. Iisalmelaisille pakolaisuus on vielä kuitenkin uusi asia, ja yhteistoiminnallisuus kulttuurien välillä on vielä vähäistä. Ystäväperhetoiminta on kuitenkin mahdollistanut sen, että iisalmelaiset voivat tutustua uusiin kulttuureihin ja luoda monikulttuurisia ystävyys-suhteita. SPR:n ystäväperhetoiminta tukee pakolaistyötä. Sosionomiopiskelijaryhmämme järjesti vuonna 2015 Savonia ammattikorkeakoulun ja Ylä-Savon ammattiopiston kotoutumiskurssilaisten kanssa yhdessä monikulttuurisuustapahtuman Iisalmessa. ”Kulttuurien karnevaalit” -tapahtuma järjestettiin YK:n rasismin vastaisena päivänä. Loimme mahdollisuuden tutustua eri kulttuureihin. Tapahtumassa oli mukana useita maita sekä kulttuureja, ja se oli avoin kaikille. Tämä tapahtuma järjestetään vuosittain rasismin vastaisen viikon päätteeksi.

Pääsimme toteuttamaan vuonna 2015 moniammatillisen hanketyöskentelyn opintojaksoon liittyvää monikulttuurista lastenkerhoa Iisalmen pakolaistyölle. Monikulttuurisessa lastenkerhossa tutustuimme suomalaiseen luontoon toiminnan ja osallistavan taiteen kautta. Toimme monikulttuurisen lastenkerhon toimintaa ja kulttuureja tutuksi myös lasten vanhemmille sekä lähiympäristön asukkailla. Toimeksiantajamme kertoi pakolaistyöntekijöiden huomioineen monilla pakolaistyön asiakkaila olevan pelkotiloja, jotka liittyvät suomen metsiin, eläimiin ja järviin. Pakolaistyöntekijöiden mukaan myös toiminnallisuus lasten ja vanhempien välillä tarvitsisi vielä tukemista. Perheet hyötyvät pakolaistyön mukaan myös lähiympäristön luontoon tutustuttamisesta. Perheiden yhteistoiminnallisuutta tukeva opinnäytetyön idea kehittyi pakolaistyön havaintojen pohjalta. Monikulttuurisen lastenkerhon pilotoinnin kautta hyödynnämme kokemuksellista tietoa kehittämistyön eri vaiheissa.

Opinnäytetyömme tavoitteena on kehittää Iisalmen pakolaistyölle kotouttamista tukevia palveluja. Opinnäytetyössä kehitetään uutta työmenetelmää palveluohjaukseen. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma tuottaa osallistavien ja yhteisöllisten työmenetelmien osaajia työelämään. Savonia antaa opiskelijoille mahdollisuuden luoviin ja kehittäviin innovaatioihin. Tavoitteena on kehittää e-palveluja pakolaistyöhön sekä edistää Iisalmessa asuvien pakolaisperheiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja luontotun-

temusta. Luontokasvatuksen tavoitteena on pakolaisperheiden luontosuhteiden rakentaminen. Lähiympäristön luontoon tutustuttamisella innostamme perheitä liikkumaan luonnossa. Samalla perheet tutustuvat suomalaiseen perinnekulttuuriin sekä tapoihin. Edistämme yhteistoiminnallisuutta iisalmelaisten ja pakolaisperheiden välillä. Mallinamme Luontokoto-menetelmää pakolaisperheiden kotoutumisen tukemiseen luonnon avulla. Digitalisaatio tarkoittaa uusien toimintatapojen kehittämistä, sekä toiminnan ja palvelujen tuottamista digitaaliseen eli sähköiseen muotoon. Verkossa olevista palveluista ja tuotteista voidaan saada ajan tasalla olevaa reaaliaikaista tietoa. Palveluntarjoajat voivat hyödyntää Internetiä palvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä, sekä hyödyntää verkossa olevien palvelujen käyttämisestä saatavaa reaaliaikaista tietoa.

Kehittämisen prosessin kokonaisuus sisältää toiminnalliset luontopäivät, jotka toteutetaan Iisalmen Paalovuorella. Kehittämistyössä yhteistyökumppaneina ovat toimeksiantajamme Iisalmen pakolaistyö, Iisalmen Korvenkävijä partio toiminta, Iisalmen nuorison tuki ry ja Iisalmen Kankaan Martat. Tuomme opinnäytetyössämme esille toiminnallisen kehittämistyöme eri vaiheita suunnitteluvaiheesta toteutukseen ja blogin julkaisemiseen. Kuvaamme pakolais- ja kotouttamistyötä amerikkalaisen psykologi Urie Bronfenbrennerin ekologian mallia mukaillen. Bronfenbrennerin ekologian mallissa on neljä eri systeemitasoa, jotka ovat vaikuttamassa pakolaisperheen kotoutumiseen yhteiskunnassa. Kuvaamme luontopäivien yhteistoiminnallisia oppimiskokemuksia sekä toiminnallisia lapsilähtöisiä menetelmiä, joita käytimme vuorovaikutuksen tukemiseen. Luontokokemukset ovat tärkeitä jokaiselle. Pakolaistyössä monikulttuurinen luontokotouttaminen antaa mahdollisuudet tutustua erilaisiin kulttuureihin, mikä edistää kaksisuuntaista sopeutumista. Käytämme sopeuttamisen teoriana John W. Berryn kaksisuuntaista akkulturaatiomallia ja avaamme sitä luvussa kolme.

Käsitlemme opinnäytetyössämme yhteistoiminnallisuutta, osallisuutta ja kokemuksellisuutta. Oppimisen mallintamisessa käytämme David A Kolbin kehämallia. Kolb on yhdysvaltalainen kasvatustieteilijä joka on kehittänyt kokemuksellisen oppimisen teorian. Yhdysvaltalaisen William Edwards Demingin jatkuvan kehittämisen mallin avulla kuvaamme yhteistoiminnallisten luontopäivien onnistumista. Nelivaiheisen jatkuvan kehittämisen mallin mukaisesti kehittämistyöme prosessivaiheita käydään läpi siten, että lukija saa kokonaiskuvan työme eri vaiheista. Kuvaamme yhteistoiminnallisten oppimiskokemusten hyödyntämistä digitalisaatiossa sekä Luontokoto-blogin tavoitteista, sisällöistä ja julkaisemisesta verkossa. Luontokoto-blogin tärkeimpänä tehtävänä on tuoda esille pakolaisperheiden yhteistoiminnallisuuden, vuorovaikutuksellisuuden ja osallisuuden edistäminen. Sosionomin tärkeimpinä tehtävinä ovat asiakkaiden osallisuuden, vuorovaikutuksen ja toiminnallisuuden edistäminen ja vahvistaminen.

2 PAKOLAISTYÖ SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

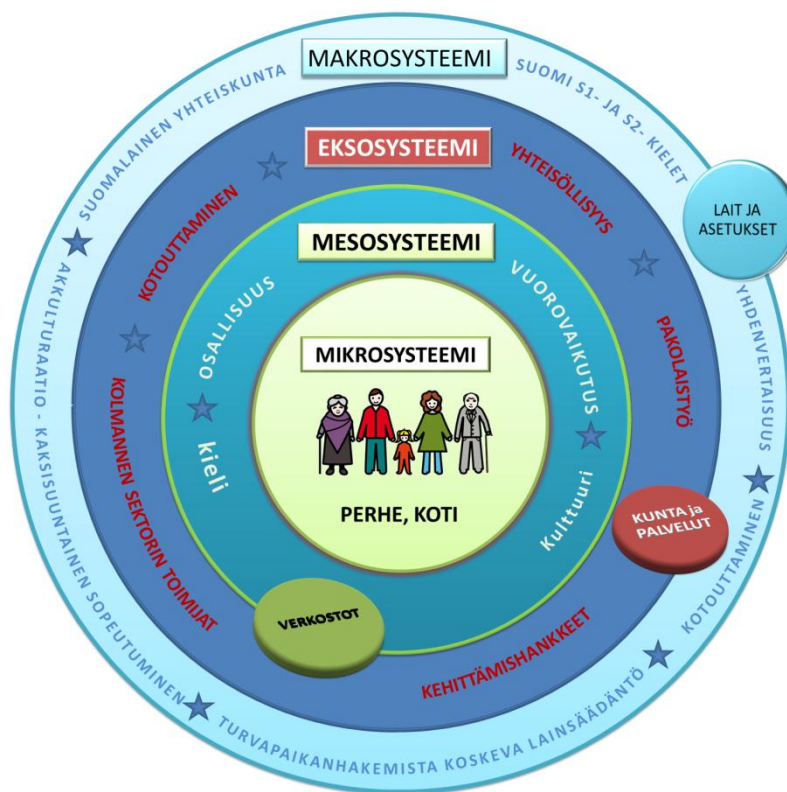
Tässä osiossa kuvaamme pakolaistyötä suomalaisessa yhteiskunnassa. Bronfenbrennerin ekologista mallia mukaillen mallinamme kotouttamista koskevaa toimintaa (Härkönen 2008, 33). Makrosysteemitaso käsittää suomalaiseen yhteiskuntaan liittyvät lait ja asetukset, kuten kotouttamista, turvapaikan hakemista ja yhdenvertaisuutta koskevat lait, sekä akkulturaation eli kaksisuuntaisen sopeutumisen yhteiskuntaan. Lakien tavoitteena on, että maahanmuuttajat saavuttaisivat tasavertaisen aseman yhteiskunnassa, niin oikeuksien kuin velvollisuuksien puolesta. Tarkoituksena on myös edistää ja tukea myönteistä vuorovaikutusta, osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 1). Kotouttamislain mukaisesti kuntien täytyy, joko itsenäisesti tai useampien kuntien yhteistyössä teettää kotouttamisohjelma kuntaan saapuneille (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 32).

Maahanmuuttoon vaikuttavista sopimuksista euroopan ihmisoikeussopimus, kidutuksen vastainen yleissopimus, lapsen oikeuksien sopimus ja Geneven pakolaissopimus ovat tärkeimpiä kansainvälisiä sopimuksia (Sisäministeriö 2016b; katso myös Euroopan Unionin neuvoston direktiivi 2004/83/EY). YK:n pakolaisjärjestö toimii Pohjois-Euroopassa keskittyen pakolaisten oikeuksiin ja ohjaa alueellisesti kansainvälistä toimintaa pakolaisten suojeluun. Se vahvistaa toimillaan lainsäädännön toteutumista pakolaisten oikeuksissa. Viranomaisten on otettava moninaisuus huomioon päätöksentekoprosessissa sekä luotava pakolaisille osallistava ilmapiiri oman hyvinvointinsa kehittämisessä. Tällöin pakolaiset voivat itse vaikuttaa tilanteeseensa, millaisia palveluja heille kehitetään ja järjestetään. (UNHCR s. a.)

Suomen maahanmuuttoa koskevia lakeja ovat ulkomaalaislaki 301/2004, kuntalaki 410/2015, laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 1161/2016, kansalaisuuslaki 359/2003, yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Lisäksi Suomen tulee noudattaa kansainvälisiä sopimuksia, kuten Euroopan ihmisoikeussopimusta (Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 2016), kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaista yleissopimusta 59/1989, YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista (Suomen UNICEF 2016), sekä pakolaisten oikeusasemaa koskevaa yleissopimusta 77/1968 (Finlex)

Edellä mainittu makrosysteemitaso sisältää lait ja asetukset. Eksosysteemitaso käsittää kunnan tarjoamat palvelut, kuten pakolaistyössä olevat kotouttamista tukevat palvelut, sekä kolmannen sektorin palvelut kuten esimerkiksi SPR:n ystävätoiminta. Ekosysteemitasolle kuuluvat myös yhteisöllisyyden edistäminen sekä erilaiset kehittämishankkeet Iisalmessa ja sen lähiympäristössä. Mesosysteemitasolla pakolaisten kotoutumista tukevat verkostot auttavat positiivisen vuorovaikutuksen muodostumisessa, tukevat kulttuurin ja kielen oppimisessa, sekä tukevat ja auttavat osallisuuden kokemusten muodostumisessa vuorovaikutuksessa mikrosysteemeissä olevaa perhettä ja kotia.

Bronfenbrennerin ekologisen mallin mukaan eksosysteemitasolla sosiaalialan monikulttuurinen työ nähdään yksilö-, yhteisö- ja rakenteellisen työn kautta (Härkönen 2008, 33.) Sosiaalialan työssä otetaan huomioon yhteiskunnalliset näkemykset rasismista ja syrjinnän ehkäisyyn liittyvään työhön. Asiakastyössä erilaisten kulttuurien kohtaamisissa huomioidaan asiakaslähtöisyys. Sosiaalialan työntekijän on tärkeää tuntea erilaisten kulttuurien vaikutuksia ja osata verrata näiden ominaisuuksia keskenään. Kulttuuritaustalla on merkitystä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, siihen miten yksilöt kertovat toisille asioista ja ottavat vastaan- tai miten he ymmärtävät toisen lähettämän viestin. Yhteiskunta määrittää makrosysteemissä sosiaalialan työtä koskevat ja säätelevät normit. Pakolaisperheet joutuvat mukautumaan valtakulttuurin määrittelemiin normeihin. (Innokylä 2016, 1–2; Rätty 2009, 8–11, 90, 97.) Monikulttuurisuuden ja sopeutumisen kannalta on kuitenkin tärkeää säilyttää tasa-arvoisuus valtakulttuurin ja pakolaisperheiden kulttuurien välillä (Innokylä 2016, 1; Rätty 2009, 13). Sosiaalialan työhön kuuluu monikulttuurisen asiakastyön lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Innokylä 2016, 2; Rätty 2009, 12–13). Bronfenbrennerin ekologisen mallin neljä tasoa auttavat pakolaisperheitä kotoutumisessa (kuviot).

KUVIO 1. Kotouttaminen Bronfenbrennerin ekologista mallia mukailen (Härkönen 2008, 33.)

Pakolaistyö tuli kansalaisille näkyväksi pakolais- ja turvapaikanhakija ryhmien saapuessa 90-luvulla Somalian kriisin myötä Suomeen. 2000-luvun jälkeen kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien määrä on ollut kasvussa. Siirtolaisuus ja maahanmuutto ovat Suomessa silti olleet vähäisempää kuin muualla euroopassa. Vuonna 2014 muuta kieltä kuin suomea, saamea tai ruotsia puhuvia on ollut tuolloin koko suomessa 5,67 prosenttia. Suomeen on saapunut vuonna 2015 huomattava määrä kansainvälistä suojelua tarvitsevia turvapaikanhakijoita. Makrosysteemitasolla Suomea ohjaa lainsäädäntö, jonka perusteella turvapaikanhakijoiden turvapaikan saannista päätetään. (Laki kotoutu-

misen edistämisestä 2010, § 2; Suomen Pakolaisapu 2016; Ulkomaalaislaki 2004, § 1–§ 3; Yhdenvertaisuuslaki 2014, § 8.) Turvapaikanhakija voi hakea turvapaikkaa Suomesta. Turvapaikanhakija voi saada henkilökohtaisen vainon perusteella pakolaisstatuksen tai oleskeluluvan silloin kun on kyse mahdollisista ihmisoikeusloukkauksista. (Suomen Pakolaisapu s. a. b; Ulkomaalaislaki 2004, § 87.)

Pakolaisella on oikeus hakea ja saada kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on voinut joutua jättämään vainotuksi tulemisen, sodan, levottomuuksien tai ihmisoikeusloukkauksien pe- lossa kotinsa ja kotimaansa. Syynä voivat olla esimerkiksi rotuun, uskontoon tai kansallisuuteen liit- tyvät asiat. Kiintiöpakolainen on henkilö, joka on saanut YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun Yhdisty- neiden kansakuntien pakolaisjärjestön (UNHCR) myöntämän pakolaisen statuksen. Kiintiöpakolainen on saapunut Suomeen valtion määrittelemän pakolaiskiintiön sallimissa rajoissa. Kiintiöpakolaiset tu- levat usein pakolaisleireiltä ja yhä useammin myös kaupungeista. (Suomen Pakolaisapu s. a. b.)

Suomeen valituille kiintiöpakolaisille oleskeluluvat myöntää maahanmuuttovirasto (Iisalmen kaupunki s. a. a; Työ- ja elinkeinoministeriö s. a. b). Suomen eduskunta päättää vuosittaisista pakolaiskiintiön määristä. Vuosittainen kiintiöpakolaismäärä on Suomessa ollut vuoden 2001 alusta lähtien noin 750 henkilöä. Eduskunta voi vaikean pakolaistilanteen johdosta nostaa vuosittaista Suomeen otettavaa pakolaiskiintiömäärää. Pakolaiskiintiö on ollut vuosina 2014–2015 Syyrian konflikteista johtuen 1050 henkilöä vuosittain. (Maahanmuuttovirasto 2016; Suomen Pakolaisapu s. a. a.)

Humanitaarista pakolaisten vastaanotto työtä on tehty Suomessa jo 50 vuotta. Pakolaistyö on Suo- men kunnissa järjestetty eri tavoin. Pakolaistyö määräytyy kunnan koon ja pakolaismäärien mukaan. Kotouttamisohjelmaan on kirjattu kuntien vastuut kotouttamisesta. Kuntien velvollisuutena on edis- tää, suunnitella sekä vastata kotoutumisprosessin valvonnasta kuntatasolla. (Laki kotoutumisen edis- tämisestä 2010, § 17–§ 18 ja § 30; Ruhanen 2013, 7.) Pakolaistyötä kehitetään vastaamaan ajan haasteisiin, esimerkiksi sote-uudistuksen tuomat muutokset palveluille. (Työ- ja elinkeinoministeriö s. a. b).

Bronfenbrennerin ekologisen teorian mukaan kotouttaminen tapahtuu eksosysteemitasolla, mutta makrosysteemitasolta kotouttamisen toteutumista ohjaa lainsäädäntö (Laki kotoutumisen edistämi- sestä 2010, § 1). Kotouttamisessa voidaan tehdä alueellista yhteistyötä. Pakolaisten vastaanottami- sesta kuntiin informoidaan myös paikallista mediaa ja samalla huomioidaan median taidot kohdata vieraasta kulttuurista tulleet pakolaiset. Oikeanlaisella tiedonannolla pyritään lisäämään kuntalaisten ymmärrystä pakolaisista ja heidän kotoutumisestaan. Tiedottamisella pyritään lisäämään sosiaalista kanssakäymistä kantaväestön ja pakolaisten kesken, tällöin myös pakolaisten kotoutuminen helpot- tuu. (Ruhanen 2013, 7.)

Suomessa viranomaistoimintaa ohjaa tammikuun alussa 2015 voimaan tullut uusi yhdenvertaisuus- laki. Se velvoittaa kuntia edistämään asukkaiden yhdenvertaisuutta ja ehkäisemään syrjintää. Uutta lakia sovelletaan julkisen työskentelyn ohella yksityiseen toimintaan. Laki ei kuitenkaan koske yksi- tyis- tai perhe-elämää ja uskontoja.

Lain tarkoituksena on suojella syrjinnältä entistä laajemmin. Viranomaisten on huolehdittava yhdenvertaisuuden toteutumisesta kunnissa. Uusi laki velvoittaa nyt myös kouluja, oppilaitoksia ja työnantajia tekemään suunnitelman yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi niillä työ- tai opiskelupaikoilla, joilla on palveluksessa toistuvasti yli kolmekymmentä henkilöä. (Sallinen ja Tenhunen 2015, 3; Yhdenvertaisuuslaki 2014, § 7.)

Suomessa on useita kehittämishankkeita, joiden tarkoituksena on edistää kotouttamisen palvelukonaisuuksia. Kotona Suomessa -hankkeessa kehitetään kotoutumisen tueksi palvelumallia, jota voidaan hyödyntää koko maassa. Hankeosioita kehitetään aiemman pilottiprojektin pohjalta. Tavoitteena ovat palvelukonaisuuksien saavutettavuus ja kotouttamista tukevien toimintojen vahvistaminen. Kehittämishankkeen osa-alueita ovat Hyvä alkua- ja Hyvä polku-palvelumallit. Hyvä alkua-palvelumallissa keskitytään alkuvaiheen palvelumallin kehittämiseen ja Hyvä polku-palvelumallissa pakolaistoimintaan ja sen vahvistamiseen aluekoordinaattorien avulla. Kehittämishankkeilla pyritään helpottamaan pakolaisten vastaanottoa sekä palveluja kunnissa. (Työ- ja elinkeinoministeriö s. a. a.)

2.1 Pakolaistyö Ylä-Savon alueella

Bronfenbrennerin ekologisen mallin mukaan eksosysteemitason palvelut Ylä-Savossa tuottaa kuntayhtymä. Ylä-Savossa on tällä hetkellä 827 ulkomaalaistaustaista asukasta. Iisalmen kaupunginvaltuusto on tehnyt vuonna 2012 periaatepäätöksen yhdessä Lapinlahden ja Sonkajärven kunnanvaltuustojen kanssa vastaanottaa kiintiöpakolaisia. Valtio myöntää kunnille korvausta pakolaisten vastaanoton kustannuksiin. Korvaus myönnetään kotouttamisohjelman perusteella. Kotouttamisohjelmassa määritellään, miten kotoutumista edistetään eri viranomaistahojen ja järjestöjen kanssa. Kunnanvaltuuston tehtävänä on päättää kotouttamisohjelmasta joka tarkistetaan neljän vuoden välein. (Iisalmen kaupunki s. a. a; Työ- ja elinkeinoministeriö s. a. b.)

ELY:n kanssa solmittu kolmivuotinen sopimus pakolaisten vastaanottamisesta tarkoittaa sitä, että Iisalmi vastaanottaa asteittain yhdessä Lapinlahden ja Sonkajärven kuntien kanssa kiintiöpakolaisia yhteensä 120–150 henkilöä. Ensimmäiset pakolaiset saapuivat tammikuussa 2013. Vuonna 2014 Iisalmeen, Lapinlahdelle ja Sonkajärvelle on saapunut yhteensä 129 afgaanipakolaista. Osa pakolaisista on siirtynyt asumaan muille paikkakunnille. Iisalmessa asuu yli 350 maahanmuuttajaa, joista noin 70 henkeä on kiintiöpakolaisia. (Iisalmen kaupunki s. a. a.)

Iisalmen kaupunki ottaa lisää kiintiöpakolaisia yhteensä 40 henkeä vuosina 2016 ja 2017. Syyriasta saapuneet pakolaisperheet asettuivat Iisalmeen toukokuun 2016 aikana. Iisalmen pakolaistyö ja maahanmuuttoneuvonta ohjaa, neuvoo ja auttaa kiintiöpakolaisia kotoutumisen eri vaiheissa. Maksuton maahanmuuttoneuvonta on aloittanut Iisalmessa vuoden 2012 alusta. (Iisalmen kaupunki s. a. a; Rahkema 2012.) Iisalmen kaupungille on myönnetty Etno-palkinto esimerkillisestä toiminnasta. Palkinnon perusteina ovat olleet etnisten suhteiden ja positiivisen vuorovaikutuksen edistäminen aktiivisen kotouttamisohjelman laadinnan ja toimeenpanon avulla sekä esimerkillinen toiminta pakolaisten vastaanottamisessa ja kotouttamisessa. (Iisalmen kaupunki s. a. a.)

Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelmassa on määritelty tavoitteet, joiden tarkoituksena on turvata asukkaille yhdenvertaiset mahdollisuudet palveluihin ja mahdollisuuden osallistua omien toimintojen eteenpäin viemiseen vailla pelkoa joutua syrjinnän kohteeksi. Iisalmen kaupunki pyrkii omilla toimillaan estämään syrjintää ja lisäämään kuntalaisten hyvinvointia. Iisalmen kaupungin laatimassa yhdenvertaisuussuunnitelmassa nostetaan esille kolme tavoitetta.

Ensimmäinen keskeinen tavoite on syrjinnän ehkäisy, tunnistaminen ja syrjintään puuttuminen. Toisessa kohdassa arvioidaan ja asetetaan yhdenvertaisuutta edistäviä keinoja ja tavoitteita. Viimeisessä tavoitteessa edistetään vähemmistöryhmien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia päätöksenteossa. (Sallinen ym. 2015, 3.)

Yhdenvertaisuus huomioidaan kaikissa kaupungin palveluissa esimerkiksi hallinnon, koulutuksen, kulttuurin ja vapaa-ajan palveluissa (Sallinen ym. 2015, 7; Yhdenvertaisuuslaki 2014, § 5). Iisalmessa pakolaisille tiedottaminen, asiakaspalvelu ja -neuvonta hoidetaan suomen kielellä, käytetään myös asiointitulkkia. Iisalmessa työskentelee pakolaiskoordinaattori sekä muita ryhmiä, jotka työskentelevät esimerkiksi pakolaisten aseman kohentamiseksi sekä varmistavat heidän oikeuksiensa toteutumista. Yhdenvertaisuuden toteutumiseen vaikuttaa se kuinka nopeasti suomen kielen oppiminen edistyy. Kielen oppimisella on yhteys sopeutumisen edistymiseen. Yleissivistävällä koulutuksella ja kielen oppimisella lisätään suvaitsevaisuutta ja ehkäistään negatiivisten vakiintuneiden asenteiden vaikutusta henkilön toimintaan. Kotoutumisen kannalta on tärkeää oppia tuntemaan uuden kotimaan kulttuuria ja käytänteitä, mutta samalla säilyttäen myös oman kulttuurin. (Sallinen ym. 2015, 5–6.)

Kotoutumislaisissa määritellään kotoutumisen ja kotouttamisen tueksi annettavista tukitoimista. Lain määräämät toimenpiteitä ovat perustiedot, ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 1–§ 6). Ohjausta, neuvontaa ja palvelutarpeen arviointia toteuttavat palveluohjaajat yhdessä asiakkaan ja eri yhteistyöverkostojen kanssa. Palveluohjauksessa asiakas on oman elämänsä paras asiantuntija. Palveluohjaus perustuu asiakkaan tukemiseen. Palveluohjauksellisella työotteella asiakkaalle tarjotaan hänen tarvitsemansa tukimuodot ja monipuoliset palvelut. Yksilökohtaisella palveluohjauksella voidaan palveluja räätälöidä asiakkaiden tarpeisiin sopiviksi. (Hänninen 2007, 14; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 9.)

Pakolaistyössä kiinnitetään huomiota perheiden omatoimisuuden lisäämiseen henkilökohtaisen ohjauksen kautta. On myös tärkeää, että pakolaisille kerrotaan ja heitä ohjataan suomalaiseen kulttuuriin suvaitsevaisuuden edistämiseksi. Pakolaisia ohjataan ja aktivoidaan ystävätoimintaan ja harrastustoiminnan pariin yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa. Kotouttamiseen kuuluvat myös yhteistyö naapuruston ja kuntalaisten kanssa sekä pakolaisperheiden liikkumisen ohjaus lähiympäristössä. (Ronkainen, Korhonen ja Mäkinen 2015, 4–5.)

2.2 Pakolaistyö pakolaisperheiden kotoutumisen tukena Iisalmessa ja lähialueilla

Eksosysteemitasolla kotoutumista edistävät palvelut järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 6; Sosiaali- ja terveysministeriö s. a). Kunnan viranomaisten Kotoutumista tukevia palveluita ovat esimerkiksi alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelmat (Laki kotoutu-

misen edistämisestä 2010, § 9–§ 16). Palveluihin kuuluvat myös arkielämän ohjaus ja neuvonta iisalmelaisille kiintiöpakolaisille. Asuntojen kalustamiseen ja asumiseen liittyvät asiat ja opastus esimerkiksi Kelan palveluihin. Palveluihin kuuluvat myös lasten ohjaus ja kasvatuskumppanuus päivähoidon ja koulun piirissä sekä muihin tärkeisiin palveluihin, kuten terveystieteiden ja terveyspalvelujen piiriin ohjaaminen. Viranomaisille kuuluu kotouttamisen edistäminen yhteistyössä moniammatillisen verkoston kanssa. (Rahkemo 2012; Ronkainen ym. 2015, 4–5; Ruhanen 2013, 8, 11.)

Pakolaisilla voi olla kouluttautumattomuutta, oppimisvaikeuksia tai keskittymisvaikeuksia, jotka aiheuttavat vaikeuksia uuden kielen oppimiseen. Taustalla voivat vaikuttaa traumaattiset kokemukset kotimaassa tai koulutuksen puute. Erilaisen oppijan käsikirjassa 2007 kerrotaan suullisen kielitaidon oppimisen tärkeydestä. Toimintaan osallistuminen uudessa kotimaassa edesauttaa suomen kielen vahvistumista. (Hämäläinen, Liias, Taarna ja Valkama 2007, 382, 385.)

Bronfenbrennerin ekologisen teorian mukaan kolmannen sektorin palvelut kuuluvat eksosysteemitasoon. Punaisen ristin ystävätoiminta tukee ja auttaa Ylä-Savon alueelle muuttavia pakolaisperheitä kotoutumisessa, uuden kulttuurin omaksumisessa sekä kantaväestön kohtaamisessa. Eksosysteemitasolla ystävätoiminnalla tarkoitetaan pakolaisperheiden arjen ja hyvinvoinnin tukemista, esimerkiksi lähiympäristöön tutustuttamista ja osallisuuden huomioimista. Ystävätoiminnan vapaaehtoiset tukevat pakolaisperheitä kielenoppimisessa ja auttavat esimerkiksi lapsia koulutehtävistä suoriutumisessa. SPR:n ystävätoiminta tähtää syrjäytymisen ehkäisyyn ja motivoi kielenoppimiseen. SPR järjestää koulutusta kaikille pakolaisperheiden ystävätoiminnasta kiinnostuville. (Punainen Risti 2016; Ylä-Savon kuntien yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2016–2019.)

Ylä-Savossa toimii VOIMA-hanke, jonka tarkoituksena on tukea pakolaisten ja maahanmuuttajien kotoutumista eri viranomaistahojen ja kansalaisjärjestöjen yhteistyönä. VOIMA-hankkeessa yhteistyö vapaaehtoisten ja yritysten kanssa auttavat viranomaisia kotouttamistyössä Ylä-Savon alueella. Koulutuksen ja tiedottamisen myötä yhdistysten ja yhteisön on helpompi kohdentaa toiminta joka tavoittaa palveluita tarvitsevat. Yläsavalaisen yhdistysten tekemä työ on ollut merkittävää pakolaisten kotouttamisessa. (Iisalmen kaupunki s. a. c.) Ylä-Savossa järjestöjen koetaan olevan tärkeässä osassa kotouttamisessa. Hyvän vuorovaikutuksen luominen lähiympäristön ihmisiin auttaa pakolaisia luottamaan ja sopeutumaan paremmin uuteen paikkaan. Osa Ylä-Savon kuntien Punaisen Ristin osastoista, Iisalmi mukaan lukien, ovat olleet laatimassa ja järjestämässä pakolaisten vastaanottoa ja kotouttamista. Tämä ja muidenkin järjestöjen roolit ovat olleet tärkeässä asemassa kotouttamisessa. (Ylä-Savon kuntien yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2016–2019.)

2.3 Pakolaisperheiden vuorovaikutuksen tukeminen kotoutumisessa

Mesosysteemitasolla vuorovaikutuksessa eri kulttuurista tulevien kanssa on tärkeää arvostaa ja ymmärtää niitä vaikeuksia, joita uuden kulttuurin kohtaaminen voi aiheuttaa. Kulttuurishokki voi aiheuttaa sen, että pakolainen voi kokea suomalaisen kulttuurin tavat ristiriitaisiksi. Hän voi kokea oman kulttuurinsa tavat oikeudenmukaisemmiksi ja voi turvautua oman kulttuurinsa tapoihin lujemmin kuin, omassa maassaan toimisi. Pakolainen on sopusoinnussa itsensä kanssa silloin kun hän kykenee

yhdistämään oman kulttuurinsa suomalaiseen kulttuuriin. Tällöin molemmat kulttuurit ovat luonteva osa hänen elämäänsä. Kotoutujien psyykkisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että heidän kulttuuriaan kunnioitetaan, eikä heitä yritetä muuttaa suomalaisen kulttuurin mukaiseksi. (Vilen, Lepämäki ja Ekström 2008, 253–256.)

Helena Valkeapää (2016, 4–6) tarkastelee tutkimuksessaan afgaanien kotitalouksien toimintaa ja vuorovaikutusta. Tutkimuksesta selviää, että aiempi koulutus ja vuorovaikutus valtaväestön kanssa auttavat sopeutumisen onnistumisessa. Niin Valkeapään kuin tilastokeskuksen tuottamasta tutkimuksesta tulee ilmi myös, että sopeutumisen ongelmat kasautuvat eniten naisille ja afgaaneille, joilla ei ole koulutusta. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimuksesta (UTH) tulee vielä esille, että tämän ryhmän kokemus yksinäisyys on korkeampaa kuin muilla tutkimuksessa olevilla ryhmillä, ja naisilla yksinäisyys vielä korostui. (Castaneda ym. 2015, 20–21.) Tällöin valtaväestön kanssa luodut kontaktit ovat todella tärkeitä. Tutkimuksesta tuli esille, että afgaanien toiveena on vuorovaikutuksen lisääntyminen valtaväestön ja afgaanien välillä. (Valkeapää 2016, 4–6.)

Iisalmessa pakolaisperheet ovat pääosin 2014 saapuneita afgaaniperheitä sekä toukokuussa saapuneita syyrialaisperheitä. Toimeksiantajamme edustaja kertoi perheiden saapuneen Iisalmeen suurista kaupungeista (Haaksluoto 2015). Afgaani- ja syyrialaispakolaisilla voi olla keskenään erilaiset oppimisen lähtökohdat. Kaikki eivät välttämättä ole oppineet lukemaan tai kirjoittamaan kotimaassaan. Luku- tai kirjoitustaidottomuus taas tuottaa vaikeuksia ymmärtää uuden maan kieltä ja kulttuuria. (Hämäläinen ym. 2007, 383–386; Valkeapää 2016, 18.)

Katjamaria Halmeen (2011, 94–95) artikkelissa todetaan tutkimustiedon osoittaneen vertaisryhmien olevan tärkeitä lasten sosiaaliselle kehitykselle ja taitojen oppimiselle. Lapset hyötyvät toiminnallisista menetelmistä, havainnollistamisesta, selkokielen ja kuvien käytöstä suomen kielen oppimisen ollessa vielä alkuvaiheessa. Visuaaliset keinot kuten kuvien käyttö ohjauksessa ja kokemuksellinen oppiminen tukevat lasten kielellistä kehitystä. Aikuisen ja lapsen keskinäinen vuorovaikutus on kuitenkin merkityksellisempää kuin lasten keskinäinen vuorovaikutus. (Halme 2011, 94–97.)

Makrosysteemitasolla perusopetuslaissa määritellään suomen kielen opiskelun S1- ja S2-kieliopinnot. Opiskelun onnistumiseksi perusopetuksen järjestämisessä tärkeitä ovat koulutuksen tasa-arvoisuus ja -laatuisuus (Opetushallitus 2015, 7; Perusopetuslaki 1998, § 1–§ 3). Iisalmessa asuvilla pakolaisperheillä suomen kielen osaamisessa on eroavaisuuksia. Olemme huomioineet aikuisten puhuvan suomea pääsääntöisesti heikommin kuin lasten. Kouluikäisten lasten suomen kielen puhuminen on hyvinkin sujuvaa. Lapset oppivat helpommin uusia asioita, kun he toimivat vuorovaikutuksessa ympäristön ja yhdessä muiden toiminnassa mukana olevien kanssa. Synnynnäinen uteliaisuus, oppimisen ilo ja asioiden toistaminen sekä aistien aktiivinen käyttäminen oppimisessa auttavat lapsia yhdistämään asioita kokemuksiinsa. Mielekkäiden oppimiskokemusten kautta lapset saavat tuntea oppimisen iloa ja riemuita uuden oppimisesta. Innostava ja virikkeellinen lähiympäristö sekä hyvät vuorovaikutussuhteet auttavat lasta uusien asioiden oppimisessa. Lasten keskinäiset suhteet ovat Suomi toisena ja vieraana kielenä (S2) -opetuksessa tärkeitä. Vertaisryhmä tukee lapsen kielellisiä valmiuksia. Sosiaalisten suhteiden ja kielen oppimisen myötä lapsi saa ryhmässä yhteenkuuluvuuden ja

osallisuuden kokemuksia. (Opetushallitus 2008; Opetushallitus 2016, 20.) Aikuisten alkuvaiheen S1-opetuksen päämääränä on oppia toimimaan ja pärjäämään kielellisesti vuorovaikutustilanteissa toisten ihmisten kanssa. Alkuvaiheen kielen opiskelulla pyritään siihen, että opiskelijan taidot karttuvat siinä määrin, jotta hän voi edetä suomen kielen opiskelussa seuraavalle taitotasolle. Vuorovaikutustilanteet ja monipuoliset oppimisympäristöt tukevat kielenoppimista (Opetushallitus 2015, 58–60).

Valitsimme Paloisvuoren ulkoilualueen yhteistoiminnallisten luontopäivien paikaksi juuri monimuotoisen luonnon vuoksi. Paloisvuoren lähiympäristö tarjosi meille monipuolisen ja laajan ympäristön toteuttaa erilaisia toiminnallisia ja osallistavia menetelmiä. Partiolaisten ja heidän ohjaajiensa kanssa pakolaisperheet pääsevät vuorovaikutukseen luonnollisessa ympäristössä. Tavoitteenamme oli myönteisen vuorovaikutuksen edistäminen. Kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa sanallisen viestinnän lisäksi sanaton viestintä, kuten eleet ja ilmeet ovat tärkeitä (Huuhtanen 2011, 27; Niemi, Nietovuori ja Virikko 2006, 15, 22–23).

Puhetta tukemaan ja korvaamaan on kehitetty kommunikaatiomenetelmä AAC (*Augmentative and alternative communication*). Tämä menetelmä sisältää viestinnän eri muotoja, joita käytetään ilmaisen apuvälineenä. AAC-apuvälineitä ovat esimerkiksi kuvat, graafiset merkit ja symbolit, kuten esimerkiksi Papunetin kuvapankki-kuvat. (Asha 2016; Heister Trygg 2005, 42–57; Papunet 2016.) Kuvilla kommunikointi on tärkeä osa pakolaisten vuorovaikutuksen muodostumiselle. Sopeutuminen vieraaseen kulttuuriin voi onnistua, jos kotoutuja voi ilmaista itseään ymmärrettävästi. Kuvia käytetään apuna toiminnan sisällön, ympäristön ja ajan kulun hahmottamisessa. Kuvia voi käyttää puheen ymmärtämisen ja ilmaisun tukena silloin, kun puheen ymmärtämisen ja tuottamisen on vaikeaa. Eri-tyisryhmien lisäksi myös pakolaiset hyötyvät vuorovaikutustilanteissa, kun selkokielen lisäksi käytetään ymmärtämisen tukena kuvia.

Yhteistoiminnallisiin luontopäiviin osallistuvat pakolaisperheet eivät olleet asuneet vielä Suomessa pitkään. Oli erittäin tärkeää määritellä sopivat apuvälineet selkosuomen tueksi. Kieltä jo hieman ymmärtävillä ja sitä tuottavilla pakolaislapsilla oli helpompaa ymmärtää toimintaamme kuin heidän vanhemmillaan. Selkeytimme ja ohjasimme perheiden toimimista pisteillä karttakävelypassien avulla ja toimintaa esittävien pelkistettyjen kuvien (pictojen) sekä valokuvien avulla. (Heister Trygg, 2005, 27; Huuhtanen 2011, 15, 49, 59–62; Tikoteekki 2014, 1–6.) Selkokieli on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat arjen, opiskelun, työn tai virastoasiointin tueksi selkeää ja ymmärrettävää selkeää suomen kieltä. Selkokieltä voi mukauttaa kohderyhmän mukaan ja siksi se sopii yhtä hyvin niin kehitysvammaisille kuin pakolaisille. Selkokielen tavoitteena on se, että vuorovaikutuksessa olevat henkilöt voivat ymmärtää toisiaan (Selkokeskus 2015).

2.4 Luontosuhde ja sen mahdollisuudet pakolaistyössä

Tässä luvussa tuomme esille luontosuhteen muodostuminen tärkeyttä. Luonnon terveysvaikutuksista on tehty useita tutkimuksia ja oppaita. Ulkoilu ja luonnossa liikkuminen tukevat lasten hyvinvointia. Mesosysteemitasolla lapsi oppii ymmärtämään luontoa, ja se vahvistaa lapsen ympäristö- ja luontosuhdetta. Makro- ja eksosysteemitasolta yhteiskunnan tehtävänä on vahvistaa lasten ympäristösuhdetta. Lapsi joka on saanut kasvaa luontoympäristössä, oppii arvostamaan luontoa myös aikuisena ja osaa toimia vastuullisesti luontoa kunnioittaen. Luontokasvatusta kohdistetaan lähinnä lapsille ja nuorille. Päiväkotit, koulut ja kolmannen sektorin toimijat kuten partio, luontokerhot järjestävät monipuolista luontotoimintaa. Hyvinvoinnin hyödyt lisääntyvät kun opitaan käyttämään luonnon tuomia virkistyspalveluita. Tällöin liikkuminen lähiympäristön luonnossa tulee luontevaksi osaksi elämää. (Lapset luontoon 2011; LUKE 2015, 12.)

Pakolaislasten vanhemmilla voi aikaisempien kokemuksiemme mukaan olla uskomuksia, joiden mukaan myös lähiluonto on vaarallinen paikka. He voivat ajatella Suomen metsissä olevan vaarallisia eläimiä ja he eivät tämän vuoksi rohkene käyttää ulkoilualueiden tarjoamia virkistyspalveluita. Vanhemmat voivat myös siirtää omia pelkotilojaan tai uskomuksiaan lapsille. Luonnossa toimimisen avulla voimme hälventää pakolaisten ennakkoluuloja luontoa kohtaan ja rohkaista itsenäiseen liikkumiseen luonnossa positiivisten luontokokemusten ja tiedottamisen avulla.

Helsingissä ja Tampereella tehdyn tutkimuksen perusteella kaupungin viheralueiden ja luonnon virkistysalueiden on todettu lisäävän myönteisiä ja vähentävän kielteisiä tunteita. Metsäluonto vaikutti tutkimuksen mukaan tunnetiloihin kaupunkien lähi puistoalueita tehokkaammin. Tutkimuksen perusteella ympäristön ominaisuuksilla, turvallisuustekijöillä ja ulkoilualueiden kiinnostavuudella oli suuri merkitys tunnetiloihin. Eksosysteemitasolla luodut luontopalvelut ulottuvat mikrosysteemitasolle ja tuovat sieltä hyötyjä suurelle määrälle ihmisiä. On todettu, että säännöllinen luontoalueiden käyttö edistää psyykkistä hyvinvointia. Metsässä voidaan kokea elämyksiä sekä aistia hiljaisuus ja rauha. Tutkimuksen perusteella kaupunkilaiset kokivat myönteisimpinä metsäalueet ja koskemattomat metsät, sekä viher- ja ranta-alueet. Tutkimuksessa kiteytetään kaupunkilaisten voivan sitä paremmin, mitä enemmän he voivat viettää itselleen mieleisissä luonnonläheisissä paikoissa. (Moshtat 21–22; Tyrväinen, Korpela ja Ojala 2014, 49; Tyrväinen, 2014, 18–19.)

Taina Laaksoharju (2010, 689) kirjoittaa artikkelissaan Children`s Relationship to Plants among Primary school Children in Finland lasten luontosuhteesta. Artikkelissa Laaksoharju viittaa yhdessä Erja Rappen kanssa tekemään tutkimukseen 9–10 vuotiaiden lasten luontosuhteesta. Tutkimuksessa oli mukana yhteensä 76 lasta, osa lapsista oli Helsingistä ja Paltamosta. Helsinkiläisistä lapsista 25 % oli maahanmuuttajia. Laaksoharjun artikkelista tulee esille kaupunkilaislasten vieraantuminen luonnosta ja lasten siirtyminen enemmän sisätiloihin elektronisten laitteiden pariin. Laaksoharju kertoo kuitenkin tutkimuksessa olleiden lasten tunnistavan itsensä osaksi luontoa paremmin tutkimuksen jälkeen, kuin ennen tutkimusta. (Laaksoharju 2010, 689.) Kaupunkien lähiluonnon on todettu edistävän erityisesti lasten hyvinvointia. Koska luonto on lähellä, on luontoalueita helppo hyödyntää liikkumiseen. Runsas luonnossa liikkuminen vaikuttaa positiivisesti elämänlaatuun sekä henkiseen hy-

vinvointiin. Luonnossa liikkumisen ja harrastamisen on todettu edistävän psyykkistä ja fyysistä terveyttä. Luonnossa liikkuminen ja oleminen rauhoittavat ja laskevat stressitasoa (Laaksoharju 2010, 689; Moshtat 2008, 20; Tyrväinen, Korpela ja Ojala 2014, 49; Tyrväinen 2014, 18–19)

Helena Valkeapään (2016, 18–21) tutkimuksesta tulee esille, että pakolaisperheillä voi olla huonoja kokemuksia koti- tai lähtömaansa luonnosta. Luonto, sodat ja muut levottomuudet ovat voineet näyttäytyä heille vaarallisena. Näistä tapahtumista on voinut jäädä heille traumoja ja pelkotiiloja. Kokemukset ovat yleensä henkisesti vaikeita ja raskaita. (Valkeapää 2016, 4, 19–21.) Tilastokeskus, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Työterveyslaitos (TTL) ovat teettäneet maahanmuuttajien työ- ja hyvinvoinnista laajan UTH-tutkimuksen (Castaneda ym. 2015, 4). Tutkimuksessa mukana olivat muun muassa Afganistanista, Iranista ja Irakista tulleet pakolaiset. Tutkimuksen mukaan tästä ryhmästä 79 % oli kokenut traumaattisia tapahtumia kotimaassaan. Heillä psyykkinen kuormittuminen oli suurinta ja naisilla tällainen oireilu vielä korostui. Samoja huomiota tuli esille myös Valkeapään tutkimuksesta (Castaneda ym. 2015, 13–15, 32; Valkeapää, 2016, 18–21.)

Moshtat Yusran (2008, 29–30) kirjoittaa raportissaan *Med andra ögon Naturmöten med invandrare* kuinka tärkeää luontosuhde on ihmisille. Raportista tulee esille pakolaisten pelko luontoa kohtaan. Bagdadista tullut Moshtat oli myös itse ihmetellyt ruotsalaisten tiivistä luontosuhdetta. Miksi mennä metsään, jossa voi olla vaarallisia eläimiä. Moshtat oli toteuttanut projektin Göteborgissa yhteistyössä Ruotsin ympäristöhallinnon kanssa aiheesta. Projektin tavoitteena oli ohjata pakolaisia luontoon. Luonnon avulla he saivat kosketuksen yhteiskuntaan yhden osa-alueen kautta ja sillä koettiin oleva kotoutumista tukeva vaikutus. Projektin sisältyi maahanmuuttajanuorille suunnattu leiri- ja luontoretkeä, joissa luonnon monimuotoisuutta hyödynnettiin monin eri tavoin. Raportin mukaan ruotsalaiset menevät luonnon rauhaan rentoutumaan. Projektin myötä selvisi projektissa olleiden maahanmuuttajien kokeneen luonnon positiivisena. Ruotsalaiset kokivat luonnon rentoutumispaikakseen ja he nauttivat rauhasta ja hiljaisuudesta. Maahanmuuttajat taas toivoivat myös muun perheen osallistumaan luonnon kokemiseen. Tutkimuksessa lapsien todettiin olevan ennakkoluulottomampia uusiin kokemuksiin. He voivat omalla innokkuudellaan muuttaa myös vanhempiensa mielipiteitä luonnosta. (Moshtat 2008, 29–30.)

Iisalmessa luonto on lähellä. Viheralueita ja ympäröiviä metsiä voidaan mielestämme hyödyntää pakolaisperheiden kotoutumisen tukemisessa. Luontopäivistä saatujen hyvien uusien kokemusten ja elämysten kautta pakolaisperheet voivat käsitellä omia aikaisempia luontokokemuksiaan sekä uskaltautua luontoon itsenäisesti. Ajattelimme partiolaisten olevan omalla innokkuudellaan paras mahdollinen esittelijä luonnon ihmeille. Partiot toiminnan mukaan luonnon moninaisuus on tärkeää partiot toiminnalle. Partiot toiminta on mukana Ylen luontovuoden ”Miljoona linnunpönttöä” -kampanjassa.

3 SOPEUTUMISEN VAIHEET JA AKKULTURAATIO

Kuvaamme sopeutumisvaiheita akkulturaatiomallin (kuvio 2) mukaisesti. Akkulturaatio-kehämallin on kehittänyt kanadalainen tutkija John Berry. Akkulturaatiolla kuvataan neljä eri sopeutumisen vaihetta. Ensimmäinen vaihe on tutustumisvaihe uuteen kulttuuriin. Tässä vaiheessa maahan tullut voi omaksua uuden kulttuurin tapoja jättäen oman kulttuurinsa taka-alalle. Uutuuden viehätys on tässä vaiheessa suurta uuden maan kulttuurin ja ihmisiin. Toisessa vaiheessa hänelle voi tulla tarve vastustaa omaa kulttuuriaan ja keskittyä pelkästään valtakulttuuriin. Tästä vaiheesta käytetään myös nimitystä assimilaatio eli sulautuminen. Kolmas vaihe on separaatio eli eristäytyminen: hän keskittyy vain omaan kulttuuriin ja välttelee kontakteja valtakulttuuriin. Teorian mukaan viimeisessä eli integraatiovaiheessa hän pystyy erottamaan molempien kulttuurien mahdollisuudet ja arvostaa kumpakin kulttuuria. (Berry 2005, 698–712; Liebkind 2004, 50–52.)

KUVIO 2. Akkulturaation neljä eri sopeutumisen vaihetta John W. Berryn (2005, 704–705) akkulturaatiomallia mukaillen

Berryn kaksisuuntainen sopeutumismalli auttaa maahanmuuttajaa sopeutumaan uuteen kulttuuriin ja samalla auttaa säilyttämään myös oman kulttuurin. Kaksisuuntaisen mallin katsotaan edistävän kotoutumisen onnistumista. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 1–§ 3). (Berry 2005, 698–712; Liebkind ym. 2004, 48–50.) Sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja ihmisiin alkaa, kun pakolainen saapuu uuteen maahan. Sopeutumisen nopeus tai eri vaiheet ovat yksilöllisiä ja niihin vaikuttavat esimerkiksi ikä ja kielitaito. Sopeutumisprosessilla tarkoitetaan useita vuosia jatkuvaa monivaiheista prosessia kulttuurien välillä. Akkulturaatioksi voidaan kutsua kulttuurien kohtaamisesta aiheutuvaa muutosprosessia. Tässä prosessissa yhdistyvät pakolaisten sopeutuminen valtakulttuuriin sekä valtakulttuurin yksilöiden suhtautuminen pakolaisiin. Pakolaiset ja kantaväestöön kuuluvat tutustuvat toisiinsa ja toistensa kulttuureihin ja oppivat toisiltaan uusia asioita sekä tapoja. Tällaisesta akkulturaatioprosessista käytetään käsitettä kaksisuuntainen sopeutuminen.

Akkulturaation kautta sopeutumista voidaan tutkia sekä yksilö- että ryhmätasolla. Ryhmätasolla akkulturaatiolla voidaan tarkoittaa taloudellisten, sosiaalisten suhteiden, kulttuuristen tai poliittisten ratkaisujen tuomia muutoksia. Yksilötasolla sopeutumisen muutosta tarkastellaan käyttäytymisen, arvojen sekä asenteiden kautta. (Berry 2005, 698–712; Liebkind ym. 2004, 46–47.)

Kulttuurin omaksumisessa ja sopeutumisessa on eroja. Lapset oppivat suomen kielen yleensä herkemmin kuin vanhempansa ja sopeutuvat näin nopeammin uuteen kulttuuriin. Vanhemmat voivat tuntea ristiriitaisia tunteita kasvattaessaan lapsiaan kahden kulttuurin välissä. Vanhemmat voivat kokea lapsensa unohtavan oman kulttuurin valtakulttuurin myötä, mutta myös nuoret voivat kokea minuuden haasteita kiinnittymisessä oman- ja valtakulttuurin välillä. Maahantuloiällä on suuri merkitys sopeutumiselle: mitä nuorempana uuteen maahan muuttaa, sitä helpompaa ja nopeampaa sopeutuminen yleensä on. Tällöin oman kulttuurin vaikutus kotimaassa on ollut lyhyt. (Alitolppa-Niitala ja Särkiä 2007, 13; Berry 2005, 701; Valkeapää 2016, 5–6.)

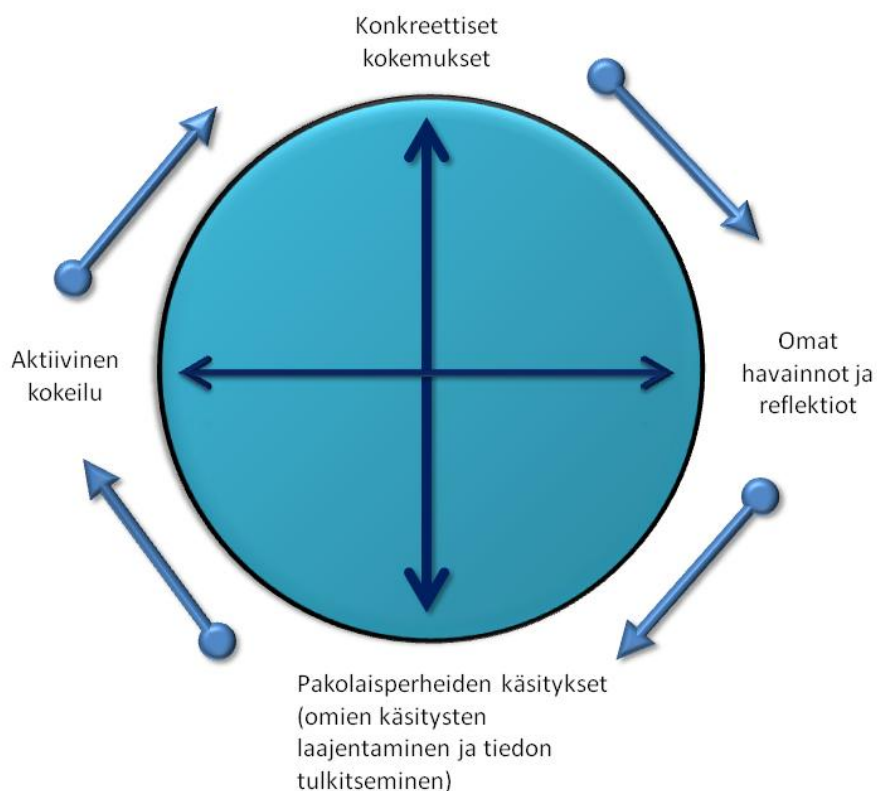
3.1 Yhteistoiminnallinen oppiminen kotoutumisen edistäjänä

Yhteistoiminnalliseen oppimiskäsitteeseen voidaan katsoa vaikuttavan sosiaalihuoltolain yleisten säädösten lisäksi myös kotoutumista edistävän lainsäädännön. Sosiaalihuoltolain säädöksiin liittyvät hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden ja osallisuuden edistäminen, sekä eriarvoisuuden vähentäminen (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 3; Sosiaalihuoltolaki 2014, § 1). Kotoutumisen edistämiseen liittyy osallistumisen edistäminen suomalaiseen yhteiskunnalliseen toimintaan, sekä tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vuorovaikutuksen edistäminen pakolaisten ja eri väestöryhmien välillä. Tavoitteena on osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien sekä kaksisuuntaisen kotoutumisen tukeminen. Lakiin kuuluu myös kotoutumista tukevien palvelujen tarjoamista sekä tietoa kulttuurillisista ja yhteiskunnallisista asioista (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 29–§ 31).

Yhteistoiminnallisen oppimisen käsite sisältää aatteita, joiden on havaittu edistävän ryhmän aktiivista oppimista. Salovirran (2014, 35) mukaan Morton Deutschin on vuonna 1949 analysoinut ryhmän välisestä riippuvuudesta. Positiiviseen keskinäisriippuvuuteen kuuluu osallistujien aktiivinen yhteistyö. Negatiivisessa riippuvuudessa sen sijaan syntyy kilpailua, kun osallistujat pyrkivät voittamaan toisensa pyrkien omiin päämääriinsä. Positiivisen riippuvuuden vallitessa ryhmän välillä on myönteinen vuorovaikutus, jossa ryhmän jäsenet voivat oppia toisiltaan jakamalla omia vahvuuksiaan. Positiivinen keskinäisriippuvuus on aktiivista silloin, kun jokainen ryhmän jäsen antaa panoksensa yhteisen asian puolesta. Positiivinen tavoiteriippuvuus saavutetaan yhteisesti ryhmän sisällä. Jokainen ryhmän jäsen vaikuttaa ryhmän keskinäiseen oppimiseen positiivisen keskinäisriippuvuuden vallitessa. Keskinäisriippuvuus toteutuu ryhmän jakaessa ajatuksia ja tunteita yhteistoiminnallisesti ja ryhmällä on yhteinen päämäärä. (Salovirta 2014, 35, 36–37.)

David A. Kolbin mukaan oppiminen tapahtuu osallistavasta toiminnasta saadun kokemuksen kautta. Kolbin kokemuksellisen oppimisen mallissa ovat omat kokemukset keskeisessä asemassa. Oppimisen kehään kuuluvat aktiivinen toiminta, toimintaan liittyvät kokemukset, toimintaan liittyvien kokemusten käsitteleminen sekä yhteisistä kokemuksista oppiminen. Vuorovaikutuksessa toisten kanssa hen-

kilö oppii toiminnan ja kokemuksen kautta itsestään. Oppimisessa tärkeintä on ympäristön ja oppijan välinen vuorovaikutus. Oppimisen malliin kuuluvat kokemus ja sen käsitteleminen sekä reflektointi. Reflektoimalla voidaan syventää omaa ajattelua liittämällä uusia kokemuksia aiempiin kokemuksiin ja oppia uusia asioita. (Kolb 1984, 22–34, 39–45.) Pakolaisperheiden oppimisprosessia kuvaamme Kolbin kehämallia mukaillen (kuvio 3).

KUVIO 3. Pakolaisperheiden oppimisprosessi David A Kolbin (1984, 42) kehämallia mukaillen

3.2 Osallisuuden vahvistaminen vuorovaikutuksessa

Osallisuudella kuvataan yksilön oikeuksia aktiiviseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Osallistumisella tarkoitetaan toimintaan osallistumista, ja osallisuudella vaikuttamista yhteisön sisällä. Osallisuuden kokemukseen liittyy ryhmään kuulumisen tunne. Tunteeseen liittyvät omat kokemukset toimintaan vaikuttamisesta sekä toiminnassa mukana olemisesta. Osallisuuteen ja yhteisölliseen toimintaan vaikuttavat kulttuurintuntemus ja kielelliset valmiudet sekä kiinnostus toimintaa kohtaan. Toimintaan osallistuminen on haasteellista, jos henkilö ei koe toimintaa merkityksellisenä asiana elämässään. Osallistumista ei tule pitää velvollisuutena vaan mahdollisuutena osallistua mielekkääseen toimintaan ja kokea osallisuutta toiminnassa. Osallisuutta pyritään vahvistamaan positiivisella ja kannustavalla ilmapiirillä. Osallisuuden kokemukset lisäävät hyvinvointia ja ne ennaltaehkäisevät yksilön tai yhteisön syrjäytymistä ja ulkopuolisuuden kokemuksia. (Meriluoto ja Marila-Penttinen 2015, 7–10; Opetushallitus 2016, 24, 30; THL 2015.) Sosiaali- ja terveyspalveluja kehitetään yksilön ja eri ryhmien osalta sopiviksi ja helposti saataviksi (THL 2015).

Lapsen osallisuus toteutuu lapsilähtöisessä toiminnassa huomioimalla lasten osallisuuteen liittyvät eettiset periaatteet: lasten kunnioittava kohtaaminen, toiminnan vapaaehtoisuus, avoimuus ja vastuullinen toiminta. Lapset otetaan mukaan jo toiminnan suunnitteluvaiheessa sekä sen toteutukseen. Lasten vuorovaikutustaidot kehittyvät ja itseluottamus kasvaa. Toiminnan tulee olla tarkoituksenmukaista niin että se tukee koko perhettä. Lapsilähtöisessä toiminnassa lasten osallisuus toteutuu huomioimalla lasten antamat palautteet toiminnasta (Matikka 2015, 11–12; Opetushallitus 2016, 24; THL 2015.)

Lapsen osallisuutta, vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä edistävät leikki, leikkimielinen oppiminen ja oppimisympäristöjen kehittäminen (Opetushallitus 2014, 23–24). Aikuisten tehtävänä on luoda lapsille vuorovaikutuksen malli omalla puheellaan ja käytöksellään. Lapsia ohjataan muodostamaan omia valintoja ilman ennakkokäsityksiä ihmisistä tai eri kulttuureista. Monikulttuurisuus on vahvuus ja yhdenvertaisuuden mallin toteutuessa jokaisella on oikeus omaan kieleen tai kulttuuriin. (Opetushallitus 2016, 30; Yhdenvertaisuuslaki 2014, § 7 ja § 8.)

Kotoutumislaisissa säädetään erilaisista toimista ja palveluista. Näillä pakolaisia rohkaistaan itsenäiseen tiedon hankintaan. Kotouttamisohjelmaan voi myös kuulua sosiaalisen vahvistamisen edistäminen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, § 3.) Jokaisella yksilöllä on oikeus omiin ajatuksiin, näkökulmiin ja tunteisiin. Yhteisö, joka pohtii ja määrittelee työskentelynsä kehityskohteita ja onnistumisia huomaa ja osaa käyttää niitä hyödykseen. Yhteisössä on tärkeää arvostaa ja käyttäytyä kohteliaasti toisia kohtaan. Yhteistoiminnallisuus vahvistaa yhteisön kokemuksellisuutta osallisuudesta. (Opetushallitus 2016, 29.)

Asiakkaalla on lain suoma osallistumisoikeus, jolloin hän voi päättää omasta osallisuudestaan. Sosiaalialan ammattilaisen on toimillaan edistettävä yksilön osallisuutta omaan elämäänsä liittyviin ratkaisuihin sekä suunnitelmiin. Ammattilaisen on toimissaan otettava asiakkaan näkökulma ja etu huomioon. Ammattilainen edistää omalla työllään yksilön ja yhteisön voimavarojen havaitsemisessa ja kehittämisessä. Tavoitteena on vahvistaa yksilön mahdollisuuksia yhteiskunnassa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000, § 4–§ 8; Talentia 2013.)

4 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Valtioneuvoston kärkihankkeina ovat asiakaslähtöisten e-palvelujen kehittäminen verkossa. Digitaalisiin e-palveluihin liittyvät palvelut ovat säädösten ja toimintaympäristön kannalta käyttäjäystävällisiä. Digitaalisten palvelujen käyttäjäystävällisyys huomioidaan palvelurakenteessa ikään, kielitaitoon, vammaisuuteen, taloudelliseen tai sosiaaliseen asemaan riippumatta. (Valtioneuvosto 2016a; Valtioneuvosto 2016b.) Tavoitteemme oli edistää pakolaisperheiden kotoutumista ja aikaansaada kotouttamista tukevalle luontotoiminnalle yhteiskunnallista näkyvyyttä ja ymmärrystä.

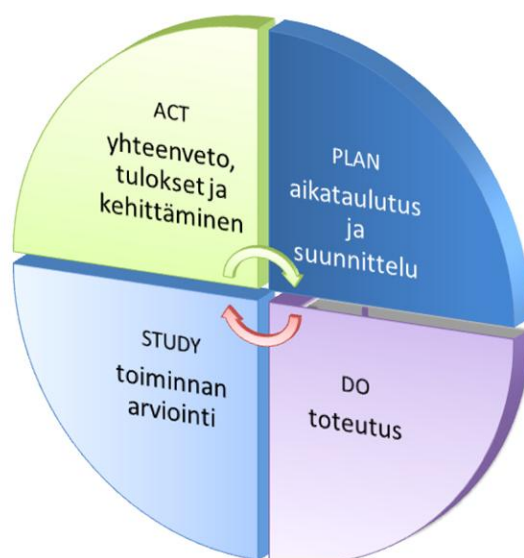
Kehittämistyömme tavoitteena oli mallintaa Iisalmen maahanmuuttaja- ja pakolaispalveluille kotouttamiseen innovaatiota e-palveluiden muodossa. Tavoitteemme oli kehittää digitaaliseen verkkoympäristöön Luontokoto-blogi edistämään pakolaisperheiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja luontotuntemusta. Tavoitteenamme oli tutustuttaa iisalmelaiset pakolaisperheet lähiluontoon yhteistoiminnallisten vuorovaikutteisten oppimismenetelmien avulla ja innostaa heitä liikkumaan lähiluonnossaan. Tavoitteenamme oli esitellä heille suomalaista kulttuuria ja tapoja, sekä edistää yhteistoiminnallisuutta iisalmelaisten ja pakolaisperheiden välillä.

Kehittämistyömme tarkoituksena oli mallintaa Luontokoto-menetelmää pakolaisperheiden kotoutumisen tukemiseen luonnon avulla. Tieto ja viestintäteknologia ovat muokanneet nykyajan oppimiskäsityksiä. Internetin synty, kehitystyö ja sosiaalisen median lisääntyminen tarjoavat uusia tapoja tuottaa ja jakaa tietoa yhteisöissä. Tiedon jakaminen Internetin sosiaalisissa yhteisöissä tuottaa uusia merkityksiä eri tahoille tietojen yhdistyessä toisiinsa. (Kuusikorpi 2015, 12.) Tavoitteemme oli saada luontopäivistä mahdollisimman laadukas valokuva- ja videomateriaali koottavaksi blogisivustolle. Pakolaistyö hyödyntää tulevaisuudessa blogia myös tulevien tapahtumien tiedottamisessa sekä kotoutumisen tukemisessa. Sivustolle voidaan päivittää e-palveluina luontoon liittyviä tiedotteita, tietoiskuja ja opasteita kotoutumisen tukemiseen. Sivusto tarjoaa ja tuottaa uusia näkemyksiä pakolaisten parissa työskenteleville toimijoille, pakolaisille ja iisalmelaisille.

Kehittämistyöhömme kuului toiminnallisten luontopäivien suunnittelu 60 hengelle, dialogisen toimijaverkoston-, vuorovaikutuksen- ja toimintaympäristön rakentaminen, toiminnanohjauksen- ja sisällön suunnittelu, luontopäivien toteutus, havainnoiminen sekä raporttiosuus. Kehittämistyössämme oli tarkoituksena käsitellä pakolaisperheiden yhteistoiminnallista oppimista, lähiympäristön luontoon kohdistuvan yhteistoiminnallisen oppimisen ja kokemisen kautta. Tarkoituksenamme oli huomioida luontopäivien toiminnassa lapsilähtöisyys ja luonnon monimuotoisuus yhteistoiminnallisia sekä taiteellisia menetelmiä käyttäen. Käyttämämme taidelähtöiset toiminnalliset menetelmät pohjautuivat aiemmin oppimiimme ja hyväksi havaitsemiimme kokemuksiin monikulttuurisessa kerhotoiminnassa. Tarkoituksenamme oli koostaa Luontopäivät karttakävelyn toimintapisteistä, joihin pakolaisperheet osallistuvat yhteistoiminnallisesti partiolaisten, ja osallistuvien havainnoijien kanssa. Luontopäivien havainnointimenetelmänä käytimme osallistuvaa havainnointia sekä valo- ja videokuvausta.

Tavoitteenamme oli hyödyntää monikulttuurisen lastenkerhon pilotoinnista luontoteemaa ja ohjauskokemuksia. Toiminnallisia- ja osallistavia menetelmiä sekä kuvakommunikointia, elekieltä ja taidetta käytimme monikulttuurisen lastenkerhon toiminnassa monipuolisesti. Nämä menetelmät auttavat pakolaislasten kielen oppimisessa. Käyttämämme menetelmien avulla pakolaislasten kommunikointi suomalaisten lasten kanssa helpottui. Monikulttuurisen lastenkerhon pilotoinnin havaintojen mukaisesti pakolaislasten vanhempien suomen kielen osaaminen oli pakolaislasten kielitaitoa heikompi. Kuvakommunikointiin pakolaislasten vanhemmat tutustuivat monikulttuurisen lastenkerhon kautta kuvitetun ”reissuvihkon” muodossa. Näistä menetelmistä on hyötyä myös yhteistoiminnallisten luontopäivien aikana koko perheelle.

Käytämme kotoutumista tukevien kevään ja syksyn yhteistoiminnallisten luontopäivien kokonaiskuvan hahmottamiseksi toimintamme mallintamisessa William Edwards Demingin 1986 ympyrää. Demingin jatkuvan kehittämisen mallin avulla kuvaamme kehittämistyömme prosessivaiheita niin, että lukija saa kokonaiskuvan työmme eri vaiheista. Demingin ympyrän (PDSA) jatkuvan kehittämisen malli on nelivaiheinen (PLAN, DO, STUDY ja ACT). Tämän nelivaiheisen mallin vaiheet suomennettuna ovat PLAN aikataulutus ja sisällön suunnittelu, DO toteutus, STUDY toiminnan arviointi ja ACT yhteenveto, tulokset ja kehittäminen. Jatkuvan kehittämismallin mukaisesti suunnittelumme eteni toiminnan suunnitteluvaiheesta (PLAN) suunnitelmamme mukaiseen toiminnan testaus- ja toteutusvaiheeseen (DO) ja tämän jälkeen toiminnan kehittämis- ja parantamisvaiheeseen (STUDY) ja tätä kautta toimintamallin arviointi- ja muutosvaiheeseen sekä kehittämiseen (ACT). (Deming 1986, 88; The Deming Institute, 2016.) Kuvaamme luontopäivien prosessia Demingin tutkimustietoon pohjautuen (kuvio 4) mukaillen (Deming 1986; The Deming Institute, 2016.)

KUVIO 4. Luontopäivien prosessikuvaukset Demingin kehittämismallia mukaillen (Deming 1986; The Deming Institute, 2016.) Suunnitteluvaiheessa (PLAN) jäsensimme toiminnan rakenteen niin, että toiminnan eri vaiheet tulivat ymmärretyksi jokaiselle toimintaan osallistuvalla yhteistyötaholle sekä osallistujille. Toimintavaiheessa (DO) oli tärkeää, että jokainen toimija tiesi oman roolinsa. Toiminnan sisällölliset materiaalit ja menetelmät valitsimme tukemaan pakolaisperheiden luontosuhteen

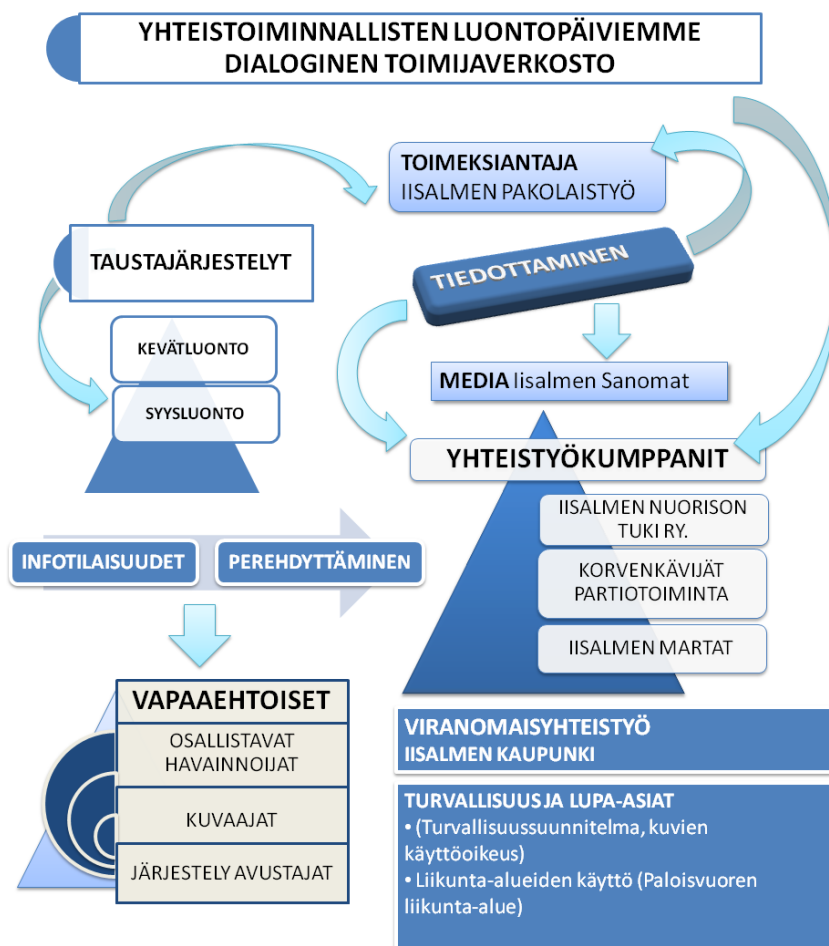
muodostumista (DO). Tulosten testausvaiheessa huomioimme kehitettävät asiat (edistys ja menestys, tai kehittämis- ja parannuskohteet STUDY). Toimintamallin arviointi- ja muutosvaiheeseen sekä kehittämiseen kuului koko prosessin läpikäyminen ja toiminnan kokonaisuuden arviointi yhteenvetoon ja tuloksineen. Yhteenvetovaiheessa julkaisimme luontopäivien sisältöjen tuotoksena blogin ja tutkimme kehittämisideat (ACT). Nämä neljä vaihetta (plan, do, study ja act) toistuivat molempien luontopäivien toiminnan kehittämistyössä.

5 PALVELUJEN KEHITTÄMISPROSESSI

Kehitimme Iisalmen maahanmuuttaja- ja pakolaispalveluille uuden palvelun kotouttamiseen. Tuotimme Luontokoto-blogin digitaaliseen verkkoympäristöön. Pakolaistyö hyödyntää tuottamaamme Luontokoto-blogia tulevien tapahtumiensa tiedottamisessa sekä kotouttamisessa. Tuomme esille, kuinka yhteistoiminnallisia oppimiskokemuksia voi hyödyntää blogin avulla e-palveluissa. Esittelemme yhteistoiminnallisten luontopäivien julkaisuun vaikuttavia asioita sekä sisällön julkaisemista blogissa. Havainnoillistimme blogissa luontopäiviin osallistuvien vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhteistoiminnallisuutta.

Luontosuhteen muodostumisen edistämiseen käytimme erilaisia menetelmiä ja tuimme niitä vuorovaikutuksella. Toimintapisteillä käytimme pakolaisperheiden ymmärtämystä tukemaan luontoaiheisia kuvia sekä esineitä ja vahvistimme luonnon tunnistamista eri aistien avulla. Iisalmen Sanomat tekivät lehtiartikkelin vuorovaikutusta ja yhteistoiminnallisuutta edistävästä kevään luontopäivästä.

Kehittämistyömme alkoi dialogisen toimijaverkoston, vuorovaikutuksen ja toimintaympäristön rakentamisella (PLAN). Kartoitimme ja tapasimme mahdollisia yhteistyökumppaneita ja suunnittelimme heidän tehtävänsä toiminnan eri vaiheissa. Yhteistoiminnallisten luontopäivien onnistumisen kannalta prosessiin vaadittiin laaja verkosto erilaisia toimijoita. Kohderyhmämme henkilömäärän varmistuttua, määrittelimme tarvittavan henkilöstötarpeen. Kokosimme toimivan yhteisön, jolle ihmisten moninaisuus ja auttaminen on tärkeää. Rekrytoinnissa käytimme hyödyksi laajaa yhteistyöverkostoa, joka on tullut tutuksi aiemmista yhteyksistä. Esittelemme kuviossa viisi dialogisen toimijaverkostomme rakentamisen ja kehittämiseen sekä tiedottamiseen tarvittavat kanavat.

KUVIO 5. Luontopäivien dialoginen toimijaverkosto.

Esittelimme kehittämistyömme idean pakolaistyölle helmikuussa 2016. Sovimme pakolaisperheiden yhteisöllisyyden, osallisuuden ja luontotuntemuksen parantamisesta ja menetelmän mallintamisesta pakolaisperheiden kotoutumisen tukemiseen luonnon avulla. Kehittämistyön alussa laadimme kuvausluvat kaikille yhteistoiminnallisiin luontopäiviin osallistuville aikuisille ja lapsille siten, että ne olivat allekirjoitettuna meillä ennen toimintamme alkamista. Toimeksiantajamme Iisalmen pakolaistyön edustaja toimi kohderyhmämme eli pakolaisperheiden koolle kutsujana, laatimimme kuvauslupien vastaanottajana ja -kerääjänä sekä toimintamme mainostajana. Partiolaisilta kuvausluvat keräsi heidän edustajansa, mutta muilta osanottajilta huolehdimme kuvausluvat itse (liite 1 ja 2).

Toimeksiantajan kanssa toimimme sähköpostitse ja pidimme neuvottelupalavereja. Pakolaistyön ohjaajat valitsivat toimintaamme osallistuvat perheet. Pakolaisperheet ovat edellisenä syksynä tulleita afgaaniperheitä ja juuri Suomeen saapuneita syyrialaisperheitä. Pakolaisperheiden valinnan perusteena oli se, että toimintamme edistäisi yhteistoiminnalliseen luontopäiviin valikoitujen perheiden kotoutumista ja yhteistoiminnallisuutta. Sovimme toimeksiantajan kanssa kahdesta Paloisvuorella järjestettävästä luontopäivästä. Varmistimme toimeksiantajaltamme jo hyvissä ajoin kohderyhmämme osallistujamäärän ja pyrimme saamaan mahdollisimman paljon taustatietoa perheistä. Allekirjoitimme hankkeistamissopimukset toimeksiantajamme Iisalmen pakolaistyön kanssa toukokuussa 2016. Yhteistoiminnallisten luontopäivien aikataulut ja sisältö tarkentui yhteistyössä toimeksiantajamme, partiotoiminnan ja Iisalmen Nuorison Tuki ry:n sekä havainnoijiemme kanssa.

Iisalmen pakolaistyö tekee tiivistä yhteistyötä SPR:n Iisalmen osaston kanssa. Toimeksiantajamme kautta SPR:n perheystävät huolehtivat pakolaisperheiden kuljetuksesta Paloisvuorelle yhteistoiminnallisiin luontopäiviin. Kutsuimme toimintaamme mukaan aiemmin pitämämme monikulttuurisen lastenkerhon kautta tutuksi tulleet afgaaniperheet. Afgaaniperheiden osallistuminen luontopäiviin edisti mielestämme keväällä Iisalmeen saapuneiden syyrialaisperheiden yhteistoiminnallisuutta ja vuorovaikutusta partiolaisten ja muiden toimijoiden välillä luontopäivien aikana.

Korvenkävijät-partiotoiminnan edustajan ehdottamana päädyimme valitsemaan partiolaiset yhteistyökumppaneiksemme. Partiolaiset sopivat hyvin toimimaan kanssamme monikulttuurisessa ympäristössä. He ovat poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia sekä heidän arvopohjansa tukivat yhteistoiminnallisten luontopäivien toimintaa. Partiolaiset ovat oppineet toimimaan suurissa ryhmissä. Heillä oli jo itsellään partion osalta harjoittelupäiviä, joihin menimme esittelemään tulevan toimintamme rakennetta ja sisältöjä. Kansainvälistä partiotoimintaa on noin kahdessasadassa maassa. Partiotoiminta on kansainvälistä eri uskontokuntia yhdistävää toimintaa yhteisine periaatteineen ja tapoineen ilman poliittista vaikuttamista. (Suomen partiolaiset s. a. a.) Partiotoiminnassa lapsia kasvatetaan kansainvälisyyteen. Partion kasvatuksellinen päämäärä on tukea lasten ja nuorten kehitystä huomioimalla jokaisen yksilön persoonallisuuden. Partiotoiminnassa tähdätään siihen, että lapsi kiinnittyy yhteisön jäseneksi ja hänestä kasvaa ja kehittyy vastuuntuntoinen yksilö. (Suomen partiolaiset s. a. b.)

Selvitimme viranomaisilta turvallisuuteen liittyviä lupa-asioita. Laadimme kevään luontopäivään turvallisuussuunnitelman tukemaan toimintamme onnistumista ja toimimaan vaaran, tapaturman tai sairauskohtauksen sattuessa oikein (liite 3). Olimme sähköpostitse yhteydessä Iisalmen luonnon ystävään yhdistys ry:n (ILYY) puheenjohtajaan linnunpönttö-kampanjan vuoksi. Hän antoi meille tarvittavaa tietoa Paloisvuorella pesivistä lintulajeista sekä ohjeita linnunpönttöjen tekemiseen ja kiinnittämiseen. Otimme selvää Ylen linnunpönttö-talkoisiin liittyvistä asioista, kuten linnunpönttöjen rakennusohjeet Paloisvuorella pesiville lintulajeille.

Neuvottelimme Iisalmen kaupungin leikkipuistojen ja uimarantojen markkinointikuvien kuvankäyttöoikeuden toimintaamme varten. Markkinointikuvien ja karttojen käyttötarkoituksena oli havainnollistaa Iisalmen virkistysalueiden sijainteja pakolaisperheille. Neuvottelimme sähköpostin välityksellä Paloisvuoren rinnekahvilan ja virkistysalueiden käytöstä kaupungin vapaa-aikapalvelukeskuksen kanssa. Kahvilassa oli tapahtumaamme varten tarvittavat wc-tilat ja vesipisteet. Sovimme myös turvallisuuteen ja toiminnastamme aiheutuviin jätteisiin liittyvistä asioista. (Herd 2016-04-14.)

Toiminnallinen kehittämistyön prosessi oli laaja ja tiesimme tarvitsevamme paljon resursseja. Luontopäivien sisältöjen täytyi olla suunnitelmallisia ja perustua yhteistoiminnallisuuteen. Aloitimme yhteistoiminnallisten luontopäivien vuorovaikutuksen rakentamisen partiolaisten kanssa yhteisellä infotilaisuudella. Kartoitimme partiotoiminnan ohjaajan kanssa mahdollisia ajankohtia yhteistoiminnallisten luontopäivien toteuttamiseen sekä partiolaisten innokkuutta osallistua niihin. Yhteistoiminnallisten luontopäivien infotilaisuuksissa partiolaisten kanssa oli tärkeää, että he saivat mahdollisimman tarkan kuvan luontopäivän kulusta ja omista rooleistaan. Kerroimme partiolaisille taustatietoja, mistä pakolaisperheet ovat saapuneet ja millaisten asioiden vuoksi he ovat kotinsa joutuneet jättämään.

Toimintapäivien sisällöistä tiedotimme sähköpostilla lähetetyillä kirjeillä tapahtumaan osallistuvien partiolaisten vanhemmille. Päätimme partiotoiminnan kanssa, että jäsenämme luontopäivät perustumaan karttakävelyn. Neuvottelimme partion kanssa myös karttakävelyn menetelmien sisällöllisistä asioista. Selvitimme partiossa olevien lasten valmiuksia toimia erilaisissa tehtävissä. Millaisia toimintoja he voisivat ohjata pakolaisperheille ja mistä he ikätasoisesti pystyisivät suoriutumaan. Selvitys helpotti meitä suunnittelemaan karttakävelyn pisteille toteutettavissa olevia toimintoja. Partiolaisten rooliin kuului luontopäivien sisältöjen ohjaaminen pakolaisperheille.

Iisalmen Nuorison Tuki ry:llä on starttipajatoimintaa. Heillä on työkokeilussa erityistä tukea tarvitsevia pakolaisia. Ajattelimme Nuorison Tuki ry:n sopivan tämän vuoksi hyvin yhteistyökumppaniksemme. Meillä oli aiemmista yhteyksistä syntynyt kontakti Nuorison Tuki ry:n Starttivalmentajaan, joten tiedustelimme häneltä mahdollisen yhteistyön eri vaihtoehtoista yhteistoiminnallisissa luontopäivissä. Esittelimme heille kehittämisideamme ja sovimme yhteistyön alkamisesta. Mietimme Nuorison Tuki ry:n edustajan kanssa millä kokoonpanolla yhteistyötä lähtisimme toteuttamaan. Sovimme ensin valokuvaajan ja ohjaajan rooleista sekä yhteistoiminnallisen osallistavan rakentamisen materiaalien esivalmisteluista sekä niiden toimittamisesta luontopäivään.

Valitsimme luontopäivää varten myös kuvaustiimin, joka dokumentoi karttakävelyn toiminnan sisällön valokuvien sekä videomateriaalein. Ammattivalokuvaajan lisäksi saimme valokuvaustiimiimme houkuteltua sosionomiksi opiskelevan kollegamme ja saimme kuvaajia myös Nuorison Tuki ry:n sekä muiden kontaktiemme kautta. Keskinäiseen tiedottamiseen ja suunnitteluun käytimme Facebookiin perustamaamme opinnäytetyö ONT-ryhmää. Luontopäivien tiedottamista varten perustimme Facebookiin suljetun ryhmän: Luontopäivien tiedotuskanava, johon kuuluivat meidän lisäksi havainnoijat ja kuvaajat. Tämän tiedotuskanavan kautta meidän oli helpompaa jakaa informaatiota toimintapäivien sisältöihin liittyen. Yhteisten tapaamisten suunnittelu oli helpompaa sosiaalisen median kautta, koska näin voimme tavoittaa heidät reaaliajassa.

Kuvien ja videoiden lisäksi havainnoimme pakolaisperheiden yhteistoiminnallisuutta ja osallistumista perheenjäsenten välillä. Tätä varten saimme tueksemme kolme sosiaali- ja terveysalalla työskentelevää ammattilaista. Osallistuvan havainnoija ryhmän tarkoituksena oli toimia partiolaisten tukena. Havainnointiryhmän kanssa kokoonnuimme suunnittelemaan luontopäivien havainnointimenetelmiä. Sovimme toiminnan havainnoinnin olevan osallistuvaa havainnointia, eli tarvittaessa osallistuimme toimintaan mukaan. Tavoitteenamme oli havainnoinnin avulla saada tietoa pakolaisperheiden osallis-

tumisesta toimintaan. Selvittää myös minkälaisesta toiminnasta pakolaisperheet pitivät ja mihin he rohkenevat mukaan. Tuottamamme havainnointilomakkeen sisältöjen pohjalta keskustelimme palaverissa havainnoijien tehtäväkuvista (liite 4). Toiminnan ja vuorovaikutuksen rakentamisessa käytimme hyödyksi sosiaaliseen mediaan luomaamme luontopäivien tiedotuskanavaa.

Pidimme yhteisen rakenne- ja sisältöpalaverin Savonialla, jossa läsnä olivat Nuorison Tuki ry:n edustaja sekä rekrytoimamme havainnoijat. Neuvottelupalaverissa päätimme toiminnallisen ohjelmärungon sisällöstä, yhteistyökumppanimme ja havainnoijien rooleista. Nuorison Tuki ry:n toimitti linnunpönttöjen rakennusmateriaalit kevään luontopäivään. Nuorison Tuki ry:n edustaja opasti kevään luontopäivässä pakolaisperheitä linnunpönttöjen tekemisessä. Hän oli myös havainnoimassa pakolaisperheiden yhteistoiminnallisuutta sekä valokuvaajana molempina luontopäivinä.

Otimme yhteyttä Iisalmen Kankaan Marttajärjestöön kysyäksemme heidän valmiuttaan tulla mukaan monikulttuuriseen luontopäivän toimintaan. Sovimme heidän kanssaan, että heiltä tulisi syksyn luontopäivään kaksi henkilöä vastaamaan tarjottavista ja esittelemään erilaisia luonnosta saatavia materiaaleja. Martoilta perheet voivat oppia paljon uusia asioita esimerkiksi luonnosta saatavien marjojen hyödyntämisestä. Marttojen ideologiaan kuuluu auttaminen, perheiden hyvinvoinnin edistäminen. He tekevät monikulttuurista auttamistyötä yhdessä muiden järjestöjen kanssa. Martat kansalaisjärjestönä on yli satavuotias, se antaa järjestölle valmiudet vaikuttaa omassa lähiympäristössään ja yhteisöissä. Iisalmen Kankaan martat ovat mukana alueen kotouttamistyössä (Herd s. a; Iisalmen kaupunki 2016). Järjestön toimenkuvaan kuuluu myös perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja arjen hallinta.

Marttojen kanssa toimimme aluksi sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Tämän jälkeen tapasimme heidän kanssaan kahdesti ennen toiminnan ajankohtaa. Neuvottelimme marttojen toimenkuvasta toimintapäivän aikana, heidän toimintapisteen sisällöstä, materiaalihankinnoista, aikatauluista, sekä pakolaisperheiden ohjauksesta marttojen toimintapisteellä kodalla. Syksyn luontopäivään ilmottautui kaksi marttojen edustajaa. Sovimme heidän kanssaan myös kuvauslupa-asioista. Sovimme marttojen kanssa partiolaisten heidän rooleistaan toimintapisteellä, esimerkiksi esitteiden ja puolukkapuuro - maistiaisten jakajina. Sovimme tapaavamme martat toistamiseen päivää ennen luontopäivätapahtumaa. Tällöin veimme heille myös muurinpohjalettutarvikkeet. Sovimme, mitä martat kertovat toimintapisteellään eri raaka-aineista, kuten sienistä ja marjoista ja näyttävät mitä niistä voi valmistaa. Tulostamme toimintapisteelle kuvia sienistä, marjoista ja marjapuuro-ohjeen. Martat tuovat tapahtumaan kaasulla toimivan lettupannun, ja muut paistoon tarvittavat välineet, ja tee- ja kahvipannun, sekä teltan sadepäivän varalle. Sovimme marttojen tekävän lettutaikinat valmiiksi etukäteen. Sovimme heidän tulevan ennen toiminnan alkamista pystyttämään toimintapisteen. Martat lupasivat, että he toisivat esitteitä pakolaisperheitä varten.

Yhteistoiminnallisten luontopäivien kehittämistyössä säännöllinen yhteydenpito toimeksiantajamme, yhteistyökumppaneidemme ja vapaaehtoisten havainnoijiemme kanssa oli erittäin tärkeää. Sähköpostiviesteillä tai palavereilla pystyimme tiedottamaan kehittämistyöme eri vaiheista toimeksiantajaamme, yhteistyökumppaneitamme ja toimintamme osallistuvia vapaaehtoisia. Viranomaistaholle

lupa-asoiden varmistaminen ja median kanssa työskentely oli mielestämme yksinkertaisempaa sähköpostin ja puhelimen kautta. Infotilaisuuksien ja perehdyttämispäivien ilmoittaminen sähköpostilla sekä tiedotuskanavan kautta oli ajankäytöllisesti tehokkaampaa kuin tekstiviestillä tai soittamalla. Toimimme luontopäivissä havainnoijina sekä partiolaisten tukena sisällön- ja toiminnanohjaajina.

Valitsimme Paloisvuoren toimintaympäristön luontopäivien järjestämiseen. Paikan valintakriteereissä huomioimme pakolaisperheiden elinympäristön lähiluonnon. Paloisvuorella pystyimme reittivalinnoilla huomioimaan myös esteellisyyden toiminnoissamme. Paloisvuoren lähiympäristö oli oiva valinta sen monimuotoisen luonnon vuoksi ja sopii erinomaisesti yhteistoiminnallisten luontopäivien vuorovaikutusta tukeväksi oppimisympäristöksi. Sisältöjen rakentamisessa otimme huomioon Paloisvuoren alueen tarjoamat metsäreitit ja polut, sekä alueella sijaitsevan kodan ja rinnekahvilan. Päätimme molempien luontopäivien päättyvän yhteisiin ruokailuhetkiin. Kevään luontopäivässä paistoimme kalkkunamakkaraa ja syksyn luontopäivässä muurinpohjalettuja.

5.1 Kevään yhteistoiminnallinen luontopäivä Paloisvuorella

Laadimme luontopäivän aikataulutuksen ja sisällöt toimijaverkostollemme (PLAN). Luontopäivän sisällöistä tiedotimme infokirjeillä, sähköpostiviesteillä sekä henkilö- ja ryhmäkohtaisella opastuksella. Luontopäivän oppimisympäristö sisältyi teorioihin yhteistoiminnallisesta ja kokemuksellisesta oppimisesta. Suunnittelimme yhteistoiminnalliseen luontopäivään karttakävelyreitit, jonka tarkoituksena oli jäsentää luontopäivän toimintapisteiden sisällöt pakolaisperheille. Luontopäivän toimintapisteiden suunnittelimme sijaitsevan Paloisvuoren rinteiden alaosassa niin, että siirtyminen kaikille viidelle pisteelle olisi vaivatonta. Tällöin myös liikuntaesteisten olisi mahdollisimman helppoa päästä. Suunnittelimme, valmistimme ja valmistutimme karttakävelyn sisältöihin tarvittavat monipuoliset materiaalit ja tarvikkeet, kuten toimintapisteillä käytettävät kuvat, kartat ja hymynaamat. Karttakävelyn toimintapisteiden sisältöinä oli erilaisia yhteistoiminnallisia, vuorovaikutteisia ja osallistavia toimintoja. Karttakävelyn sisältöjen ymmärtämistä helpottamaan tuotimme pakolaislapsille karttakävelypassit. Jaotelimme karttakävelypasseihin eri toimintapisteet omille sivuilleen ja toimintapisteiden sisällöt kuvitimme toimintojen mukaisesti.

Perehdytimme luontopäivään osallistuvia yhteistyökumppaneitamme, havainnoijia sekä kuvaajia infotilaisuuksilla ja yhteistyöpalavereilla. Suunnitteluvaiheessa kävimme läpi pakolaisperheille suunnattuja karttakävelyn toimintapisteitä yhdessä toiminnassa olevien havainnoijien ja vapaaehtoisten kanssa. Teimme karttakävelyn toimintapisteiden järjestyksestä ohjerunon, jonka avulla jokainen havainnoija tietää minne pisteelle oman pakolaisperheen tai -perheiden kanssa seuraavaksi siirtyy. Hyödynsimme partiolaisten luontotuntemusta. Testasimme Paloisvuorella karttakävelyn toimintapisteiden toimivuutta ja mallinsimme toiminnallisia menetelmiä lähes kahdenkymmenen partiolaisen ja heidän ohjaajansa kanssa. Päätimme partiolaisten rooleista ja tehtävistä pakolaisperheiden ohjaajina luontopäivän aikana sekä sovimme toimintapisteiden lopullisista sisällöistä partiolaisille pitämiemme ohjaustuokioiden aikana.

Paloisvuorella kertosimme karttakävelyn toimintapisteitä ja vastaanotimme partiolaisten näkemyksiä karttakävelyn sisältöjen esittelemisestä luontopäivän esittelykierroksella. Esittelykierroksella lapset kehittivät omia tapojaan esitellä suomalaista luontoa pakolaisperheille niin, että he ymmärtäisivät asian yhteyden. Tavoitteena oli yhteistoiminnallinen ja kokemuksellinen oppiminen vuorovaikutuksessa eri kulttuurien välillä. Näillä menetelmillä pyrimme siihen, että perheet kokisivat luontoelämyksiä ja kaksisuuntaista vuorovaikutusta.

Toukokuun lopulla toteutimme pakolaisperheille yhteistoiminnallisen kevään luontopäivän, joka pohjautuu suunnittelemaamme karttakävelyn (DO). Teimme luontopäivän toimintaympäristöstä houkuttelevan, mutta luonnollisen näköisen. Yhdessä partiolaisten kanssa tuotimme luontopäivään sopivia yhteistoiminnallisia kokemukselliseen oppimiseen ja osallisuuteen perustuvia luovia menetelmiä. Nämä menetelmät edistävät pakolaisperheiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja luontotuntemusta, sekä mallinsimme menetelmää kotoutumisen tukemiseen luonnon avulla.

Rajasimme Paloisvuoren ympäristöön viisi eri toiminta-aluetta, joihin kokosimme toimintapisteet. Nämä viisi aluetta käsittivät karttakävelyn (liite 5), jonka sisältöä ja toiminnan kulkua pystyivät perheet seuraamaan jakamiemme karttakävelypassien avulla. Yhteistoiminnalliseen luontopäivään osallistui viisi pakolaisperhettä. Pakolaislapsia tapahtumassa oli noin kaksikymmentä. Alkutervehdysten jälkeen jaoin perheet neljään ryhmään. Partiolaiset jakaantuivat ohjaajineen viidelle kiinteälle pisteelle toimintaa ohjaamaan ja pakolaisperheet siirtyivät havainnoijien kanssa karttakävelyn passin mukaisesti pisteeltä toiselle. Jokaisen toimintatuokion kesto neljällä eri toimintapisteellä kesti noin 25 minuuttia, poikkeuksena viides toimintapiste ”Yhdessäoloa ja makkaranpaistoa kodalla”. Karttakävelyn pisteeltä toiselle siirryimme äänimerkin soidessa. Käytimme vuorovaikutuksen tukena selkosuomen lisäksi elekieltä ja kuvakommunikointia. Luonnon ja luontomateriaalien tunnistamisessa toimintapisteillä käytimme hyväksi moniaistisuutta. Kuvaajatiimimme taltioi meille luontopäivän toiminnasta kuva- ja videomateriaalia.

Karttakävelyn toimintapisteillä perheet oppivat myös kuvin sekä selkosuomen avulla sen, että kukkien ja marjojen poimiminen on sallittua. Esittelimme luonnossaliikkujen oikeuksia ja velvollisuuksia. Ohjasimme pakolaisperheitä siinä, mitä suomalaisessa luonnossa saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Esimerkiksi kukkia ja käpyjä saa kerätä, mutta oksia ei saa katkoa eikä sammalta tai jäkälää kerätä. Avotulta ei saa tehdä, eikä roskata luontoa. Nämä esittelimme pakolaisperheille Papunetin selkokuvin ja elekielellä vahvistaen.

Lähiluonnon karttamerkit toimintapisteen tarkoituksena oli tehdä lähiympäristöä tutuksi perheille. Karttojen ja kuvien avulla osoitimme missä sijaitsevat lähi leikkipuistot sekä -uimarannat. Toteutimme toimintapisteillä myös tunnistustehtäviä, joissa perheet saivat tunnistaa eri puulajeja. Tunnistamistehtävissä opastimme perheitä kuvin, elein ja selkosuomen avulla. Perheet oppivat suomalaisen luontoon liittyvää tietoutta. Toimintapisteiden sisällöt rakensimme luoviksi ja lapsilähtöisiksi. Tavoitteenamme oli, että pakolaisperheet oppivat suomalaisen luontoon liittyviä perinteitä.

Valitsimme toimintapisteille lapsilähtöistä toimintaa, kuten käpylehmien tekemisen, kaarnaveneiden uittamisen, pajupillien valmistamisen sekä käpyjen syöttäminen vanerioravalle -kisan. Pyrimme karttakävelyn toiminnoissa siihen, että toiminnot sopivat yhtä hyvin niin lapsille kuin heidän vanhemmilleen. Pakolaislapset saivat myös omat kaarnaveneet ja uittivat niitä vannoissa.

Metsäpisteellä esillä oli täytettyjä eläimiä ja laminoituja eläinten kuvia. Toimme tutuksi suomalaisia eläimiä ja niiden ravintoa. Partiolaislapset esittelivät eläimiä eläytymällä eläinten rooliin sekä ohjasivat perheitä kuvin ja elekielellä. Esillä oli pajupillin valmistusta ja perheet saivat itse kokeilla pajupillin valmistusta. Lopuksi perheet saivat heitellä vanerioravan suuhun ja koriin käpyjä. Toimintapisteellä esittelimme kuvien avulla erilaisia eläimiä, teimme pajupillejä ja heittelimme oravalle käpyjä. Kevään luontopäivässä perheet osallistuivat yhteistoiminnallisesti karttakävelyn viidelle eri pisteelle partiolaisten ohjauksessa. Luvussa kolme kerroimme luontosuhteesta, sen perusteella lapsilla näytti olevan luontainen kyky innostua kokeilemaan uusia asioita. Mielestämme lapset voivat toimia innostavina esimerkkeinä omille vanhemmilleen. Luontopäivissä oli tärkeää pakolaisperheen sisäinen vuorovaikutus, mutta myös heidän keskinäinen vuorovaikutuksensa partiolaisten ja toisten pakolaisperheiden välillä. Huomioimme toiminnassamme positiivista vuorovaikutusta edistäviä toimintoja. Partiolaisten osallistava ohjaus antoi lapsilähtöiseen toimintaan persoonallisia ja luovia elementtejä heidän esittäessään ketun kävelyä ja jäniksen loikkimista.

Linnunpönttöjen tekemiseen perehdyimme myös mallioppimisen kautta. Toiminnanohjaaja näytti linnunpöntön tekemisen. Ajatuksena oli, että pakolaisperheet oppisivat suomalaisista linnuista ja kokoaisivat linnunpönttöjä yhteistoiminnallisesti. Lopuksi kokoonnuimme ruokapisteelle kodalle paistamaan kalkkunamakkaraa sekä nauttimaan mehua ja keksiä. Lapset testasivat saamiaan pajupillejä ja osa heistä osallistui yhteistoiminnallisen lehmälaitumen tekemiseen. Lehmälaitumelle laitettiin käpylehmiä, jotka toiminnan jälkeen jäivät makkaranpaistopaikan läheisyyteen. Osa pakolaisperheiden miehistä kiinnitti linnunpöntöt Paloisvuoren maaston puihin. Iisalmen Sanomat tekivät lehtijutun pakolaisperheiden kotoutumisesta luonnon avulla.

Osallistuimme Ylen ”Miljoona linnunpönttöä-kampanjaan”. Linnunpönttöjen rakentaminen ja kiinnittäminen maastoon on yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa, joten sisällytimme sen osaksi yhteistoiminnallista kevään luontopäivässä. Iisalmen Nuorison Tuki ry toimitti luontopäivään linnunpöntön rakentamiseen kiinnitystarvikkeita vaille kaikki materiaalit. Nuorison Tuki ry:n starttivalmentajan johdolla partiolaiset esittelivät pakolaisperheille linnunpönttöjen rakentamiseen tarvittavat osat ja niiden kokoamisen. Mallioppimisen avulla pakolaisperheet toimivat yhdessä ja saivat linnunpönttönsä valmiiksi. Linnunpönttöjen kokoamisella tuimme perheiden yhteistoiminnallisuutta sekä tuoda esille lintujen pönttöpesintää. Sisällytimme toimintaan myös pönttöjen kiinnittämisen, niin että pakolaisperheet ymmärtäisivät asiakokonaisuuden. Sopivien pesäpaikkojen puuttuminen uhkaa monien lintulajien olemassaoloa. Partio pitää yllä perinteisiä kädentaitoja. Tämän vuoksi partio oli osallisena tukemassa lintujen pesintää Suomessa (Suomen partiolaiset 2016). Tähtäsimme toiminnallamme siihen, että se olisi merkittävää myös yhteiskunnallisella tasolla.

Osallistuimme yhteistoiminnallisesti pakolaisperheiden kanssa Ylen luontovuoden ”Miljoona linnunpönttöä” -kampanjaan. Tuimme näin osaltamme luonnon hyväksi tapahtuvaa vapaaehtoistyötä. Kampanjan tavoitteena on auttaa lintujen pesintää miljoonan linnunpöntön voimin (Yle 2016).

Toiminnan arviointivaiheessa arvioimme yhteistoiminnallisen kevään luontopäivän onnistumista eri osa-alueiden ja kokonaisuuden kannalta (STUDY). Kävimme läpi partiolaisilta, yhteistyökumppaneilta ja vapaaehtoisilta havainnoijiltamme saamamme palautteet toiminnasta. Luontopäivässä mukana oli 18 partiolaista ohjaajineen. Partiolaiset täyttivät toimintapäivän jälkeen heille tekemämme tyytyväisyyskyselyt. Vastausvaihtoehtoina oli kolme erilaista hymiötä, keltainen hymynaama, vihreä neutraali naama ja sininen pettynyt naama. Näistä partiolaiset saivat rastittaa valitsemansa hymiön. Kaikki mukana olleet partiolaiset vastasivat tekemäämme tyytyväisyyskyselyyn (liite 6).

Kehittämistyömme kannalta oli tärkeää selvittää partiolaisten näkemystä siitä onnistuiko vuorovaikutuksen luominen partion ja pakolaisperheiden välillä. Partiolaiset pitivät yhteistoiminnallista luontopäivää onnistuneena. Partiossa olevat lapset saivat onnistumisen kokemuksia ohjatessaan pakolaisperheitä. Partiolaisten ohjaajan mielestä yhteistoiminnallisuus ja vuorovaikutus näkyi luontopäivän toiminnassa. Suurin osa partiolaisista piti pakolaislapsien tutustuttamisesta suomalaiseen luontoon. Lähes kaikki partiolaiset kokivat saaneensa aikuisten tukea toiminnan ohjaamiseen. Osa partiolaisista koki, ettei oppinut uutta yhteistoiminnallisesta toimintapäivästä, mutta olisi valmis tulemaan syksyllä uudelleen samanlaiseen luontopäivään.

Korvenkävijät-partioryhmän ohjaajan mielestä tapahtuma oli osalle partiolaisista outo kokemus, sillä partiossa olevat lapset eivät ole aiemmin osallistuneet pakolaisperheiden ohjaamiseen. Monikulttuurisella toiminnalla on uutuusarvoa, sillä lapset ohjaajineen pääsivät oppimaan uusia asioita monikulttuurisuudesta ja pakolaisuudesta. Partiolaisten ohjaajan mielestä kevään luontopäivässä oli partiolaisille sopiva määrä haastetta. Karttakävelyn toiminnoissa huomioimme lasten kapasiteetin ohjata yhdessä toimintaan osallistuvien aikuisten kanssa perheitä.

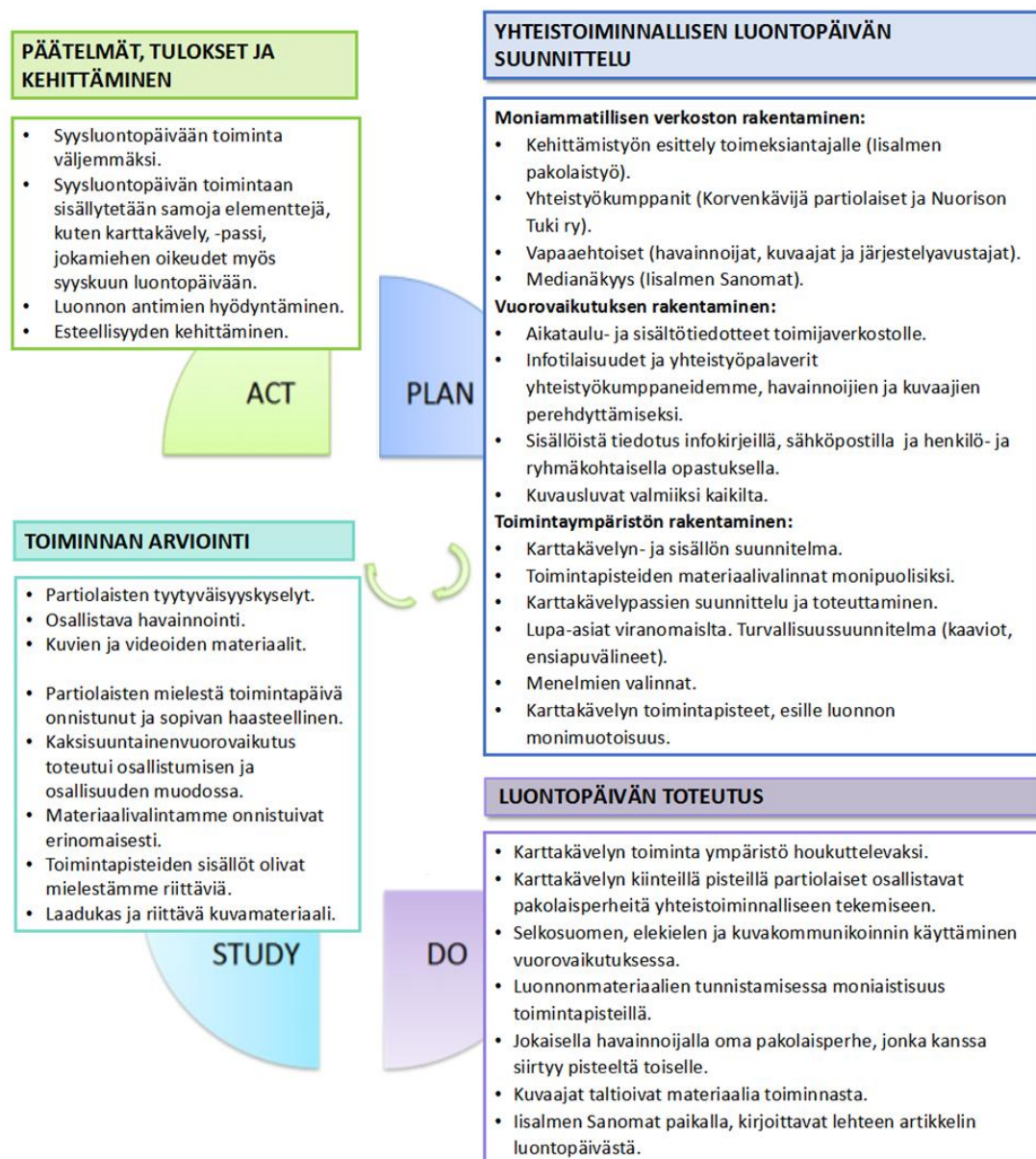
Partiolaisten ohjaajan mielestä olimme myös onnistuneet toiminnan sisällön ja toteuttamisen suhteen niin, että toiminta oli monipuolista perheille. Toiminnan rakenne oli hänen mielestään selkeä ja onnistuimme saamaan karttakävelyn pisteiden sisältöihin innostavia elementtejä esimerkiksi pajupillien valmistaminen. Syötän oravalle käpyjä, käpyjen heittäminen vanerioravalle sekä kaarnaveneen uittaminen ja käpylehmien valmistaminen. Tarkkailimme toiminnan ajankulua ja toimintapisteeltä toiselle siirtymisestä ilmoitimme äänimerkillä. Äänimerkinämme toimi puhalluspilli.

Pakolaisperheiden tyytyväisyyttä mittasimme hymiönaamoilla, mutta totesimme sen tilanteeseen nähden liian haasteelliseksi. Pakolaisperheiden tyytyväisyyskyselyä emme voineet toteuttaa siten, että olisimme saaneet kyselystä luotettavan otoksen. Karttakävelyn toimintapisteet olivat sisällöiltään riittäviä ja materiaalivalintamme onnistuivat erinomaisesti. Aikataulutus oli sopiva ja aikaa jäi rennolle yhdessäololle.

Mielestämme kaksisuuntainen vuorovaikutus toteutui pakolaisperheiden osallistumisen ja osallisuuden muodossa. Osallistuvat havainnoijamme täyttivät laatimiamme havainnointilomakkeita pakolaisperheiden osallistumisesta eri toimintoihin. He käyttivät hyödykseen myös oman sosiaali- tai terveysalan ammattitaitonsa tuomaa osaamista havainnoida yhteistoiminnallisuutta ja osallisuutta. Heidän mielestään syyrialaisperheet olivat avoimempia kokeilemaan uusia asioita kuin Suomessa jo pidempään asuneet afgaaniperheet, vaikka he olivat kevään luontopäivän aikaan olleet vain muutamia päiviä Suomessa. Saimme myös kuvaustiimiltämme kattavan ja laadukkaan kuva- ja videomateriaalin. Havaitsimme pakolaisperheiden osallistuvan toimintaan hyvin innokkaasti kuva- ja videomateriaalin välityksellä.

Yhteistoiminnallisen luontopäivän toiminnan arvioinnin ja palautteen jälkeen Demingin mukaan neljäs vaihe oli toimiminen (ACT). Tässä vaiheessa käsitelimme toiminnan kehittämistä, pohdimme tarvittavia muutoksia syksyn luontopäivään ja mietimme mitkä muutokset olivat hyväksyttäviä ja eivät olleet toiminnan kannalta oleellisia. (Deming 1986). Syksyn luontopäivän toiminnan sisällön suunnittelemme väljemmäksi. Näin hyödynnämme myös Paloisvuoren huipulla olevaa aluetta.

Sisällytimme syksyn luontopäivän toimintaamme samoja elementtejä, kuten karttakävely, -passi ja jokamiehenoikeudet. Mielestämme jokamiehenoikeudet on hyvä tietää, kun liikkuu toisten omistamassa maastossa. Syksyn luontopäivän järjestämisen ajankohdan suunnittelimme niin, että voimme hyödyntää luonnonantimia. Tärkeää oli myös esteellisyyden kehittäminen siten, että karttakävelyn reitin valinta olisi mahdollisimman helppokulkuinen. Kevään luontopäivän kokonaisprosessia kuvaamme Demingin ympyrämallilla (kuvio 6).

KUVIO 6. Kevään luontopäivän prosessikuvaus Demingin ja Deming Institute (1986; 2016) ympyrämallia mukaillen.

5.2 Syksyn yhteistoiminnallinen luontopäivä Paloisvuorella

Yhteistoiminnallisen luontopäivän aikatauluista päätimme partiolaisten kanssa jo keväällä. Partiolaisten täysinäisen kalenterin vuoksi valitsimme syksyn luontopäivän maanantaiksi viikonlopun sijasta. Tapasimme syksyn yhteistoiminnallisen luontopäivän yhteistyökumppanimme martat Kotiseutumuseolla Martan päivänä 2016. Sovimme syksyn luontopäivän aikataulusta, marttojen esittelypisteiden sisällöstä ja esittelytavoista pakolaisperheille. Tapasimme Korvenkävijät-partiotoiminnan ohjaajan toimintaa edeltävällä viikolla ennen syksyn luontopäivää. Kävimme läpi luontopäivän rakennetta ja sisältöä. Toimitimme partiolaisille toiminta-aikataulun ja tarkan ohjeistuksen toiminnan sisällöstä sähköpostitse, sillä elokuun ajankohdaksi suunnittelemamme tapaamiset partiolaisten kanssa eivät toteutuneet lomien vuoksi. Näin ollen toiminnan ohjauksen sisältö toimitettiin infokirjeitse. Sovimme partio-ohjaajan myös tiedottavan partiolaisia syksyn luontopäivän toimintatavoista ja päivän sisällöstä.

Varmistimme Iisalmen kaupungin vapaa-aikapalvelukeskukselta Paloisvuoren rakennuksien käyttöi-
keuden. Sovimme suunnittelemaamme yhteistoiminnallisen kivimaalauksen materiaalivalinnoista. Al-
kuperäisen ideamme mukaan olisimme maalanneet kivet maalilla ja jättäneet yhteistoiminnallisen
maalauksen tilataideteokseksi. Sovimme kuitenkin käytettävän toiminnassamme vesiliukoisia värima-
teriaaleja, jotka huuhtoutuvat vesisateella pois. Tällä estetään yltiöpäinen tai luvaton maalailu alu-
eella. Tapasimme toimeksiantajamme ennen syksyn luontopäivää ja sovimme luontopäivään ostet-
tavista materiaaleista. Tarkistimme listan toimintaan osallistuvista perheistä. Syksyn luontopäivään
oli tulossa myös uusia perheitä. Tapasimme myös martat ja toimitimme heille luontopäivää varten
sovitut tarvikkeet. Kävimme läpi toimintapäivään liittyviä asioita, kuten aikataulua ja toiminnan sisäl-
töön vaikuttavia asioita.

Jatkoimme kevään luontopäivän karttakävelyn teemaa myös syksyn luontopäivään. Karttakävelyn
toimintapisteiden sisältöihin sisällytimme lähiluonnon karttamerkit sekä jokamiehenoikeudet. Näin
saimme yhtenäisen teeman, johon oli helppo rakentaa muita yhteistoiminnallisia elementtejä kuten
esimerkiksi marjojen poimintaa ja tunnistustehtäviä. Lapsilähtöisyyden otimme huomioon myös syk-
syn luontopäivässä yhteistoiminnallisen kivimaalauksen ja leikkimielisen heittopussikisan muodossa.
Yhteisölliseen toimintaan mielestämme kuuluu yhteiset ruokahetket ja yhdessäolo. Syksyn luonto-
päivän kohdalla hyödynsimme myös Paloisvuoren huipulla olevia näkymiä ja syksyn luonnonantimia.
Kevään yhteistoiminnalliseen luontopäivään kehitysehdotuksen myötä suunnittelimme syksyn kartta-
kävelyn sisällön ja toiminnan rakenteen selkeästi väljemmäksi kuin kevään luontopäivässä (PLAN).
Karttakävelyn teemaa sovelsimme syksyn yhteistoiminnalliseen luontopäivään sopivaksi. Hyödyn-
simme myös karttakävelypassi-idea, suunnittelimme ja toteutimme toimintaa havainnollistavat pas-
sit myös syksyn luontopäivään.

Täydensimme kevään luontopäivään tekemäämme turvallisuussuunnitelmaa vastaamaan syksyn
karttakävelytoimintaa (liite 7). Laadimme kaaviot valmiiksi esille laitettaviksi, ensiapuvälineet olivat
saatavissa kodalla, jossa martat olivat sekä liikkuvilla pisteillä havainnoijien mukana. Reittivalinnois-
samme otimme huomioon esteellisuuden ja toimintapisteiden sijoittelun sopivien välimatkojen pää-
hän. Esitimme vuodenaikaan sopivia elementtejä, kuten luonnonmarjoja ja sieniä. Valitsimme luon-
topäivän toimintapisteiden materiaalivalinnat monipuolisiksi ja tehtävien väritystarvikkeet vesiliukoi-
siksi ja myrkyttömiksi. Aikataulu- ja sisältötiedotteet sekä karttakävelyn sisällön suunnitelman toimi-
timme yhteistyökumppaneillemme ja toimijaverkostollemme sähköpostitiedotteena ja facebook luon-
totiedotuskanavan kautta. Perehdytimme luontopäivän toimintaan osallistuvia erilaisin menetelmin,
esimerkiksi infotilaisuudessa ja yhteistyöpalavereissa. Toimintapisteiden sisällöistä tiedotimme yh-
teiskumppaneita ja havainnoijia sekä kuvaajia infokirjeillä, sähköpostilla sekä henkilö- ja ryhmä koh-
taisella opastuksella. Martoille toimitimme raaka-aineet ja tarvikkeet muurinpohjalettujen paistamista
varten.

Syksyn yhteistoiminnallinen luontopäivä pohjautui karttakävelyn toimintapisteisiin, vaikka toiminnan
sisältöä emme kevään luontopäivän toimintapisteiden tavoin rajanneetkaan selkeästi kiinteisiin toi-
mintapisteisiin (DO). Toiminta alkoi yhteisellä kokoontumisella paloivuoren kahvion tuntumassa.
Toukokuun luontotoimintapäivästä poiketen jakauduimme kahteen ryhmään. Molemmissa ryhmissä

oli tyytyväisiä ja innokkaita luontotutkijoita. Paloisvuoren huipulle kiivetessä tunnistimme ja keräsimme puolukoita ja mustikoita. Ryhmien toiminta poikkesi hieman toisistaan, koska ryhmien lukumäärä oli toisessa ryhmässä suurempi ja osalla perheistä suomen kielen taito on vasta avautumassa.

Matkalla oli tunnista ja kerää tehtäviä. Pusseissa oli erilaisia sanoja, kuten esimerkiksi käpy ja mustikka. Partiolaiset näyttivät nostetut sanat myös kuvina. Pakolaisperheet nostivat pusseista sanan ja etsiä yhteistoiminnallisesti sanaa tarkoittavat asiat luonnosta. Havainnoillistimme kuvien avulla sekä sanallisesti ja konkreettisesti kerättävät materiaalit. Osa ryhmästä keräsi myös puolukan ja mustikan varpuja, joista teimme kauniita pieniä varpukimppuja. Molemmat ryhmät löysivät myös myrkyllisiä sienisiä ja elekielellä selvitettiin sienten olevan ravinnoksi kelpaamattomia. Partiolaisten ohjaajan opastuksella perheet saivat tietoa myrkyllisistä sienistä mihin ei pidä koskea.

Pakolaisperheet pääsivät heittämään lekasorapusseja frisbeekoreihin. Muutama perhe osallistui partiolaisten mukana sanojen etsintään yrittäen löytää kallioon piilotetut kirjaimet ja yhdistää niistä sanat mustikka ja puolukka. Rinteen huipulla katselimme huipulta näkyviä maisemia ja tunnistimme kaupungista esiin avautuvia rakennuksia ja rantoja esimerkiksi kellotornin, Paloisvirran ja Pöllösenlahden rannan näkymiä. Osa lapsista tunnisti Edvin Laineen koulun. Rinteen huipulla perheistä ja partolaisista otettiin yhteiskuvat tulevaa Luontokoto-blogia varten. Paloisvuoren huipulla oli marjojen keräämistä ja pieniä tehtäviä. Rinteen alaosassa kivimaalauksen tekemiseen osallistuivat kaikki paikalla olleet innokkaina. Tuotoksena syntyi pakolaisperheiden ja partiolaisten värikäs ja eläväinen yhteistoiminnallinen kivimaalaus.

Marttojen ruokapisteellä jaoimme esitteitä marjoista, sienistä sekä ruokaohjeita. Pakolaisperheet otivat marttojen antamia esitteitä innolla vastaan. Martat esittivät heidän taidokasta perinnettään muurinpohjalettujen valmistamisessa ja nokipannukahvin keitossa. Jokainen halukas osallistuja sai kokeilla lettujen paistamista. Sovimme marttojen kanssa myös syksyn sadon esittelystä. Heillä oli esillä esimerkiksi suomalaisia marjoja kuten puolukka ja pihlajanmarja sekä erilaisia esitteitä, joissa oli ruoanvalmistusohjeita marjoista ja sienistä. Osa pakolaisperheistä maistoi tarjolla olevaa puolukapuroa. Lopuksi kokoonnuimme kodalle nauttimaan yhdessäolosta. Illan kohokohtana oli muurinpohjalettujen paistaminen, maistaminen ja virvokkeiden nauttiminen. Tarjolla oli lettujen ja hillon lisäksi mehua, teetä ja nuotiokahvia.

Arvioimme seuraavaksi syksyn luontopäivän toimintaa (STUDY). Kirjainten etsintä toimintapisteellä poikkesimme alkuperäisestä suunnitelmastamme ja käytimme osittain sanallista sekä kuvallista ohjausta. Afgaaniperheet ovat asuneet Suomessa yli vuoden. Heidän lapsistaan osa puhuu suomea hyvin ja osa ymmärrettävästi, joten sanallinen ohjaus heidän kanssaan onnistui kirjainten etsinnässä hyvin. Sanallinen ohjeistus ei olisi toiminut syyrialaisperheiden kanssa, koska he eivät puhu suomea niin hyvin. Monet lapset löysivätkin liiduilla kirjoitetut kirjaimet ja kivien kyljistä ja saivat muodostettua niistä marjojen nimiä (kuva 1).

KUVA 1. Partiolaisten johdolla kirjainten etsinnässä (Korhonen 2016-09-12.)

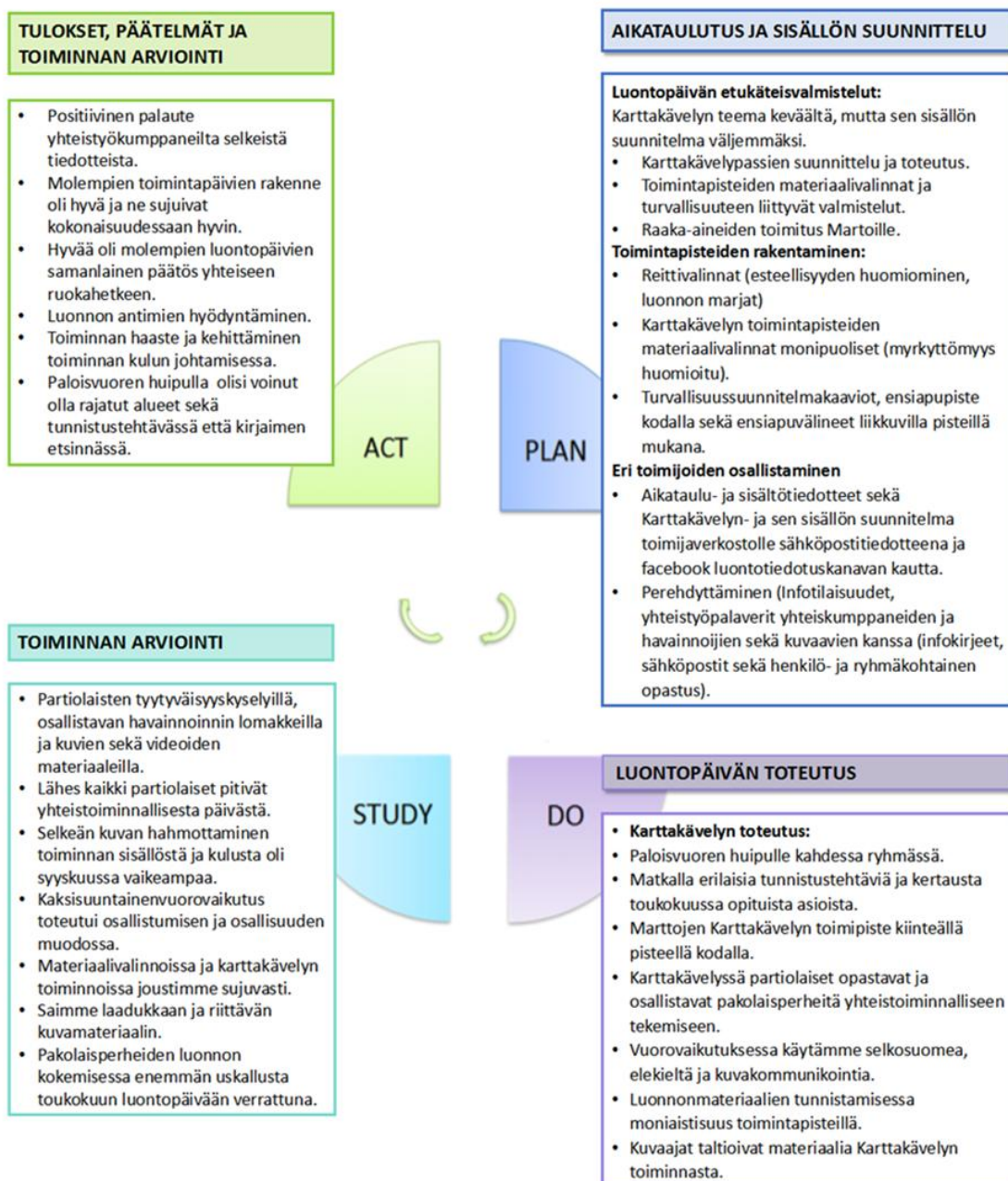
Partiolaisten tyytyväisyyskyselyyn saimme saman määrän vastauksia kuin kevään luontopäivässä. Lähes kaikki pitivät yhteistoiminnallisesta päivästä. Partiolaisten mielipiteet jakautuivat pakolaislasten ohjaamisessa, mutta aikuisten tukea partiolaiset kokivat saaneensa lähes yhtä paljon kuin kevään luontopäivässä. Käytimme havainnointilomaketta havainnoidessamme osallisuutta toimintapisteillä (liite 8). Kevään luontopäivään verrattuna syksyn luontopäivässä syyrialaisperheiden kanssa oli helpompi toimia. Havaitsimme heidän suomenkielen taitonsa kehittyneen huomattavasti. Oli myös miellyttävä huomioda syyrialaisien ja afgaanien puhuvan keskenään suomen kieltä. Tästä voimme päätellä yhteistoiminnallisuuden kehittyneen heidän välillään. Havaintojemme perusteella kokeilunhalu ja rohkeus luonnossa liikkumiseen olivat kehittyneet huomattavasti niin afgaaneilla kuin syyrialaisilla. Pyörätuolia käyttävän tytön omaiset kiittivät meitä toiminnan järjestäjiä siitä, että he pystyivät liikuntaesteisen lapsen kanssa osallistumaan luontopäivään. Lapsi sai tuntea osallisuuden kokemuksia liikkumisen haasteista huolimatta. Pyörätuolissa oleva tyttö pääsi heittämään lekasorapussia frisbeekoriin (kuva 2).

KUVA 2. Lekasorapussien heittelyä frisbee-koriin (Korhonen 2016-09-12.)

Syksyn luontopäivän arvioinnin tulokset, johtopäätökset ja kehittäminen demingin ympyrässä (ACT). Partiolaisten ohjaajan mielestä meidän kevään luontopäivän viestintä ja ohjeistus ennen toiminnan alkamista oli partiolaisille selkeämpää kuin syksyn luontopäivästä tiedotettaessa. Syksyn luontopäivässä partiolaisten oli vaikeampaa hahmottaa selkeää kuvaa toiminnan sisällöstä ja kulusta. Partiolaisten ohjaajan mielestä toimintamme haasteet liittyivät toiminnan kulun johtamiseen. Syksyn luontopäivässä positiivista oli hänen mielestään toiminnan jatkuvuus samalla alueella Paloisvuorella ja, että luontoteema pysyi samana. Positiivista palautetta saimme myös siitä, että tiedotteemme yhteistyökumppaneillemme olivat selkeitä. Ohjaajan mielestä tapahtuman järjestämiseen liittyvissä asioissa, kuten lupa- ja turvallisuusasioissa onnistuimme hyvin. Molempien luontopäivien rakenne oli hyvää ja se, että ne päättyivät yhteisiin ruokahetkiin. Vaikka tapahtuma oli suuri, partiolaisten ohjaajan mielestä ensikertalaisina onnistuimme kokonaisuudessaan hyvin.

Syksyn luontopäivässä yhteistoiminnallisuus partiolaisten ja pakolaisperheiden välillä ei toiminut niin hyvin kuin kevään luontopäivässä. Tämä johtui siitä, että toiminnan ohjeistus jäi monille partiolaisille hieman epäselväksi. Toiminta olisi voinut olla kaikille osapuolille selkeämpää, mikäli olisimme voineet ohjeistaa partiolaislapsia paremmin ennen luontopäivää. Tapaamisia emme kuitenkaan voineet järjestää partiolaisten kanssa lasten kesälomien vuoksi. Tapasimme partiolaiset ohjaajineen vasta puoli tuntia ennen syksyn luontopäivän alkamista. Mukana olleet partiolaiset olivat noin kymmenvuotiaita. Vaikka olimme suunnitelleet karttakävelyn toimintarungon paperilla hyvin, oli hankalaa kulkea ison ryhmän kanssa Paloisvuoren huipulle. Jouduimme muuttamaan osittain suunnitelmiamme ja karsimaan osan toteutettavista toiminnoista pois. Toiminnan ajankohta olisi ollut parempi sijoittaa kevään tavoin viikonlopulle. Toiminta olisi ollut helpompi järjestää kevään karttakävelyn tavoin, jolloin jokaisella pisteellä olisi ollut vain yksi perhe kerrallaan, joita pienempi partiolaisryhmä olisi ollut opastamassa. Syksyn luontopäivän kokonaisprosessia kuvaamme ja arvioimme jatkumona kevään luontopäivän mukaan Demingin ympyrämallilla (kuvio 7).

KUVIO 7. Syksyn luontopäivän prosessikuvaus Demingin ympyrämallia mukaillen.

5.3 Osallistuva havainnointi yhteistoiminnallisten luontopäivien aikana

Käytimme yhteistoiminnallisten luontopäivien havainnointimenetelmänä osallistuvaa havainnointia. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoija osallistuu myös itse toimintaan ennalta määritellyillä tavoilla. Havainnointia on mahdollista käyttää erilaisissa tapahtumissa. Tapahtumissa voidaan havainnoida ihmisten käyttäytymistä, sosiaalista vuorovaikutusta tai kohdentaa havainnointia fyysisiin tilanteisiin. Luontopäivien toiminnan osalta tämä tarkoitti havainnoijien osallistumista pakolaisperheiden tietoiseen toiminnan tarkkailuun sekä tarvittaessa havainnoijat osallistuivat partiolaisten ohjaamisen eri tilanteisiin. Osallistuvan havainnoinnin hyvänä puolena oli se, että sen avulla saimme heti käyttöömmä reaalitapaista tietoa siitä, miten perheiden eri jäsenet osallistuivat toimintaan. Tarvittaessa pystyimme tukemaan heitä omalla toiminnallamme ja lisäämään heidän osallisuuttaan. (Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 207–210.)

Käytimme toiminnallisten osuuksien havainnollistamiseen sitä varten tehtyjä havainnointilomakkeita. Havainnointilomakkeen avulla havainnoimme toimintapisteillä perheen eri jäsenten osallisuutta järjestettyihin toimintoihin. Havainnointi menetelmänä voi toimia toiminnan tukena silloin, kun osallistujilla on kielellisiä vaikeuksia, kuten esimerkiksi lapset ja kohderyhmämme pakolaiset (Hirsijärvi ym. 2007, 208). Eri toimintapisteillä osallistuminen jakaantui eri henkilöiden kesken. Alla olevassa kuvassa näkyy osallistumisen yhteys: Innokas joukko havainnoimassa muurahaispesän elämää (kuva 3).

KUVA 3. Muurahaispesän elämää tutkimassa (Heinonen 2016-09-12.)

Luontopäivän toimintapisteillä havainnoimme osallistumisen lisäksi myös sitä, miten perheiden eri jäsenet suhtautuivat luontoon ja luonnon eri materiaaleihin. Esimerkiksi kuvan tyttö esittelee vanhemmilleen löytämänsä sientä (kuva 4). Huomioimme toiminnassa myös pakolaisperheiden yhteistoiminnallisuuden eri osa-alueita.

Jokainen havainnoija katsoi havainnoitavien toimintaa oman ammatillisen ja kulttuurillisen näkemyksensä kautta. Mietimme etukäteen havainnoimisesta esille tulevia eettisiä kysymyksiä, esimerkiksi miten ja mistä havainnoitavista asioista kerroimme toimijoille etukäteen.

KUVA 4. Luonnon keskellä, sienen löytöretkellä (Heinonen 2016-09-12.)

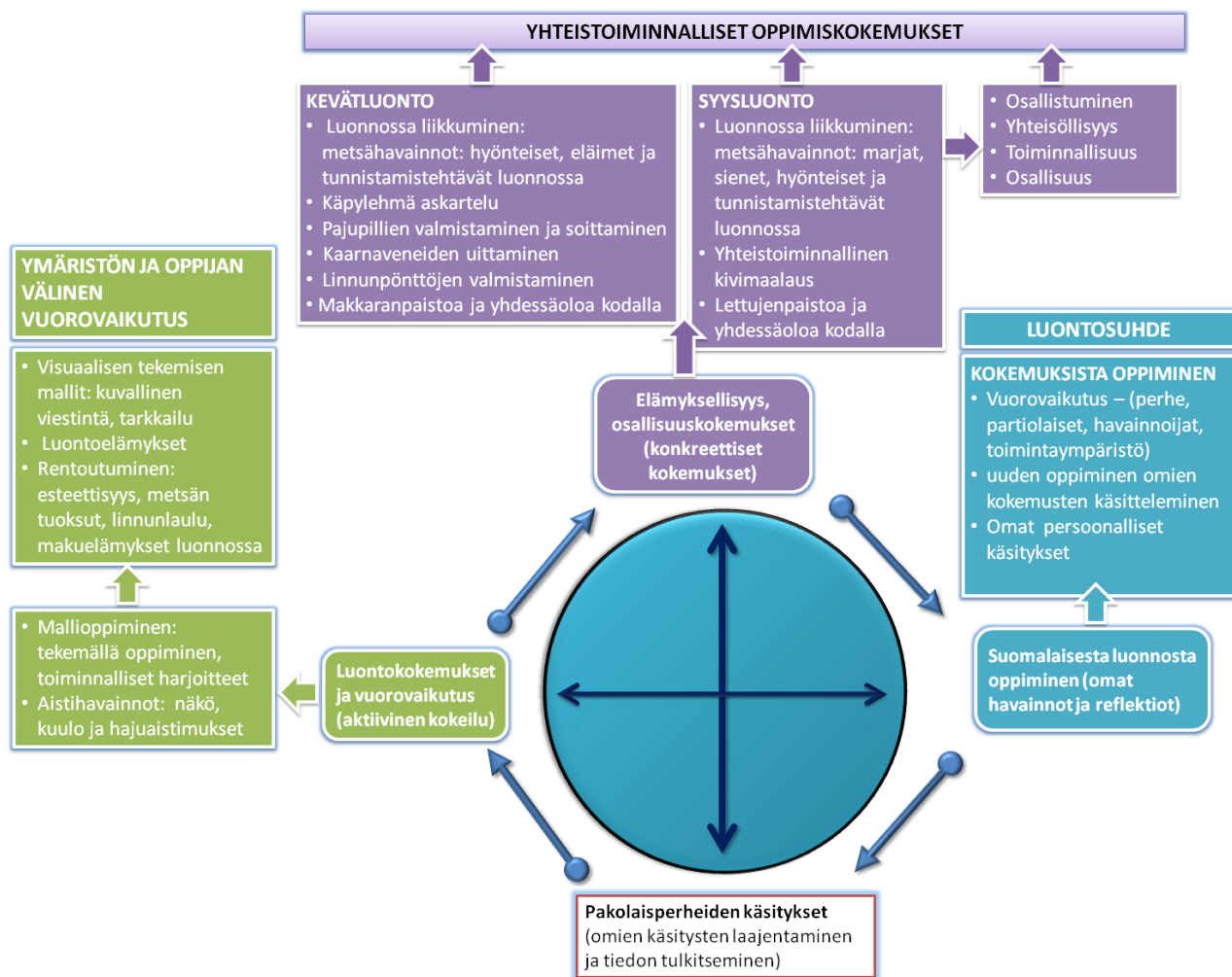
Valitsimme tiedonsaannin menetelmiksi havainnoinnin toiminnan aikana, havainnoinnin kuva- ja videomateriaalin avulla, sekä tyytyväisyyskyselynä hymiönaamat, koska kyse oli pakolaisperheistä, jotka eivät vielä hallitse suomen kieltä. Tyytyväisyyskyselyn avulla olisimme saaneet tietoa siitä, miten pakolaisperheet olivat kokeneet luontopäivien toimintapisteiden annin. Tyytyväisyyskysely osoittautui kuitenkin liian haasteelliseksi menetelmäksi, koska emme voineet toteuttaa sitä luotettavasti, eettisten periaatteiden mukaisesti. Tämän perusteella päätimme, ettemme syksyn luontopäivään ottaneet pakolaisperheiden tyytyväisyyskyselyä mukaan lainkaan.

Osallistuvan havainnoinnin keinoin tarkkailimme kielellisen kommunikoinnin lisäksi kehonkieltä, kuten eleitä ja ilmeitä. Havainnointilomakkeen lisäksi olimme sopineet asioista, joita tarkkailimme. Etunamme havaintojen tekemisessä luonnollisessa tilassa olivat asiayhteys sekä ympäristö, jossa luontopäivien toiminta tapahtui. Alla olevassa kuvassa tapahtuu mallioppimista, tyttö näyttää pojalle kuinka pajupillillä soitetaan (kuva 5). Havainnointi soveltuu tutkimuksiin, joissa havainnoidaan yksilön osallisuutta sekä hänen vuorovaikutustaan perheessä tai ryhmässä. (Hirsijärvi ym. 2007, 208.)

KUVA 5. Lapset pajupilliin puhaltamassa (Kauppinen 2016-05-29.)

Käytimme Kolbin kehämallia kuvaamaan luontopäivien yhteistoiminnallisia oppimiskokemuksia (kuvio 8). Materiaalivalinnoillamme tuotimme pakolaisperheille myös elämyskokemuksia. Toimme esille pakolaisperheiden näkökulmaa osallisuuden kokemiseen. Käytimme hyödyksi havainnoijien tuomia huomioita eri toimintapisteillä tapahtuvista oppimistilanteista. Pakolaisperheiden vuorovaikutuksen muodostumista, toimintaan osallistumista, osallisuuden kokemuksia sekä yhteisöllisyyttä voimme tarkastella kuvaajiemme kuvaamalla laadukkaalla ja laajalla kuva- ja videomateriaalilla.

KUVIO 8. Kotoutumista tukevien yhteistoiminnallisten oppimiskokemusten mallintaminen Kolbin (1984, 42) kehämallia mukaillen.

Lapsilähtöisessä toiminnassa elämyksellinen yhteistoiminnallinen tekeminen ja onnistuminen voimistavat lapsen oppimisen iloa. (Opetushallitus 2016, 29–30.) Rakensimme Paloisvuorelle monikulttuurisen oppimisympäristön, jonka avulla tuimme perheiden osallisuutta ja sopeutumista uuteen kulttuuriin. (Opetushallitus 2015, 30–31.) Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita osallistumisessa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta sekä vahvistaa arjen taitoja. (Opetushallitus 2015, 30.)

Yhteistoiminnallisissa luontopäivissä käsitelimme osin suomalaiseen kulttuuriin liittyviä perinteitä. Kokemukselliseen oppimiseen ja osallisuuteen perustuvien luontopäivien toimintaympäristön päättimme sijoittaa Paloisvuoren maastoon. Paloisvuoren ulkoilualue sijaitsee Iisalmen kaupungin alueella ja sijoittuu teemamme mukaisesti kaupungin lähiympäristön luontoon. Paloisvuoren monipuolinen ulkoilualue on tärkeä luontoympäristö monille iisalmelaisille. Kuten Laaksoharjun tutkimuksessa toimme esille, kaupunkien lähiluonnon on tutkimusten mukaan todettu edistävän erityisesti lasten hyvinvointia, myös Korvenkävijät-partiotoinnin mielestä yhteisöllisen toiminnan tärkeyden myös partiossa mukana oleville lapsille ja heidän perheilleen. (Maskulainen 2016; Tyrväinen, Korpela ja Ojala 2014, 49.)

Tällöin he voisivat rohkaistua käyttämään hyödyksi oman lähiympäristön ja Paloisvuoren virkistys- ja puistoalueita koko perheen voimin. Toiminnallisissa sisällöissä huomioimme nämä tavoitteet siten, että karttakävelyn pisteet sisälsivät toimintoja, jotka liittyivät luonnossa liikkujien oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Jaoimme perheille tietoa, mitä luonnossa saa ja mitä ei saa tehdä, kertoimme Suomen luonnossa liikkujan oikeuksista ja velvollisuuksista. Karttakävelyn toimintapisteisiin valikoimme Papunetin kuvia, joiden asiasisältöjä perheiden oli helppo ymmärtää. Nämä kuva kertoivat esimerkiksi oksien taittaminen olevan kiellettyä, luontoa ei saa roskata ja, ettei tulta voi tehdä maastoon.

Olemme edellä käsitelleet yhteistoiminnallista ja kokemuksellista oppimista. Luvussa kolme olemme tuoneet ilmi positiivisen ryhmän vuorovaikutusta. Positiivisen ryhmän sisällä voimme oppia toisten vahvuuksista. Positiivisen riippuvuuden vallitessa ryhmän välillä vallitsee myönteinen vuorovaikutus, jossa ryhmän jäsenet voivat oppia toisiltaan jakamalla omia vahvuuksiaan. Ympäristön ja oppijan välisessä vuorovaikutuksessa havaitsimme visuaalisen tekemisen mallin tärkeyden. Pakolaisperheille tekemisen mallit, sekä kuvalliset viestinnän keinot auttoivat ymmärtämään asiayhteyksiä. Partiolaisten esitellessä kuvia kävyistä ja lehmästä, osaa nauratti kuvien yhteys kävyn ja lehmän välillä. Kaikki perheet innostuivat käpylehmien tekemisestä (kuva 6).

KUVA 6. Käpylehmiä valmistamassa (Riistaniemi 2016-05-29.)

Tarkkailijan roolissa olevat voivat omalla persoonallisella tavallaan havaita ja oppia vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Partiolaisten esitellessä perheille kuvien ja eleiden avulla, ettei luontoa saa roskata. Syyrialaisperheen isä oivalsi eleiden merkityksen ja havainnollisti tämän muille heittämällä roskan maahan ja ottamalla sen pois. Partiolaisten esitellessä tulenteko kieltoa, perheenisä näytti tulta sytyttimellä ja teki käsieleitä näyttääkseen toimintapisteellä oleville, ettei tulta saa tehdä. Partiolaisten ohjauksessa perheet saivat tutustua suomalaisiin puulajeihin. Narussa pyykkipojilla kiinni roikkuvat puiden kuvat odottivat tunnistamista ja pakolaisperheet saivat yhdistää puiden lehdet tai kävyt löytäisivät oikeaan puuhun.

Visuaalisten elementtien lisäksi muut moniaistisuus eli aistihavainnot kuten kuulo- ja hajuaistit olivat tärkeitä ympäristön ja oppijan välisessä vuorovaikutuksessa. Tuoksuttelu ja tuntoaistit, kuten koskettaminen auttoivat puiden tunnistustehtävässä. Innokkaille lapsille kaarnapurjeiden kiinnittäminen mastoon, veneiden koristeleminen (kuva 7) ja uittaminen vannassa antoi myös uusia aisti- ja oppimiskokemuksia. Lapset saivat omat kaarnaveneet kotiinsa. Toimintapisteillä opittiin myös hyttysistä. Perheet ihmettelivät metsässä olevaa suurta hyttysparvea. Erästä isää pisti hyttynen sormeen ja siihen nousevaa kutisevaa kohoamaa perheessä kummasteltiin.

KUVA 7. Kaarnaveneisiin purjeita laittamassa (Kauppinen 2016-05-29.)

Partiolaiset olivat taitavia näyttämään elehtien mitä suomalaisessa metsässä on sallittua ja mikä ei, sekä näyttämään pakolaisperheille luonnon ihmeitä. Luontoelämykset ovat tärkeitä kaikille. Kuten luontosuhteesta kertoessamme toimme esille, luonto rentouttaa ja voimaannuttaa. Luontokokemukseen liittyvät esteettisyys, metsän tuoksut, linnunlaulu ja makuelämykset luonnossa. Vuorovaikutuksessa toisten kanssa voidaan saada positiivisia yhteisöllisiä kokemuksia ja luonnossa liikkuminen opettaa hyödyllisiä asioita. Pakolaisperheet oppivat tunnistamaan hyönteisiä ja samalla myös niiden elämästä luonnossa. Metsäpisteellä osallistujat katselivat haltioissaan kuinka hämähäkki kutoi verkkoaan kuivassa puun karhassa. Näin perheet oppivat metsässä elävistä hämähäkeistä.

Partiolaiset eläytyivät eläinten rooleihin ja he näyttivät kuinka eläimet liikkuvat. He näyttivät kuinka jänikset hyppelevät korvat heiluen ja miten kettu kävelee vieokkaasti hiipien. Metson ruokalistalla oli puolukoita, partiolaiset näyttivät, että puolukoita voi syödä. Monille täytetyn metson ja pyyn näkeminen oli niin upea elämys, että he ottivat itsestään selfie-kuvia täytettyjen lintujen kanssa. Viereisessä kannossa asukkaina oli muurahaisia. Partiolaisten innoittamana niitä tutkittiin suurennuslasilla hämmästellen. Tällä pisteellä esiteltiin myös täytettyjä eläimiä ja laminoituja eläinten kuvia.

Uusia elämyksiä perheet saivat kokea myös pajupillien valmistamisen yhteydessä. He oppivat kuinka pajupilli valmistetaan ja kuinka se soi. Perheenisät saivat itse kokeilla pajupillin valmistusta. Jokainen pakolaislapsi sai pajupillin mukaansa ja he soittelivat niitä innoissaan. Lopuksi pakolaisperheet heittelivät vanerioravan suuhun ja koriin käpyjä. Tämän leikkimielisen kisan tarkoituksena oli kertoa oravan syövän käpyjen sisältä siemeniä. Linnunpönttöjen kokoamisessa perheet saivat yhteistoiminnallisia oppimiskokemuksia ja he oppivat suomalaisten lintujen pesinnästä (kuva 8). Samalla perheet saivat harjoitella hyödyllisiä kädentaitoja yhteistoiminnallisesti. Perheet oppivat partiolaisten myötävaikutuksella ja heidän antamalla esimerkillä luonnon monimuotoisuudesta. Linnunpönttöjä valmistamalla autoimme lintujen pesintää ja näin pakolaisperheet oppivat tärkeitä asioita lintujen pesimisestä ja muusta luontoon liittyvästä. Yhteistoiminnallinen oppiminen ja tekeminen kytkeytyvät Linnunpönttö talkoisiin hyvin luonnollisella tavalla.

KUVA 8. Linnunpöntön rakennusvaihe (Kauppinen 2016-05-29.)

Pakolaisperheet saivat uusia yhteistoiminnallisia oppimiskokemuksia jokaisen karttakävelyn toimintapisteiden sisällöistä. Kevään luontopäivä opetti luonnossa liikkumista, he oppivat tekemään uusista luontohavainnoista hyönteisistä, ja tunnistamaan eläimiä. Perheet löysivät mielenkiintoisia asioita esimerkiksi suurennuslasilla pieneläimiä sammalmättästä. Muutama perhe rohkaistui maistamaan mustikan, puolukan ja juolukan lisäksi myös pihlajanmarjoja vaikka ne ovat karvaan makuisia. Perheet oppivat myös mitkä sienet ovat myrkyllisiä. Syksyn luonnon antimista jaoimme marttojen esitteitä, martat opettivat pakolaisperheille marjojen ja sienien hyödyntämistä.

Koimme yhteisiä elämyksiä yhteistoiminnallisten oppimiskokemusten yhteydessä, kuten makkaroita paistaessa ja muurinpohjalettujen tekemistä opetellessa. Pakolaisperheet oppivat mielestämme yhteistoiminnallisesti paljon suomalaisesta luonnosta vuorovaikutuksessa omien perheenjäsentensä sekä toisten pakolaisperheiden, partiolaisten, havainnoijien ja meidän kansamme. Kuten olemme luvussa kolme tuoneet esille, oppiminen tapahtuu omien kokemusten käsittelemisen kautta. Omien persoonallisten käsitysten kautta he oppivat ymmärtämään kokemansa paremmin ja tätä kautta heidän luontosuhteensa vahvistuu. Toimintapäivien jälkeen tarkastelimme luontopäivissä kuvatun videomateriaalin ja kuvien avulla sitä, miten yhteisöllisyys ja yhteistoiminnallisuus olivat eri osallistujien välillä toteutuneet. Havainnoimme näiden avulla myös sitä, mihin toimintapisteiden sisällä tapahtuviin toimintoihin osallistujat olivat innokkaimmin osallistuneet.

Luontopäivien toimintapisteiden sisällölliset valinnat pohjautuvat toiminnallisiin, osallistaviin ja luoviin menetelmiin. Toteutimme yhteistoiminnallisten luontopäivien sisältöjen tuotoksena Luontokotoblogin, koska kokemuksiimme pohjautuen olemme havainneet verkossa olevan yhä enemmän asiakaslähtöisiä digitaalisia oppaita asiakkaiden käyttöön. Kehitimme pakolaistyöhön uudenlaista digitaalista tiedotuskanavaa, jota he voivat hyödyntää monipuolisesti palveluohjauksessa.

Yhteistoiminnallisten luontopäivien jälkeen työstimme blogia pakolaistyölle. Blogi sisältää luontopäivien kuva- ja videomateriaalin. Järjestimme yhdessä pakolaistyön kanssa blogin ensi-ilta tilaisuuden pakolaisperheille pakolaistyön tiloissa. Sivusto ei esittämisen ajankohtana ollut vielä valmis, toimimme kuitenkin asiakaslähtöisesti ja selvitimme perheiden mielipiteitä blogi-sivuston sisällöstä. Paikalle saapuivat luontopäiviin osallistuneet perheet. Katsoimme blogimateriaalin heidän kanssaan. Olimme etukäteen tehneet tilaisuutta varten julisteita, joissa oli kuvia perheistä yhteistoiminnallisissa luontopäivissä. Perheistä oli kiinnostavaa katsella blogi-sivustolta ja julisteista omia kuviaan. Osaa harmitti, kun omaa kuvaa ei löytynyt sivustolta tai julisteesta. Sivuston sisältöön perheet tuntuivat olevan tyytyväisiä. Blogin ensi-illassa vallitsi vahva yhteisöllisyys ja lämmin tunnelma. Perheet saivat lopuksi leikata julisteista kuvia mukaansa.

Keskustelimme luontopäivien sisällöistä blogin katselun aikana ja palauttelimme mieliimme luontopäivien tapahtumia. Perheet osallistuivat hyvin keskusteluun, lapset vanhempiaan rohkeammin. Osallisuus ja vuorovaikutus näkyivät perheiden keskuudessa positiivisena ja kannustavana ilmapiirinä. Maistelimme illan aikana tilaisuuteen etukäteen tekemäämme puolukkavispipuuroa ja palautimme mieliimme raaka-aineet joista puuro oli tehty. Puuro maistui kaikille ja moni muistelikin, kun keräsimme syksyn luontopäivän aikana puolukoita ja mustikoita Paloisvuoren maastossa. Lopuksi ja oimme perheille kuvallisen puolukkapuuron ohjeen sekä Luontokoto-blogin osoitteen.

Laadimme perheille kuvakyselyn, jonka tavoitteena oli selvittää perheiden ajatuksia järjestämistämme luontopäivistä. Teimme kuvakyselyn tueksi heille kahdeksan eri posteria eli heidän kuviaan oli liimattuina isolle kartongille. Kuvat olivat tulostettu karttakävelyn eri toiminnoista Paloisvuorelta.

Osa perheistä täytti kuvakyselyn heti ja osa otti kyselyn mukaansa tarkoituksenaan palauttaa se toimeksiantajallemme. Havaitsemme kuitenkin, etteivät kaikki perheet ymmärtäneet kyselyn tarkoitusta. Osa perheistä ei ollut mukana ollenkaan kevään luontopäivässä. Nämä asiat huomioiden emme voi käyttää kuvakyselyä asianmukaisessa tarkoituksessa.

Yhteistoiminnallisten luontopäivien tarkoituksena oli tuoda iisalmelainen lähiluonto tutuksi pakolaisperheille yhteistoiminnallisten menetelmien avulla. Tavoitteena innostaa pakolaisperheitä liikkumaan Iisalmen lähiluonnossa. Tutustuttaa heidät suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin, sekä edistää yhteistoiminnallisuutta iisalmelaisten ja pakolaisperheiden välillä. Mallinsimme Luontokotomenetelmää pakolaisperheiden kotoutumisen tukemiseen luonnon avulla. Tarkoituksena oli myös kannustaa pakolaisperheitä yhdessä tekemiseen perheen kesken.

5.4 Luontokoto-blogi oppimiskokemusten dokumentoinnissa

Tieto- ja viestintäteknologia kuuluvat osana monipuolisia oppimisympäristöjä. Ne vahvistavat osallisuutta ja ryhmätyöskentelytaitoja. Toimintaympäristössä huomioidaan kokemukselliset tiedot ja taidot. Luovan psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen ympäristön avulla yksilölliset ja yhteisölliset mahdollisuudet mahdollistavat asioiden uudelleen oppimiseen. Suomen kielen oppimista tukeva ympäristö kartuttaa kielitaitoa ja tukee sen kehittämisessä. (Opetushallitus 2015, 30–31.) Pakolaistyön mukaan digitaaliset tiedotteet ovat tavoittaneet paremmin heidän nuoret asiakkaansa kuin perinteiset postitse lähetettävät tiedotteet. Toimeksiantajamme kertoi perinteisten painotuotteina toteutettujen oppaiden katoavan helposti, jolloin tieto ei välity asiakkaille yhtä tehokkaasti kuin Internetissä ja sosiaalisessa mediassa oleva tieto (Haaksluoto 2016).

Luontokoto-blogi pohjautuu asiakaslähtöisyyteen. Blogin avulla tuodaan lähiluonto tutuksi pakolaisperheille yhteistoiminnallisten menetelmien avulla. Blogi sisältää luontopäivien sisällön, kuten kuvat sekä videotallenteet. Käytämme kuvien lisäksi myös selkosuomea. Esittelemme artikkeleissa yhteistyökumppanimme Iisalmen Korvenkävijät partiolaistoiminnan, Nuorison Tuki ry:n ja Iisalmen Kankaan martat. Esittelemme karttakävelyn valokuvaustiimin sekä videokuvaajat. Kuvailemme molempien luontopäivien karttakävelyn toimintapisteiden sisällöt karttakävelypassien kuvien avulla. Tuomme esille esimerkkejä kuvakommunikoinnissa mukana olleista kuvista ja materiaaleista.

Blogin ulkoasussa on mielestämme huomioitava värimaailman harmonisuus, yhdenmukaisuus ja selkeys. Selkeää ja värimaailmaltaan yhdenmukaista sivustoa on miellyttävä katsoa. Liian värikäs ja hajanainen värimaailma vetää mielestämme katsojan pois sivustolta. Kuvien asemoiminen on erittäin tärkeässä roolissa, sillä jo ensimmäinen silmäys antaa mielestämme katsojalle kuvan siitä, miten hän tulkitsee asiasisältöä. Sivusto ei saa olla liian täynnä, koska katseelle on mielestämme annettava tilaa. Videomateriaalin sisällön tulee olla tarkoituksenmukaista.

Sivuston etusivulle tulevat keskeiset asiat ovat blogin kuvaus, tekijät, linkit pakolaistyön sekä yhteistyökumppaneiden sivustoille. Etusivun kuva oli hyvä olla mielenkiintoa herättävä. Painikkeiden otsikot kuvattiin ytimekkäinä ja sisältöä vastaavina. Koska luontopäiviä oli kaksi, oli kevään ja syksyn luontopäivät jäsenneitä sivustolle siten, että katsoja ymmärtää tarkastelevansa kahden luontopäivän kokonaisuutta. Tästä syystä sivustolle jäsenneitiin kevään ja syksyn luontopäivien tapahtumat eri painikkeiden taakse.

Sivuston alaosassa sijaitsevat kevään ja syksyn luontopäivien kuvakansiot. Kuvien avulla toimme esille pakolaisperheiden yhteistoiminnallisuutta, vuorovaikutuksellisuutta ja osallisuutta linnunpöytä- ja marjojen tekemisen pisteellä, marjojen esittelypisteellä, makkaran ja letunpaistopisteellä sekä yhdessä ololla kodalla. Kuvaamme osallisuutta myös toimintapisteillä kuvatuilla videoklipeillä. Sivuston linkki-painikkeet johtavat yhteistyökumppaneiden sivustoille. Linkkien sisällöstä hyötyvät myös sivustolla vierailevat ulkomaalaistaustaiset.

Blogin kuvamateriaalissa näkyvät ilo, toiminnallisuus ja yhdessä tekeminen. Noudatimme toimeksiantajamme Iisalmen pakolaistyön toiveita blogin sisällön suhteen. Blogiin valokuvien valinnassa otimme huomioon saamamme kuvausluvut. Sivustolla oleva tekstimateriaali on selkosuomea. Blogin fyysinen sijainti on wordpress.com-sivustolla osoitteessa: <https://luontokoto.wordpress.com/> Wordpress-palvelu sopii blogien tai henkilökohtaisten kotisivujen tekemiseen. Wordpress-sivuston positiivisia puolia ovat pilvipalvelun helppous ja ilmaisuus. (WP-opas 2016.) Toimeksiantajamme voi hyödyntää blogia jatkossa myös tulevien tapahtumien informointiin ja esittelyyn. Blogiin voi useamman henkilön toimesta tallentaa kuvia, videomateriaalia ja tekstiä. Teimme pakolaistyölle oppaan, jossa kerroimme vaihe vaiheelta kuinka blogia voi päivittää. Luontokoto-blogin tarkoituksena on auttaa pakolaistyötä tekeviä pakolaisperheiden kotouttamisen tukemisessa sekä tiedottamisessa ja helpottaa pakolaisperheitä tutustumaan lähiympäristön luontoon. Yhteistyökumppanimme ollut partiot toiminta voi esitellä Luontokoto-blogia monikulttuurisessa toiminnassaan.

6 TYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Teoria ja tieto vaikuttavat arvojen ohella sosiaalialan käytäntöihin. Sosiaalialan ammattilaisen on kyettävä eettisten periaatteiden ja yhdenvertaisuuden perusteella kehittämään ja tuottamaan asiakaslähtöisiä ja innovatiivisia palveluja. Toiminnan tulee perustua maahanmuuttaja- ja pakolaispalvelua koskeviin lakeihin ja sosiaalialan eettisiin periaatteisiin. Tuimme monikulttuurista vuorovaikutusta sekä kaksisuuntaista sopeutumista ihmisten välillä. Yhteistoiminnallisten luontopäivien avulla edistimme pakolaisperheiden osallisuutta lähiympäristöön tutustumisessa ja vuorovaikutuksen syntymisessä. Luonnon avulla vaikutimme pakolaisperheiden sopeutumisen edistymiseen ja sitä kautta koko pakolaistyöhön. Eettisiin periaatteisiin kuuluvat asiakaslähtöisyys ja asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian mukaisesti huomioimme kehittämistyössämme markosysteemitasolla olevat lait ja asetukset (Härkönen 2008).

Huomioimme pakolaisperheiden osallisuuteen vaikuttavat verbaaliset ja non-verbaaliset kommunikointikeinot, jotka helpottavat vuorovaikutusta. Toiminnassamme oli tärkeää pakolaisperheiden avoin ja luottamusta herättävä kunnioittava tasavertainen kohtaaminen. (Raunio 2004, 71, 82–85.) Maahanmuuttajien tulisi kokea olevansa tervetulleita kulttuurillisine kokemuksineen ja käsityksineen. Kotouttamisprosessissa koko ohjauspalvelujärjestelmän täytyy tarkastella maahanmuuttajien kokemusmaailmaa ja tärkeintä on ymmärtää maahanmuuttajien elämänarvoja asenteita ja tapakulttuuria. (Parkkinen 2013, 113.)

Sosiaalialan työmenetelmien käyttöön kuuluu reflektiivisyys. Reflektoimme ammatillisesti kehittämistyön toimintaprosessia ja omaa toimintaamme toiminnan edistyessä. Käytimme monipuolisia suomalaisia ja ulkomaisia toisiaan tukevia lähteitä luontosuhteen muodostumisesta, kotoutumisen haasteista ja sopeutumisen vaiheista. Pakolaisperheiden luontokotouttamisesta tehdyt ajanmukaiset tutkimustulokset hyödynsimme omassa kehittämistyössämme, koska näin saimme luotettavaa ja työtämme tukevaa tutkimusaineistoa kehittämistyöhömmme. Toimimme eettisellä tavalla yhdistellessämme teoriaa ja käytäntöä toisiinsa. Ohjaussuunnitelmissa ja luontopäivien aikana huomioimme lapsilähtöiset menetelmät karttakävelyn sisällöissään siten, että partiossa olevat lapset kykenevät toimimaan ikätasoisesti ja ohjaajien tukemana pakolaisperheiden ryhmäohjauksessa. (Raunio 2004, 124.)

Kannustimme perheitä osallistumaan yhteistoiminnallisesti toimintapisteillä oleviin asioihin, mutta jokaisella oli mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta. Luontopäivien kuvauslupien saamisella ennakoon varmistimme, ettei ristiriitatilanteita päässyt syntyään. Kuvaamisesta kieltäymisen huomioimme toiminnan suunnittelussa ennakoon. Partiolaisten toiminta on eettisten periaatteiden mukaista. Kansainvälisen partioliikkeen mukaisesti toimintaan voivat osallistua kaikki uskontokuntaan katsomatta. Partiot toimintaan ei liity uskonnollisia piirteitä ja näin heidän arvopohjansa tuki toimintaamme. Partiolaisten arvopohjaan liittyvät piirteet, kuten toisten ihmisten kunnioittaminen, luotettavuus, luonnon ja ympäristön suojeleminen, sekä vastuun kantaminen oli tärkeää myös luontopäivien kehittämistyön kannalta. (Suomen partiolaiset 2008, 3.)

Yhteistyökumppaneidemme valintaan vaikutti heidän eettiset arvonsa. Pakolaisperheille järjestämämme kyselyt kevään luontopäivään ja kuvakyselyt blogin ensi-iltaan osoittautuivat haasteellisiksi. Emme voineet tehdä niitä ilman, että kyselyjen luottamuksellisuus tai kyselyistä saatujen vastausten oikeellisuus olisi kärsinyt.

Blogia toteuttaessamme huomioimme eettisiä arvoja esitellessämme pakolaisperheitä artikkeleissamme. Tavoitteenamme oli kertoa pakolaisperheiden kiinnittymisestä yhteiskuntaan Paloisvuorella pidettävien luontopäivien avulla. Luontokoto-blogissa ei ollut tarvetta korostaa tarpeettomasti pakolaisuutta. Huomioimme luontopäivissä mukana olleiden perheiden mielipiteet blogin sisällöstä Luontokoto-blogin ensi-illassa. Kehittämistyössämme toimimme vastuullisesti huomioimalla: turvallisuusasiat luontopäivien suunnittelussa ja toteutuksessa, dialogisen toimijaverkoston rakentamisessa, eettiset arvot kuvauslupien ja asiakkaiden henkilötietojen käsittelyssä.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Monikulttuurinen palveluohjauksen tarve on lisääntynyt ja ajankohtaistunut turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten maahamme saapumisen vuoksi. Sosionomin työnkuvaan kuuluu asiakaslähtöinen työote ja muutosjohteisuus sekä monipuolinen vuorovaikutteinen verkosto-osaaminen. Sote-uudistus vaikuttaa eri palveluihin ja palvelurakenteisiin sekä kotouttamispalveluihin. Erilaiset muuttuvat palvelurakenteet voivat tuoda lisää digitaalisia ohjelmia asiakkaille. Palvelujen tuomat muutokset lisäävät palveluohjauksen tarvetta myös pakolaistyössä. Tieto ja viestintäteknologia ovat muokanneet nykyaajan oppimiskäsityksiä. Kehittämistyöprosessin tuloksena tuotimme innovatiivisen e-palvelun digitaaliselle Wordpress-sivustolle maahanmuuttaja- ja pakolaistyöhön palveluohjauksen työvälineeksi.

Opinnäytetyömme oli toiminnallinen kehittämistyö, siinä pääsimme käyttämään hyödyksi oppimamme luovia ja osallistavia menetelmiä. Kehittämistyömme sai alkunsa ajatuksesta siitä, että luonto on voinut näyttäytyä pakolaisperheille vaarallisena jo lähtömaassa. Pakolaistyössä työntekijät olivat huomioineet perheiden vierastavan Suomen suuria puita. Madalsimme pakolaisperheiden osallistumiskynnystä yhteisöllisyyteen ja luonnossa toimimiseen perheenä.

Partiolaiset toimivat pakolaisperheiden osallistajina sekä pakolaislapset osallistivat myös omia vanhempiaan yhteistoiminnalliseen tekemiseen. Partio toiminnassa olevien lasten suvaitsevaisuus, osallisuus ja yhteistoiminnallisuus tulivat esille pakolaislasten ja partiolaisten pelatessa jalkapalloa keskenään kentällä odotellessamme kaikkien perheiden saapumista paikalle. Luontopäivien aikana syntyi kaksisuuntaista vuorovaikutusta ja sopeutumista, kuten akkulturaatiomallissa. Partiolaiset ja luontopäiviin osallistuvat toimijat oppivat yhteistoiminnallisuutta sekä vuorovaikutusta pakolaisperheiltä, ja pakolaisperheet vastavuoroisesti uusia asioita suomalaisesta kulttuurista. Luontopäivien aikana kaksisuuntainen sopeutuminen alkoi muodostua ja pakolaisperheiden lähiympäristön luontosuhde vahvistui, kuten viittaamme aiemmissa kappaleissa olevaan tutkimuskirjallisuuteen. (Berry 2005; Kolb 1984.)

Luonnon avulla kokemuksellinen oppiminen ja vuorovaikuttaminen olivat helpommin toteutettavissa, kuin esimerkiksi sisätiloissa vaikuttaminen. Luontopäivissä vallitsi kunnioittava kohtaaminen kaikkien läsnäolleiden kesken. Pakolaisperheet saivat toimintapäivissä kontakteja, jotka auttoivat heitä heidän sopeutumisprosessissaan. Yhteistoiminnallisten luontopäivien kokemuksellisen oppimisen avulla pakolaisperheet rohkaistuivat liikkumaan itsenäisesti ja käyttävät hyödykseen lähiympäristön maastoja. Tavoitteemme toteutui, koska pakolaistyön mukaan syyrialaisperheet olivat toukokuun luontopäivän jälkeen liikkuneet omatoimisesti Iisalmen seudulla.

Innokkaat pakolaislapset toimivat malleina vanhemmilleen ja innostivat heitä mukaan toimintaan ja vuorovaikutukseen eri kulttuurista tulevien kanssa. Partiolaiset ohjasivat omalla esimerkillään pakolaisperheitä hyödyntämään luonnon tarjoamia virkistysmahdollisuuksia. Partiolaisille luonnossa liikkuminen on luonteva osa heidän elämäänsä. Luontopäivien aikana partiolaiset kannustivat perheitä aktiiviseen yhteistoiminnallisuuteen ja kokemukselliseen yhdessä tekemiseen. Pakolaisperheiden luontosuhde vahvistui luontokotouttamisprosessin aikana.

Havaintojemme sekä saamamme kuvamateriaalin perusteella järjestämämme toiminta edesauttoi perheitä toimimaan yhteistoiminnallisesti. Keräsimme havainnointilomakkeilla tietoa pakolaisperheiden eri jäsenten osallistumisesta yhteisölliseen toimintaan. Havainnointilomakkeista ja omien subjektiivisten havaintojemme, sekä saamamme kuvamateriaalin perusteella huomioimme toimintapisteissä äitien osallistumisen heikommaksi kuin lasten ja isien. Tämä voi selittyä kulttuurisilla tekijöillä. Kokemamme mukaan naiset hoitavat arabi- ja islamilaisessa kulttuurissa kotia, miehet osallistuvat enemmän lastensa harrastuksiin kuin naiset. Afgaani- ja syyrialaisperheet toimivat yhteistoiminnallisesti ja vuorovaikutuksellisesti vaikka heillä ei ollut edes yhteistä kieltä. Syksyn luontopäivässä huomioimme perheiden puhuvan keskenään suomen kieltä.

Toimimme ammatillisesti lapsilähtöisen toiminnan rakentamisessa. Vuorovaikutus ja osallisuuden kokemukset tulivat huomioiduiksi selkosuomen, elekielen ja kuvakommunikoinnin avulla. Kannustimme osallistujia käyttämään kaikkia aisteja ja kokeilemaan uusia asioita, sekä nauttimaan luonnon tuomasta rentouttavasta vaikutuksesta. Syyrialaisperheet ovat sopeutuneet nopeasti Iisalmeen, vaikka he olivat tulleet kaupunkiin vasta muutamia päiviä ennen kevään luontopäivää. Lapset ovat hyötäneet toiminnallisista menetelmistä, havainnollistamisesta, selkokielen ja kuvien käytöstä suomen kielen oppimisen ollessa vielä alkuvaiheessa. Katjamaria Halmeen artikkelissa todettiin, vertaisryhmien on todettu olevan tärkeitä lasten sosiaaliselle kehitykselle ja taitojen oppimiselle (Halme 2011, 94–97). Visuaaliset keinot, kuten kuvien käyttö ohjauksessa ja kokemuksellinen oppiminen tukivat lasten kielellistä kehitystä.

Luontokoto-blogin ensi-illassa pakolaislapset katsoivat hyvin innokkaina blogin kuva- ja videomateriaalia. He keskustelivat mielellään kanssamme kaikesta luontoon liittyvästä, viittasivat innokkaasti ja odottivat, että he saisivat vastata luontoa koskeviin kysymyksiin. Lapset kertoivat nauttivansa luonnossa liikkumisesta ja he odottivat lumentuloa. Osa heistä oli oppinut puhumaan hyvin sujuvaa suomea ja myös nuorempien lasten kielitaito oli kehittynyt huomattavasti viime tapaamisemme jälkeen. Osa heistä toimi tulkkeina blogi-illan aikana omille vanhemmilleen. Havaitsimme myös blogin ensi-illan aikana afgaani- ja syyrialaisperheistä kasvaneen keskenään hyvin tiiviin yhteisön. Kehittämistyöprosessi kokonaisuutena on kehittänyt asiantuntijuuttamme palveluohjauksessa. Ammatillinen osaamisemme on kehittynyt monikulttuurisen toiminnanohjauksen ja dialogisen toimijaverkoston kanssa työskentelystä luontokotouttamisprosessissa.

Kehittämämme innovoiva digitaalinen e-palvelu toimii pakolais- ja maahanmuuttopalvelun työvälineenä viestinnässä. Pilotointina kehittämämme e-palvelu auttaa kehittämään luontoaiheisia toimintoja kaksisuuntaisen kotoutumisen parantamiseksi ja tuo pakolaistyötä näkyväksi eri toiminjatoille sekä iisalmelaisille. Sivustolla olevat kuvat ja videot viestivät myönteisestä vuorovaikutuksesta eri kulttuurien välillä. Tämä voi osaltaan myötävaikuttaa kulttuurien välisten positiivisten vuorovaikutussuhteiden paranemiseen. Työllämme on uutuusarvoa, koska yhteistoiminnallisista luontopäivistä saadut kuva- ja videomateriaalit ovat työstettyinä digitaaliselle Wordpress-blogialustalle. Iisalmen pakolaistyöltä on puuttunut kaksisuuntaista vuorovaikutusta edistävä sivusto. Luontokoto-blogista on laadittu pakolaistyölle selkeät kirjalliset ohjeet. Nämä auttavat pakolaistyötä sivuston päivittämisessä ja kehittämisessä..

8 TOIMINNAN KEHITTÄMISIDEAT (CHECK)

Kehittämistyön aikana meille on herännyt ajatuksia luontokotouttamistoiminnan kehittämisestä. Kevään ja syksyn luontopäivien perehdyttämisen lisäksi pakolaisperheet hyötyisivät mielestämme talven ja kesään liittyvistä luontopäivistä. Havaintojemme perusteella myös äitien ja lasten yhteiselle tekemiselle voisi kehittää uusia toiminnallisia ratkaisuja. Äidit jättäytyivät hieman syrjemmälle luonnossa toimimisesta. Jatkokehittämistyönä voisi äitien ja lasten osallisuutta kehittää erilaisten luontoteemojen ympärille. Luontoteeman mukaisesti rakennetut yhteistoiminnalliset perheleirit voisivat tukea ja parantaa erityisesti äiti-lapsisuhdetta.

Talven luontopäivän teemoina voisivat olla esimerkiksi lämmin pukeutuminen, jääpilkkiminen ja lumileikit metsä patikoinnin lomassa. Pukeutumiseen ohjeistaminen käytännön avulla opettaisi perheitä pukeutumaan talven olosuhteisiin sopivaksi. Tämän kaltaiseen opastukseen olisi iisalmelaisille pakolaisperheille selkeästi tarvetta, sillä olemme huomioineet pakolaisperheiden pukeutuvan talvella vuodenaikaan nähden liian kevyesti. Jääpilkkiminen antaisi mielestämme perheille uudenlaisia eksoottisia aisti- ja luontokokemuksia. Toimintaan voisi sisällyttää jokamiehenoikeudet ja kertoa turvaohjeita pilkkimiseen. Martat voisivat olla mukana toiminnassa, koska heillä on laaja tietotaito ja kokemusta kohderyhmästä.

Kesäluonto tarjoaisi mielestämme elämyksiä esimerkiksi onkimisen merkeissä. Perheille voisi opettaa esimerkiksi kalan käsittelystä ja kuinka suomalaisia kaloja voi hyödyntää ruoanlaitossa. Kesän luontopäivissä voisi hyödyntää Saunaniemen kallioista maastoa, kotaa ja laavua. Iisalmen patikointireiteiltä löytyy monipuolisia maisemareittejä. Sikokallion alue sekä alueella sijaitsevat maja ja sauna soveltuisivat hyvin toiminnan järjestämiseen. Toimintaan voisi marttojen lisäksi rekrytoida SPR:n ystävätoiminnan vapaaehtoisia.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ASHA AMERICAN SPEECH-LANGUAGE-HEARING ASSOCIATION 2016. [Verkkosivu.] Asha. [Viitattu 2016-10-18.] Saatavissa: http://www.asha.org/public/speech/disorders/AAC/#what_is
- BERRY, John W. 2005. Acculturation. Living successfully in two cultures. [Verkkojulkaisu.] Harvard Edu. International Journal of Intercultural Relations. [Viitattu 2016-01-11.] Saatavissa: <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic551691.files/Berry.pdf>
- CASTANEDA, Anu, LARJA, Liisa, NIEMINEN, Tarja, JOKELA, Satu, SUVISAARI, Jaana, RASK, Shadia, KOPONEN, Päivikki ja KOSKINEN, Seppo 2015. Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. [Verkkojulkaisu.] THL. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 2016-11-12.] Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127023/URN_ISBN_978-952-302-535-6.pdf?sequence=2
- DEMING, Edwards W. 1986. Out of the crisis. 2. painos. Cambridge: MIT, Center for Advanced Educational Services.
- DEMING, Edwards W. 1986. [Verkkojulkaisu.] PDSA Cycle. The Deming Institute, 2016. [Viitattu 2016-11-30.] Saatavissa: <https://deming.org/management-system/pdsacycle>
- DIREKTIIVI 2004/83/EY. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä. 3.9.2004. [Verkkolehti.] Euroopan unionin virallinen lehti. [Viitattu 2016-29-11.] Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0001:0056:FI:PDF>
- EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS [Verkkojulkaisu.] Euroopan ihmisoikeustuomioistuin Council of Europe F-67075 Strasbourg cedex www.echr.coe.int [Viitattu 2016-01-09.] Saatavissa: http://www.echr.coe.int/documents/convention_fin.pdf
- HAAKSLUOTO, Anne 2015-12-16. Pakolaisohjaaja. [Neuvottelu.] Iisalmi: Pakolaistyö.
- HALME Katjamaria 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. [Verkkojulkaisu.] Kirjoittajat ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. [Viitattu 2016-04-17.] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1>
- HEISTER TRYGG, Boel 2010. Graafinen kommunikointi. Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- HERD, Kaija 2016-04-14. Iisalmen kaupunki. Vapaa-aikapalvelukeskus. [Sähköpostiviesti.] Vastaanottaja Sari Valta. [Tulostettu 2016-10-18.]
- HERD, Nina s. a. Kuntayhteistyö – maahanmuuttoneuvonta ja kiintiöpakolaisten vastaanottaminen. Pakolaistyö. Iisalmen kaupunki. [Verkkojulkaisu.] Iisalmen kaupunki: Kotouttaminen.fi. [Viitattu 2016-12-23.] Saatavissa: http://www.kotouttaminen.fi/files/45873/Nina_Herd_kotouttamisen_kuntaseminaari.pdf
- HIRSIJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- HUUHTANEN, Kristina 2011. Kommunikointi. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- HÄMÄLÄINEN, Riitta, LIIAS, Suvi, TAARNA, Varpu ja VALKAMA, Airi 2007. Erilaisen oppijan käsikirja. Luvuista lakeihin, kuntoutuksista keinoihin. Helsinki: Erilaisten oppijoiden liitto.
- HÄNNINEN, Kaija 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä palveluohjausta vauvasta vaariin [Verkkojulkaisu] STAKESIN RAPORTTEJA 20/2007. Sosiaalialan tutkimus- ja kehittämiskeskus [Viitattu 2016-

12-15.] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75697/R20-2007-VERKKO.pdf?sequence=1>

HÄRKÖNEN, Ulla 2008. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus. Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehitymisestä. [Verkkosivu.] Joensuun Yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. [Viitattu 2016-12-15.] Saatavissa: <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/harkonen.htm>

IISALMEN KAUPUNKI s. a. a. Pakolaisten vastaanotto. [Verkkosivu.] Iisalmen kaupunki. [Viitattu 2016-12-15.] Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Maahanmuutto/Pakolaisten-vastaanotto>

IISALMEN KAUPUNKI s. a. b. Paloisvuoren ulkoilualueen palvelut ja aktiviteetit. [Verkkosivu.] Iisalmen kaupunki. [Viitattu 2016-12-17.] Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kulttuuri-ja-liikunta/Paloisvuoren-ulkoilualue>

IISALMEN KAUPUNKI s. a. c. VOIMA-hanke tuo yhteen yhdistyksiä ja maahanmuuttajia. [Verkkosivu.] Iisalmen kaupunki. [Viitattu 2016-12-15.] Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Maahanmuutto/VOIMA-hanke>

IISALMEN KAUPUNKI 2016. Yhdistykset ovat aiempaa suuremmassa roolissa. [Verkkosivu.] Iisalmen kaupunki. [Viitattu 2016-12-23.] Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/news/Kotouttamiseen-uutta-voimaa-Iisalmessa/4qaze45x/ffa4bfc4-e351-451f-a2cf-4bfa0708c973>

INNOKYLÄ 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. [Verkkodokumentti.] Innokylä 2016. [Viitattu 2016-12-28.] Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

KOLB, David A. 1984. Experiential learning. Experience as the source of learning and development. Michigan: Prentice-Hall, The University of.

KUNTALAKI 410/2015. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-12-29.] Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kuntalaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410?search[type]=pika&search[pika]=kuntalaki)

KUUSIKORPI Marko 2015. Digitaalinen oppiminen ja oppimisympäristöt. [Verkkojulkaisu.] Opetushallitus ja Kaarinan kaupunki. [Viitattu 2016-12-29.] Saatavissa: http://digi-ope.com/tablet/wp-content/uploads/2015/03/Digit_oppiminen_netti.pdf

LAAKSOHARJU, Taina 2010. Children`s Relationship to Plants among Primary School Children in Finland. Comparisons by Location and Gender. [Verkkojulkaisu.] Hort Technology.20(4) 689-695. [Viitattu 2016-10-24.] Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24170/HTLaaksoharju.pdf?sequence=2.%209.9.2013>

LAKI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ 1386/2010. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-12-06.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMESTA JA OIKEUKSISTA. L 812/2000. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-12-29.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

LAPSET LUONTOON 2011. Jokainen lapsi tarvitsee luontosuhteen. [Verkkosivu.] Luonto-Liitto ry. [Viitattu 2016-12-18.] Saatavissa: <http://www.lapsetluontoon.fi/>

LIEBKIND, Karmela, MANNILA, Simo, JAAKKOLA, Magdalena, JASINKAJA-LAHTI, Inga, KYNTÄJÄ, Eve ja REUTER, Anni 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

MAAHANMUUTTOVIRASTO 2016. Turvapaikka Suomesta. [Verkkosivu.] Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 2016-12-13.] Saatavissa: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/kiintiopakolaiset

MASKULAINEN, Paavo 2016. Korvenkävijät-partiotoiminta. [Neuvottelu.] Iisalmi: Savonia ammattikorkeakoulu.

- MATIKKA, Johanna 2015. Osallisuudella ei ole ikärajaa. [Verkkosivu.] Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu 2016-04-25.] Saatavissa: http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/osallisuus_kasikirja/pdf/Osallisuus_k__sikirja.pdf
- MERILUOTO, Taina ja MARILA-PENTTINEN, Leena. Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus?. [Verkkojulkaisu.] Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu 2016-04-25.] Saatavissa: http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/osallisuus_kasikirja/pdf/Osallisuus_k__sikirja.pdf
- MOSHTAT, Yusra 2008. Med andra ögon. Naturmöten med invandrare. [Verkkojulkaisu.] Naturvårdsverket. [Viitattu 2016-04-25.] Saatavissa: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5808-1.pdf>
- NIEMI Terttu, NIETOSVUORI, Leena ja VIERIKKO, Helena 2006. Hyvinvointialan viestintä. Helsinki: Edita.
- OPETUSHALLITUS 2008. Suomen sanoin – monin tavoin. [Verkkojulkaisu.] Opetushallitus. [Viitattu 2016-12-27.] Saatavissa: http://www.edu.fi/download/121984_S2_perusopetuksessa_esite_2008.pdf
- OPETUSHALLITUS 2014. Oppimisympäristöt esiopetuksessa. [Verkkojulkaisu.] Opetushallitus. [Viitattu 2016-12-18.] Saatavissa: http://www.opi.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPETUSHALLITUS 2015. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015. [Verkkojulkaisu.] Opetushallitus. [Viitattu 2016-12-28.] Saatavissa: http://www.opi.fi/download/167162_aikuisten_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf
- OPETUSHALLITUS 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. [Verkkojulkaisu.] Opetushallitus. [Viitattu 2016-10-26.] Saatavissa: http://www.opi.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- PAKOLAISTEN OIKEUSASEMAA KOSKEVA YLEISSOPIMUS. L 77/1968. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-12-06.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077>
- PAPUNET 2016. Kuvapankki. [Verkkosivu.] Papunet. [Viitattu 2016-11-02.] Saatavissa: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>
- PARKKINEN, Juha 2013. Uskonnon pyhän kohtaamisen etiikka monikulttuurisessa ohjauksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- PERUSOPETUSLAKI 628/1998. Lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 2017-01-05.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- PUNAINEN RISTI 2016. Ystävätoiminnan esite. [Verkkodokumentti.] Punainen Risti. [Viitattu 2016-10-18.] Saatavissa: <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/branch/Yst%C3%A4v%C3%A4toiminnan%20esite%2019.3.2016.pdf>
- RAHKEMA, Kaja 2012. Ylä-Savon seitsemässä kunnassa on tarjolla maksutonta maahanmuuttoneuvontaa suomen, viron, venäjän ja englannin kielellä. [Verkkosivu.] Mosaiikki ry. [Viitattu 2016-10-20.] Saatavissa: http://mosaiikki.info/savo_fi.php?id=2012_09_neuvonta
- RAUNIO Kyösti 2004. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- RONKAINEN, Jarmo, KORHONEN, Marko ja MÄKINEN, Simo 2015. Pakolaistyön tehtäväkuvat 2016–2017. Sopimus Iisalmen, Lapinlahden ja Sonkajärven yhteistyöstä pakolaisten vastaanottamisessa ja kotouttamisessa. Pakolaistyön tehtäväkuvat. Kokous/2015248-4-1.PDF [Verkkodokumentti.] Sote-kuntayhtymä. [Viitattu 2016-10-27.] Saatavissa: <http://194.100.180.50/dynweb/kokous/2015248-4-1.PDF>
- RUHANEN, Maiju 2013. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Kiintiöpakolaisten vastaanotto. Kokeimuksia kotouttamisen järjestämisestä. [Verkkosivu.] Työ- ja elinkeinoministeriö ja Pakolaisrahasto.

[Viitattu 2016-12-09.] Saatavissa:

http://www.kotouttaminen.fi/files/38864/Kiintiopakolaisten_vastaanotto_Kokemuksia_kotouttamisen_jarjestamisesta.pdf

RÄTY, Minttu 2009. Monikulttuurisen työn valmiudet sosiaalialalla. Sosionomikoulutuksen näkökulma. Tampere: Tampereen yliopisto kasvatutieteen laitos. Ammatillinen lisensiaattityö. Ammattikasvatus. [Viitattu 2016-12-28.] Saatavissa:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/76522/lisuri00109.pdf?sequence=1>

SALLINEN, Tuomo ja TENHUNEN, Tuukka 2015. Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma. [Verkkajulkaisu.] Iisalmen kaupunki. [Viitattu 2016-12-08.] Saatavissa:

<http://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=920b30a8-ed30-4d93-b02c-d03b3f2d9def>

SALOVIRTA, Timo 2014. Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistava kasvatus. 2. painos. Jyväskylä: PS Kustannus.

SELKOKESKUS 2015. Selkokieli. [Verkkosivu.] Selkokeskus. [Viitattu 2016-12-27.] Saatavissa:

<http://selkokeskus.fi/selkokieli/kohderyhmat/>

SISÄMINISTERIÖ 2016a. Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä. [Verkkosivu.] Sisäministeriö. [Viitattu 2016-11-29.] Saatavissa:

<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>

SISÄMINISTERIÖ 2016b. Maahanmuuttopolitiikka. [Verkkajulkaisu.] Sisäministeriö. [Viitattu 2016-11-29.] Saatavissa: <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>

SOSIAALIHUOLTOLAKI 1301/2014. Lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 2016-12-06.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

STM s. a. Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys. [Verkkosivu.] Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2016-11-12.] Saatavissa: <http://stm.fi/maahanmuuttajien-hyvinvointi>

SUOMEN PAKOLAISAPU 2016. Maailmassa on yli 65 miljoonaa pakolaista. [Verkkosivu.] Suomen pakolaisapu. [Viitattu 2016-12-09.] Saatavissa: <http://pakolaisapu.fi/2016/06/20/maailmassa-65-miljoonaa-pakolaista/>

SUOMEN PAKOLAISAPU s. a. a. Pakolaisuus Suomessa. [Verkkosivu.] Suomen pakolaisapu. [Viitattu 2016-04-03.] Saatavissa: <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/pakolaisuus-suomessa/>

SUOMEN PAKOLAISAPU s. a. b. Yleisimmin käytetyt termit. [Verkkosivu.] Suomen Pakolaisapu. [Viitattu 2016-04-03.] Saatavissa: <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>

SUOMEN PARTIOLAISET s. a. a. Kansainvälisyys. [Verkkajulkaisu.] Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry. [Viitattu 2016-11-24.] Saatavissa: <http://toiminta.partio.fi/ohjelman-tuki/kansainvalisyys>

SUOMEN PARTIOLAISET s. a. b. Partiokasvatus. [Verkkajulkaisu.] Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry. [Viitattu 2016-04-27.] Saatavissa: <http://toiminta.partio.fi/ohjelman-tuki/partiokasvatus>

SUOMEN PARTIOLAISET 2008. Suomen partiolaiset-Finlands Scouter ry:n peruskirja. [Verkkajulkaisu.] Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry. [Viitattu 2016-12-28.] Saatavissa: http://www.partio.fi/sites/partio.fi/files/uploads/sp_peruskirja.pdf sivu 3

SUOMEN UNICEF 2016 LAPSEN OIKEUKSISTA. [Verkkajulkaisu.] YK:n yleissopimus [Viitattu 2016-11-12.] Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

TALENTIA 2013. Arki, arvot, elämä ja etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 6. painos. [Verkkajulkaisu.] Talentia ry. Helsinki. [Viitattu 2016-04-27.] Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

THL 2015. Maahanmuuttajien osallisuus ja kotoutuminen. [Verkkosivu.] Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-12-17.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus>

- TIKOTEEKKI 2014. Kuvat kommunikoinnissa opas. [Verkkodokumentti.] Papunet. [Viitattu 2016-11-02.] Saatavissa: http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/kuvat_kommunikoinnissa_2014.pdf
- TYRVÄINEN Liisa 2014. Luonto lähelle ja terveydeksi. [Verkkojulkaisu.] Suomen ympäristökeskus. [Viitattu 2016-04-27.] Saatavissa: http://www.biotalous.fi/wp-content/uploads/2015/12/SYKEra_35_2014-1.pdf
- TYRVÄINEN Liisa, KORPELA, Kalevi ja OJALA, Ann 2014. Luonnon virkistyskäytön terveys- ja hyvinvointihyödyt. Julkaisussa: TYRVÄINEN, Liisa, KURTTILA, Mikko, SIEVÄNEN, Tuija ja TUULENTIE, Seija (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 49.
- TYRVÄINEN Liisa, SIEVÄNEN Tuija ja HUHTALA Teppo 2016. [Verkkodokumentti.] LUKE. Luontoperustaisten terveyspalveluiden ja kansanterveyden edistäminen sääntelymuutoksien. [Viitattu 2016-04-27.] Saatavissa: <http://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2158283/Luontoperustaisten+terveyspalveluiden+ja+kansanterveyden+edist%C3%A4minen+s%C3%A4ntelymuutoksien.pdf/219f9504-2276-4502-aba5-75e8bc71e2f7>
- TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ 2012. Alkukartoituksen avuksi. Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä. [Verkkodokumentti.] Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 2016-12-15.] Saatavissa: <http://tem.fi/documents/1410877/3342347/Alkukartoituksen%20avuksi%2028052012.pdf/4a130086-e814-4422-89b5-5f713a50ec1e>
- TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ s. a. a. Kotona Suomessa -hanke. [Verkkosivu.] Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 2016-11-29.] Saatavissa: http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/tyon_tueksi/kehittamishankkeet/kotona_suomessa
- TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ s. a. b. Pakolaisten kuntaan osoittaminen. [Verkkosivu.] Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 2016-04-10.] Saatavissa: http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/pakolaisten_kuntaan_osoittaminen
- ULKOMAALAI SLAKI 301/2004. Lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 2017-01-04.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>
- UNHCR 2016. The UN Refugee Agency. Global forced displacement hits record high. [Verkkosivu.] UNHCR. [Viitattu 2016-12-09.] Saatavissa: <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/6/5763b65a4/global-forced-displacement-hits-record-high.html>
- UNHCR s.a. The UN Refugee Agency. Northern Europe. Who we help. [Verkkosivu.] UNHCR. Northern Europe. [Viitattu 2016-12-09.] Saatavissa: <http://www.unhcr-northerneurope.org/who-we-help/>
- VALKEAPÄÄ, Helena 2016. Maahanmuuttaja-afgaanien kotitalouden toiminta ja akkulturaatio. [Verkkojulkaisu.] Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology. No 81. Väitöskirja. [Viitattu 2016-04-24.] Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2033-1/urn_isbn_978-952-61-2033-1.pdf
- VALTIONEUVOSTO 2016 s. a. a. Kärkihankkeet. [Verkkosivu.] Valtioneuvosto. [Viitattu 2016-01-10.] Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/hyvinvointi>
- VALTIONEUVOSTO 2016 s. a. b. Digi-Suomessa taataan perusoikeudet ja hyvä hallinto [Verkkosivu.] Valtioneuvosto. [Viitattu 2016-01-10.] Saatavissa: http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/jarjestot-keskustelivat-digitalisaation-arkipaivaistamisesta?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=10623
- VILÉN, Marika, LEPPÄMÄKI, Päivi ja EKSTRÖM, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen 3. uudistettu painos. [Viitattu 2016-12-18.] Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

WP-OPAS 2016. Miten wordpress.org ja wordpress.com eroavat toisistaan? [Verkkosivu.] Wpopas.fi. [Viitattu 2016-12-28.] Saatavissa: <https://wpopas.fi/wordpress-org-ja-wordpress-com-erot/>

YHDENVERTAISUUSLAKI 1325/2014. Lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 2016-04-10.] Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search\[type\]=pika&search\[pika\]=yhdenvertaisuuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search[type]=pika&search[pika]=yhdenvertaisuuslaki)

YLÄ-SAVON KUNTIEN YHTEINEN MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTTAMISOHJELMA 2016. [Verkköjulkaisu.] Ylä-Savon kuntien yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2016–2019. [Viitattu 2016-12-28.] Saatavissa: <http://www.kiuruvesi.fi/loader.aspx?id=0eb2bf7d-3d58-4db3-8180-6b63f940caed>

KUVALÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

KORHONEN, Satu 2016-09-12. KUVA 1. Partiolaisten johdolla kirjainten etsinnässä. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

KORHONEN, Satu 2016-09-12. KUVA 2. Lekasorapussien heittälyä frisbee-koriin. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

HEINONEN, Suvi 2016-09-12. KUVA 3. Muurahaispesän elämää tutkimassa. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

HEINONEN, Suvi 2016-09-12. KUVA 4. Luonnon keskellä, sienien löytöretkellä. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

KAUPPINEN, Ansku 2016-05-29. KUVA 5. Lapset pajupilliä soittelemassa. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

RIISTANIEMI, Ann-Mari 2016-05-29. KUVA 6. Käpylehmiä valmistamassa. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

KAUPPINEN, Ansku 2016-05-29. KUVA 7. Kaarnaveneisiin purjeita laittamassa. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

KAUPPINEN, Ansku 2016-05-29. KUVA 8. Linnunpöntön rakennusvaihe. [Digikuva.] Wordpress blogi, kuvat. [Verkkosivusto.] Sijainti: <https://luontokoto.wordpress.com/>

LIITE 1: KUVAUSLUPA AIKUISILLE

KUVAUSLUPA, TOIMINNALLISTA OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

Tämä kysely koskee kuvattua valokuva- ja videomateriaalin käyttöä dokumentointiin Savonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten, sekä Iisalmen pakolaistyön käyttöön. Kuvattua materiaalia käytetään toiminnallisesta päivästä kertovalla Internet blogi sivustolla sekä opinnäytetyön kirjallisessa dokumentoinnissa. Pakolaistyöllä on lisäksi oikeus käyttää kuvattua materiaalia myös muussa asiaankuuluvassa yhteydessä.

Lupa/kielto on voimassa vain yllämainittuun yhteyteen liittyen. Vältämme nimien julkaisua kuvien yhteydessä. Alla olevat kysymykset koskevat edellä mainittuja julkaisu ympäristöjä ja käyttötarkoituksia.

Osallistuja vastaa kysymyksiin valitsemalla vaihtoehdon KYLLÄ tai EI kunkin kysymyksen kohdalla. Kuvausluvut palautetaan ohjaajille _____ mennessä.

Osallistujan nimi: _____

Kyllä ☐ Ei ☐

Osallistujan tunnistettavan kuvan (ilman nimeä) julkaiseminen edellä esitellyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu ympäristöissä. Kuva esitetään aina myönteisessä valossa.

Kyllä ☐ Ei ☐

Osallistujan tunnistettavan kuvan ja nimen julkaiseminen edellä esitellyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu ympäristöissä. Kuva esitetään aina myönteisessä valossa.

Kyllä ☐ Ei ☐

Julkaistaessa toimintaan osallistuvan kuvia seuraavissa julkaisuissa: Internet, blogi ja Savonia ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyössä, täytyy kuvauslupa pyytää osallistujalta, siksi haluamme osallistujan allekirjoituksen koskien yllä olevia kysymyksiä.

Paikka ja aika _____ . ____ . 20____

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

LIITE 2: KUVAUSLUPA LAPSILLE

KUVAUSLUPA, TOIMINNALLISTA OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

Tämä kysely koskee kuvattua valokuva- ja videomateriaalin käyttöä dokumentointiin Savonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten sekä Iisalmen pakolaistyölle. Kuvattua materiaalia käytetään Internet sivulla ja opinnäytetyön kirjallisessa dokumentoinnissa. Pakolaistyöllä on lisäksi oikeus käyttää kuvattua materiaalia myös muussa asiaankuuluvassa yhteydessä.

Lupa/kielto on voimassa vain yllämainittuun yhteyteen liittyen. Vältämme lasten nimien julkaisua kuvien yhteydessä. Alla olevat kysymykset koskevat edellä mainittuja julkaisu ympäristöjä ja käyttötarkoituksia.

Huoltaja vastaa kysymyksiin valitsemalla vaihtoehdon KYLLÄ tai EI kunkin kysymyksen kohdalla. Kuvausluvut palautetaan ohjaajille _____ mennessä.

Lapsen nimi: _____

Kyllä ☐ Ei ☐

Lapsen tunnistettavan kuvan (ilman nimeä) julkaiseminen edellä esitellyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu ympäristöissä. Kuvassa lapsi esitetään aina myönteisessä valossa.

Kyllä ☐ Ei ☐

Lapsen tunnistettavan kuvan ja nimen julkaiseminen edellä esitellyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu ympäristöissä. Kuvassa lapsi esitetään aina myönteisessä valossa.

Kyllä ☐ Ei ☐

Julkaistaessa alle 18-vuotiaan kuvia julkaisuissa ja Savonia ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyö (Internet, blogi), täytyy lupa pyytää lasten huoltajalta, siksi haluamme alle huoltajan allekirjoituksen koskien yllä olevia kysymyksiä.

Paikka ja aika _____ . ____ . 20__

LIITE 3: TURVALLISUUSUUNNITELMA KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄÄN 29.5.2016

Turvallisuussuunnitelma on laadittu _____. pv

Toimintapäivän järjestäjä(t)	Savonia ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat	
Osallistujat ja osallistujien määrä	Pakolaisperheet noin 30 henkilöä, partiolaisia ja heidän ohjaajiaan noin 25 henkilöä ja havainnoijat sekä valokuvaajat alle 10 henkilöä. Osallistujia yhteensä noin 60 henkilöä.	
Aika ja paikka	29.5.2016 klo 12–15 Paloisvuori	
Vastuuhenkilö(t)	Nimi ja puh. Katja Korhonen Sari Valta	
Muu(t) osallistajat	Nimi ja puh. Partiotoiminta Korvenkävijät, Iisalmen Nuorison tuki ry.	
Ensiapuvälineet (sijainti)	Nuotiopaikka	
Toimintapaikan osoite ja karttakoordinaatit (www.112.fi)	Paloisvuoren ulkoilualue	
Riskeihin varautuminen Riskit toimintapäivässä	Tutkitaan maasto etukäteen ja kartoitetaan mahdolliset turvallisuusuhat. Tarkistetaan tilassa mahdollisesti olevat palonsammutusvälineet. Kartoitetaan asiakasryhmä	
Ea-välineistö: Laastarit, harso/ideal –siteet Ohjaajien ea-taitotaso: Ensiapu-1		
Lähin päivystävä terveyskeskus: Iisalmen sairaala	Osoite: Riistakatu 23, Iisalmi	Puhelinnumero: 112 (017) 272 2346
Toimeksiantajan nimi: Iisalmen pakolais-työ	Toimeksiantajan puhelinnumeron:	

LIITE 4: HAVAINNOINTILOMAKE KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄÄN

KEVÄÄN HAVAINNOINTILOMAKE PERHEIDEN TOIMINTA LUONTOPÄIVÄSSÄ						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
1. LUONNOSSALIKKUJIEŒ OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET, kesto: 25 min						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
2. LÄHILUONNON KARTTAMERKIT, kesto: 25 min						
(makkaranpaistopaikat, yleiset uimarannat ja leikkipuistot)						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
3. METSÄTOIMINTAPISTE (tunnistus,)kesto: 25 min						
(Partiolaislapset näyttävät omalla mallintavat esimerkillään.(petoeläimet, käärmeet ja linnut).						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
4. LINNUNPÖNTTÖTALKOOT, kesto: 25 min						
Osallistomme Ylen miljoona lintupönttöä -talkoisiin 8 linnunpönttöä. 2 pönttöä/perhe						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
5. RUOKARASTI, kesto: 1 tunti						
(Makkaranpaistoa)						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	

LIITE 5: KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄN KARTTAKÄVELYN TOIMINTAPISTEIDEN SISÄLLÖT

(29.2016. klo 12 – 15)

Toimintapiste (5 rastia) kesto, 3 tuntia Luontopassi karttakävely	Laitetaan luontopassiin merkinnät. Passit tulevat lapsille, joita he vanhempiansa kanssa tulkitsevat. Annamme kynät pisteille. Passeista perhe voi seurata toimintapisteen kulkusuuntaa. Karttakävelyn ajatuksena on löytää rastit.
1. LUONNOSSALIIKKUJIEŒ OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET, kesto: 25 min (siirtymä 5 min) Reitin varrella sijaitsevat luonnossa liikkuji- en oikeuksia ja velvollisuuksia kuvaavat laminoidut kuvat. Nämä asiat esitellään kyseessä olevaan kohteeseen kiinnitettynä. Jokainen saa tehdä oman käpylehmän.	Mitä luonnossa voi tehdä ja mitä ei voi tehdä • Kukkia saa kerätä • puiden oksia ei saa katkoa • ei saa repiä puun lehtiä • ei saa ottaa kaarnaa, tuohta • ei saa ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta • ei saa tehdä avotulta toisen maalle • ei saa roskata luontoa
2. LÄHILUONNON KARTTAMERKIT kesto: 25 min (siirtymä 5 min) (makkaranpaistopaikat, yleiset uimarannat ja leikkipuistot) Jokainen ryhmä tekee kaarnaveneet, jotka laitetaan puron vietäväksi.	Kartta pohjana, kuvat tukena. • Näytetään kartasta perheen tämänhetkinen sijainti. Sen jäl- keen opastetaan kartan avulla eri paikkoihin kuvien avulla, esimerkiksi mistä löytyvät leikkipuistot, nuotiopaikat, laavut
3. METSÄTOIMINTAPISTE tunnistustehtä- viä kesto: 25 min (siirtymä 5 min) - Lapsille pajupillit (pajupillin valmistamista näytösluonteisesti)	• Luonnossa olevien puulajeja tunnistus (koivun, kuusen ja männyn tuoksuja haistellen). Miltä lehti, kaarna tai kuusen- käpy näyttävät ja miltä ne tuntuvat? Metsän eläimet esimer- kiksi oravan, jäniksen, siilin ja sammakon esittelemme lapsi- lähtöisesti, luovalla tavalla, erilaisia taidelähtöisiä toiminnalli- sia menetelmiä hyväksi käyttäen.
4. LINNUNPÖNTTÖTALKOOT kesto: 25 min (siirtymä 5 min) Osallistumme Ylen miljoona linnunpönttöä - talkoisiin 8 linnunpönttöä. 2 pönttöä/perhe Ville on rastilla näyttämässä partiolaisten kanssa nikkarointia perheille.	• Perheet kokoavat linnunpöntöt, pöntöt kiinnitetään Palois- vuoren lähipuihin. Jokainen ryhmä käy kiinnittämässä omat linnunpönttönsä (linnunpönttörekisteröinti)
5. RUOKARASTI kesto: 1 tunti Makkaranpaistoa (kalkkunamakkara) ja mehu + kaurakeksi Kyselyt yleisestä tunnelmasta hymiöin	• yleistä keskustelua päivästä

LIITE 6: TYYTYVÄISYYSKYSELY PARTIOLAISILLE KEVÄÄN LUONTOPÄIVÄSTÄ 29.5.2016

TYYTYVÄISYYSKYSELY PARTIOLAISILLE

Paloisvuorella 29.5.2016

Merkitse rasti sen naaman päälle mitä mieltä olet.

Millainen päivä mielestäsi oli?			
Millaista oli auttaa pakolaislapsia tutustumaan suomalaiseen luontoon?			
Saitko mielestäsi tarpeeksi tukea aikuisilta päivän aikana?			
Opitko itse jotain uutta luontopäivästä?			
Tulisitko syksyllä uudelleen samanlaiseen tapahtumaan?			

LIITE 7: SYKSYN LUONTOPÄIVÄN TURVALLISUUSUUNNITELMA 12.9.2016

Turvallisuussuunnitelma on laadittu 11.9.2016

Toimintapäivän järjestäjä	Savonia ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Sari Valta ja Katja Korhonen
Osallistujat ja osallistujien määrä	Pakolaisperheet noin 30 henkilöä, partiolaisia ja heidän ohjaajiaan noin 25 henkilöä ja havainnoijat sekä valokuvaajat alle 10 henkilöä. Osallistujia yhteensä noin 60 henkilöä.
Aika ja paikka	12.9.2016 klo 17.30–20.30 Paloisvuori
Vastuuhenkilöt	Nimi ja puhelinnumero Sari Valta ja Katja Korhonen
Muut osallistujat	Nimi ja puhelinnumero Partiotoiminta Korvenkävijät, Iisalmen Nuorison tuki ry.
Ensiapuvälineet (sijainti)	Nuotiopaikka (Martat), ensiapulaukut rinteessä Sarilla ja Katjalla
Toimintapaikan osoite ja karttakoordinaatit (www.112.fi)	Paloisvuoren ulkoilualue: Osoite: Uotilanniementie 33, 74130 Iisalmi,
Toimintapäivän riskit ja niihin varautuminen:	Tutkittu maastoa etukäteen ja on kartoitettu mahdollisia turvallisuushahioia. Pyrityt valitsemaan mahdollisimman helppokulkuiset reitit. Tarkistettu palonsammutus- ja ensiapuvälineet. Kartoitetaan asiakasryhmä Mahdolliset toimintapäivän riskit: Kaatumisista aiheutuvat ruhjeet, nyrjähtämiset tai murtumat. Sairauskohtaukset ja allergiset reaktiot. Tarkoituksena on parantaa valmiutta ja mahdollistaa hallittu toiminta onnettomuustilanteessa.
ea-välineistö:	Normaali ensiapulaukun sisältö: Laastarit, harso/ideal –siteet ym. Viltti
Ohjaajien ea-taitotaso:	Ensiapu-1 Lisäksi Martoilla ja kahdella ohjaajalla on voimassa oleva hygieniapassi
Lähin päivystävä terveyskeskus: Hätänumero: 112	Iisalmen sairaala Osoite: Riistakatu 23, Iisalmi Puhelinnumero: (017) 272 2346
Toimeksiantaja:	Iisalmen pakolaistyö Anne Haaksluoto, pakolaisohjaaja

LIITE 8: HAVAINNOINTILOMAKE SYKSYN LUONTOPÄIVÄÄN

HAVAINNOINTILOMAKE PERHEIDEN TOIMINTA LUONTOPÄIVÄSSÄ						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
PURURATAKÄVELY JA MATERIAALIN ETSINTÄ TEHTÄVÄ						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
KÄPY- JA HERNPUSSIKISA						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
MARJAT SANANETSINTÄ (PUOLUKKA JA MUSTIKKA)						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
MUURAHAIKESÄN TUTKIMINEN SUURENNUSLASEILLA						
Osallistumme Ylen miljoona lintupöytä -talkoisiin 8 linnunpöytä. 2 pöytä/perhe						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
YHTEISTOIMINNALLINEN KIVI / OMAN KIVEN MAALAU						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
MARTTOJEN ESITTELYPISTE						
OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN						
Lapset	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Äidit	innokasta		vähäistä		ei lainkaan	
Isät	innokasta		Vähäistä		ei lainkaan	